

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Natálie Rumlenová

Redefinice trestného činu znásilnění

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : [10. 5. 2024]

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 217 074 znaků včetně mezer.

Natálie Rumlenová

V Praze dne 10. května 2024

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc. za jeho čas, ochotu a podnětné rady při psaní této práce. Za podporu během celého studia dále děkuji své rodině a nejbližším přátelům.

Obsah

Úvod.....	6
1 Historický kontext sexuálního násilí a vývoj právní úpravy	8
1.1 Úprava v trestním zákoně č. 86/1950 Sb.....	10
1.2 Úprava v trestním zákoně č. 140/1961 Sb.....	11
1.3 Novela č. 144/2001 Sb.....	13
2 Současná právní úprava v zákoně č. 40/2009 Sb.....	14
2.1 Základní znaky skutkové podstaty	15
2.1.1 Objekt trestného činu znásilnění	15
2.1.2 Objektivní stránka trestného činu znásilnění.....	16
2.1.3 Subjekt trestného činu znásilnění	21
2.1.4 Subjektivní stránka trestného činu znásilnění	22
2.2 Kvalifikovaná skutková podstata.....	23
2.2.1 Spáchání činu souloží nebo pohlavním stykem srovnatelným se souloží.....	23
2.2.2 Spáchání činu na dítěti a na dítěti mladším patnácti let	23
2.2.3 Spáchání činu se zbraní	24
2.2.4 Spáchání činu v místě, kde je omezována osobní svoboda.....	24
2.2.5 Spáchání činu s následkem těžké újmy na zdraví a smrti	25
2.3 Srovnání trestného činu znásilnění s vybranými trestnými činy z hlavy III. trestního zákoníku 25	
2.3.1 Srovnání s trestným činem sexuálního nátlaku	26
2.3.2 Srovnání s trestným činem pohlavního zneužití.....	28
3 Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí	29
3.1 Kritizované aspekty Istanbulské úmluvy.....	31
3.1.1 Zdroj násilí	31
3.1.2 Gender	32
3.1.3 Riziko zpochybnění mlčenlivosti advokátů	35
3.2 Nadbytečnost Istanbulské úmluvy.....	36
4 Problematické prvky současné právní úpravy	37
4.1 Předsudky a mýty	38
4.2 Definice založená na překonání odporu	39
4.3 Latence.....	41
4.4 Primární a sekundární viktimizace	44
4.5 Ukládání trestů.....	48
4.5.1 Analýza rozsudků sexuálního a domácího násilí organizace proFem.....	49
4.5.2 Studie Legal Data Hub	51

5	Redefinice trestného činu znásilnění	52
5.1	Souhlas.....	53
5.1.1	Projev nesouhlasu.....	54
5.1.2	Projev souhlasu.....	55
5.2	Návrhy redefinice	56
5.2.1	Koncept redefinice stávajícího trestného činu znásilnění založený na projevu nesouhlasu či zneužití bezbrannosti.....	59
5.2.2	Zákonná definice bezbrannosti.....	63
6	Systémová opatření jako alternativa redefinice znásilnění	65
6.1	Vznik specializovaných senátů.....	66
6.2	Školení orgánů činných v trestním řízení	67
6.3	Přístup k oběti po ohlášení znásilnění	70
6.4	Podpurná opatření pro oběti trestného činu znásilnění.....	72
7	Srovnání s vybranými právními řády členských států Evropské unie	74
7.1	Spolková republika Německo.....	74
7.2	Španělské království.....	78
7.3	Švédské království.....	82
7.4	Výsledek komparace.....	85
	Závěr.....	88
	Seznam použitých zdrojů	91
	Abstrakt	102
	Klíčová slova.....	102
	Abstract	103
	Key words	103

Úvod

Dle mnohých odborníků je trestný čin znásilnění prismatem oběti druhý nejzávažnější trestný čin hned po vraždě. Představuje pro jeho oběť vysoce traumatizující zážitek a zpravidla ji zanechává ve stavu ovlivněném dlouhodobými, mnohdy až celoživotními, negativními následky, a to jak fyzickými, psychickými, tak i společenskými.¹ Přesto se i v odborných kruzích můžeme setkat s bagatelizací² této trestné činnosti a s necitlivým přístupem orgánů činných v trestním řízení.³ I z tohoto důvodu se v současné době rozvíjí diskuse o redefinici trestného činu znásilnění.

Právní úpravu trestného činu znásilnění nalezneme v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákoník), v hlavě třetí zvláštní části v § 185 jako jeden z jedenácti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Jedná se o trestný čin, který je svým způsobem interdisciplinární. Zasahuje do řady vědních oborů, jako je například psychologie, sexuologie a viktimologie, ale zároveň i sociologie, jelikož násilné sexuální trestné činy mají zprostředkovaně dopad na celou společnost. Aby obětím mohla být poskytnuta spravedlnost a pachatel byl potrestán, je v první řadě nutné, aby jednotlivá jednání pachatelů byla právním řádem za znásilnění považována.⁴ S postupným společenským vývojem, zvyšujícím se významem lidských práv a emancipací žen, se v čase, ač vždy s určitým zpožděním, mění i zákonná definice znásilnění, tak aby naplňovala potřeby současného stavu společnosti.

Tato práce se zabývá otázkou, zda je nutné redefinovat současné znění skutkové podstaty trestného činu znásilnění v českém trestním zákoníku, jak by taková redefinice měla případně znít a zda má potenciál přinést změnu v oblasti sexuálního násilí.

Ministerstvo spravedlnosti, které v posledních letech pracovalo na návrhu nové skutkové podstaty, který se v průběhu psaní této práce dostal do legislativního procesu. Z tohoto důvodu je téma i silně medializované, čímž se dostává do podvědomí i neodborné veřejnosti, která často

---

¹ Např. ŽUKOV, Ilja, PTÁČEK, Radek, ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti znásilnění*. Soudce. 2009. č. 7. ISSN 1211-5347. str. 71.

² Článek na [ceskajustice.cz](https://www.ceska-justice.cz) rozebírá vtipy předsedy Nejvyššího soudu České republiky, které prezentoval během přednášky na Justiční akademii. *Šéf Nejvyššího soudu na přednášce vtipkoval o znásilnění. I v soudní síni padají absurdity, hájí se*. Česká justice. [online]. 2023. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/10/sef-nejvyssiho-soudu-na-prednasce-vtipkoval-o-znasilneni-i-v-soudni-sini-padaji-absurdity-haji-se/>

³ *Necitliví policisté i soudci. Záleží, na koho oběti znásilnění narazí, říkají experti*. Aktuálně.cz. [online]. 2021 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/necitlivi-policiste-i-soudci-zalezi-na-koho-obeti-znasilneni/r~901af3cac2d711eba4560cc47ab5f122/>

⁴ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 269.

různé pojmy směšuje či vykládá svým vlastním způsobem, některé případy bagatelizuje a jiné naopak považuje za nespravedlivé. V důsledku toho vznikají ve společnosti odlišné názorové proudy, a to zejména mezigeneračně. Tato práce si tedy klade za cíl zanalyzovat důvody, proč část společnosti po nové definici volá, zatímco část její potřebu odmítá, zda je skutečně potřebná a jaká další opatření by mohla v oblasti sexuálního násilí přinést pozitivní změny.

V první kapitole bude za užití deskriptivní metody stručně popsán historický vývoj skutkové podstaty znásilnění, čímž bude nastíněn výše zmiňovaný postupný vývoj společnosti ve vnímání sexuálního násilí.

Druhá kapitola pojednává o aktuální právní úpravě v trestním zákoníku a jsou v ní vysvětleny pojmy, které s ní souvisí, a jejichž interpretace nemusí být, obzvlášť pro laickou veřejnost, jednoznačná. Konkrétně budou představeny jednotlivé obecné znaky skutkové podstaty, a dále pojmy jako například pohlavní styk a pohlavní styk srovnatelný se souloží, donucení, násilí, pohrůžka násilí či zneužití bezbrannosti. Dále dojde též k rozboru kvalifikované skutkové podstaty a porovnání trestného činu znásilnění s některými dalšími vybranými trestnými činy z hlavy třetí zvláštní části trestního zákoníku.

Ve třetí kapitole bude blíže představena Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, jejíž doposud neúspěšná ratifikace debatu o redefinici trestného činu znásilnění svým způsobem doprovází. Představeny budou zejména její kritizované aspekty, kvůli kterým nebyl s ratifikací vysloven souhlas.

Ve čtvrté kapitole dojde k analýze problematických prvků současné právní úpravy, na které upozorňuje část odborné veřejnosti a neziskové organizace pomáhající obětem této trestné činnosti. Těmi jsou například založení definice na překonání odporu oběti, nepokrytí tzv. „stavu zamrznutí“ oběti, či vysoká latence a její příčiny. Zmíněna bude i problematika ukládání trestů, jelikož ve společenské debatě často zaznívá, že jsou tresty za znásilnění příliš nízké.

Pátá kapitola pojednává o modelech, na kterých lze skutkovou podstatu znásilnění založit a blíže představuje koncept souhlasu. Hlavním bodem této kapitoly jsou návrhy redefinice Ministerstva spravedlnosti, které byly během příprav postupně představovány, především bude zanalyzován finální návrh, který je aktuálně projednáván v legislativním procesu.

V šesté kapitole dojde k návrhu alternativních opatření, které by mohly zlepšit problematiku v oblasti sexuálního násilí, ať již nový návrh bude finálně schválen nebo ne. Zájem bude směřovat především ke školení orgánů činných v trestním řízení o problematice znásilnění, ke vzniku specializovaných soudních senátů a k dalším podpůrným opatřením, která mohou být obětem tohoto trestného činu nápomocná.

V sedmé kapitole za užití komparativní metody budou vymezeny rozdíly v právních úpravách trestného činu znásilnění ve vybraných státech Evropské unie. Dojde k představení daných skutkových podstat a na statistických údajích dojde k porovnání, zda může mít novelizace a zvýšená medializace vliv na změnu v jednom z hlavních problematických prvků, kterým je vysoká latence této trestné činnosti.

V samotném závěru po učiněné analýze všech výše zmíněných podstatných elementů by mělo dojít za užití syntézy k vyvození, jak by nová skutková podstata měla znít a ke zhodnocení, zda má potenciál přinést v této oblasti požadovanou změnu

1 Historický kontext sexuálního násilí a vývoj právní úpravy

Sexuální pud je považován za jeden z nejpřirozenějších pudů člověka.⁵ Spolu s pudem agrese ovládá jedince od pradávna, a zřejmě tedy proto provází sexuální násilí celou historii lidstva.⁶ V průběhu tohoto vývoje lidské společnosti se její pohled na to, co je přijatelné v sexuálních vztazích, a naopak co je považováno za sexuální násilí, pozvolna mění, a to do určité míry v korelaci s tím, jaké je ženám přiznáváno postavení ve společnosti.

V dávných dobách byly ženy degradovány v podstatě na úroveň věci, což potvrzuje i anglické slovo *rape*, které je překladem slova znásilnění. Pochází z latinského termínu *rapere*, jehož významem je „zmocnit se či ukrást majetek jiného muže.“⁷ Únosy žen se v těchto dobách⁸ považovaly za prostředek obstarání si manželky, o něco později se pak žena stala prostředkem při předání majetku a moci z otce na manžela. V případě znásilnění ženy tedy nebyl vnímán zásah do její tělesné a duševní integrity, ale pouze zásah do majetku a cti jejího otce či manžela.⁹ Tento narativ se v průběhu času lehce změnil, postupně žena přestala být pouhým objektem v jednání mužů a například dle Tereziánského zákoníku z roku 1768 se žena obviněná ze smilstva mohla obhajovat tím, že byla znásilněna.¹⁰

---

⁵ LEWINSOHN, Richard; STACH, Jiří a PONĎĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Světové dějiny sexuality*. Vyd. 2., dopl. (v NV 1.). Praha: Naše vojsko, 1992. ISBN 80-206-0071-X. str. 5.

⁶ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5. str. 9.

⁷ CRUZE, Shani D'. Approaching the history of rape and sexual violence: notes towards research. Online. *Women's history review*. 1992, roč. 1, č. 3, s. 377-397. ISSN 0961-2025.

Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09612029300200016>. [cit. 2023-11-07]. str. 388.

⁸ Na území Anglie minimálně do roku 1700.

⁹ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5. str. 11.

¹⁰ Tamtéž. str. 13.

Naopak opačnou linii, tedy určité znevěrohodnění žen podávající oznámení o znásilnění, silně ovlivnil Lord Matthew Hale, anglický zákonodárce, který již v 16. století ve svých textech varoval, že „vznést obvinění ze znásilnění je velmi snadné, dokázat znásilnění je velmi obtížné a nejtěžší je se takovému nařčení bránit, i když není nikdy úplně nevinné.“¹¹ A to i přes to, že Lord Hale sám definoval znásilnění jako „vaginální penetraci bez souhlasu ženy, při které nemusí dojít k vyvrcholení.“ Velmi zdůrazňoval důležitost ženiny důvěryhodnosti, která měla mít dobrou pověst, měla ihned znásilnění oznámit třetí osobě, prokázat znásilnění fyzickým zraněním a též prokázat svou snahu se bránit.¹² Slovo znásilněné ženy tedy přestalo být i přes povahu tohoto činu dostačující a pozornost se otočila na to, zda žena dostatečně prokázala, že se snažila svou čest bránit.¹³ Na tomto principu se později v Anglii rozmohla idea důležitosti cudnosti ženy. Ženy, které o svou cudnost přišly, byly považovány za tzv. „padlé,“ a to bez ohledu na okolnosti, za kterých k aktu došlo, což v důsledku ještě více posilovalo moc muže nad ženou.¹⁴

Lord Hale byl velmi vlivný i v oblasti manželského soužití, neboť ve svých textech zastával názor, že nemůže dojít ke znásilnění mezi manželi, protože uzavřeli oboustranný manželský slib, kterým se manželka manželovi v tomto smyslu vzdala. Tato teze byla obecně přijímána až do druhé poloviny 20. století.¹⁵ V určitém smyslu se dá říct, že při posuzování tzv. vztahových znásilnění, má tento narativ na část společnosti určitý vliv dodnes.

Lehké přiblížení dnešní právní úpravě můžeme v novodobých dějinách v Habsburské monarchii sledovat od roku 1852, kdy byl přijat Císařský patent, který postihoval činy jako násilné smilstvo (dnes obdoba trestného činu znásilnění) či zprznění (dnes obdoba trestného činu pohlavního zneužití). Tento Císařský patent byl po vzniku Československa recipován zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n. ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu československého do nového právního řádu a platil až do roku 1950, kdy byl nahrazen zákonem novým, přestože určitá filozofie těchto trestných činů již zůstala podobná.¹⁶

---

¹¹ CRUZE, Shani D'. Approaching the history of rape and sexual violence: notes towards research. Online. *Women's history review*. 1992, roč. 1, č. 3, s. 377-397. ISSN 0961-2025. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09612029300200016>. [cit. 2023-11-07]. str. 389.

¹² Tamtéž. str. 389–390.

¹³ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5. str. 14.

¹⁴ CRUZE, Shani D'. Approaching the history of rape and sexual violence: notes towards research. Online. *Women's history review*. 1992, roč. 1, č. 3, s. 377-397. ISSN 0961-2025. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09612029300200016>. [cit. 2023-11-07]. str. 379.

¹⁵ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5. str. 14

¹⁶ Tamtéž. str. 13.

Úprava násilného smilstva byla v Císařském patentu následující:

§ 125

„Kdo se dopustí zločinu násilného smilstva.

Kdo osobu ženskou nebezpečným hrozením, skutečně vykonaným násilím anebo lživým omámením smyslů učiní nespůsobnou, by mu činila odpor, a v stavu tomto jí k mimomanželskému souložení zneužije, dopustí se zločinu násilného smilstva.

§ 126

Trest zločinu toho.

Trest násilného smilstva jest těžký žalář mezi pěti a desíti lety. Pošlali z toho násilí osobě, již bylo ublíženo, důležitá škoda na zdraví, nebo dokonce na životě, prodloužen buď trest na deset až i do dvacíti let. Bylali osobě, již bylo ublíženo, zločinem tím smrt' způsobena, tresce se to těžkým žalářem až do smrti.“¹⁷

Pro srovnání s následujícími právními úpravami je vhodné zdůraznit, že:

- Donucení může být ve formě násilí, nebezpečného vyhrožování nebo lživého omámení.
- Předmětem útoku může být pouze žena.
- Jednání spočívá pouze v donucení k souloží, tedy v proniknutí penisu do vagíny.
- Výše trestu odnětí svobody se pohybuje v rozmezí 5 až 10 let.
- Ke znásilnění může dojít pouze mimo manželství.

1.1 Úprava v trestním zákoně č. 86/1950 Sb.

V trestním zákoně č. 86/1950 Sb. ze dne 12. července 1950, který byl přijat jako jeden z mnoha zákonů reagující na společenské změny po Únorovém převratu v roce 1948, upravoval trestný čin znásilnění v hlavě sedmé jako jeden z trestných činů proti svobodě a důstojnosti člověka v § 238 následovně:

---

¹⁷ Císařský patent č. 117/1852 z.ř. In: *CODEXIS ACADEMIA právní informační systém*. ATLAS consulting [cit. 2023-11-06].

§ 238

„(1) Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí ženu k souloži, nebo kdo k takovému účelu zneužije její bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.

(2) Odnětím svobody na deset až na dvacet let bude pachatel potrestán, a) má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek těžkou újmu na zdraví, nebo b) je-li tu jiná zvláště přitěžující okolnost.

(3) Odnětím svobody na patnáct až pětadvacet let bude pachatel potrestán, má-li čin uvedený v odstavci 1 za následek smrt.“¹⁸

Za pozornost jistě stojí již seřazení jednotlivých hlav ve zvláštní části trestního zákona, které svým způsobem naznačuje, jakou důležitost jednotlivým objektům, které trestní zákon chrání, zákonodárce přisuzuje. Zatímco trestné činy proti republice zákonodárce řadil již do hlavy první, tak trestné činy proti svobodě a důstojnosti člověka nalezneme až v hlavě sedmé. Oproti tomu v dnešní právní úpravě bylo zákonodárcem toto seřazení již změněno, hlavy zvláštní části byly přeskupeny a nyní nalezneme trestný čin znásilnění v hlavě třetí mezi trestnými činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.

Pro srovnání s následujícími právními úpravami je vhodné zdůraznit:

- Donucení může být ve formě násilí, pohrůžky bezprostředního násilí či zneužití bezbrannosti.
- Předmětem útoku může být pouze žena.
- Jednání spočívá pouze v donucení k souloži.
- Výše trestu odnětí svobody se pohybuje v rozmezí 5 až 10 let.

1.2 Úprava v trestním zákoně č. 140/1961 Sb.

V trestním zákoně z roku 1961 nalezneme trestný čin znásilnění v hlavě osmé mezi trestnými činy proti svobodě a lidské důstojnosti. Seřazení hlav ve zvláštní části je stále ve stejném duchu

---

¹⁸ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

jako je uvedeno výše, tedy stále jsou nejvyšší prioritou trestné činy proti republice, následované trestnými činy hospodářskými, jakožto nejvýznamnější hodnoty socialistického státu.

Až do roku 1990 se v této hlavě dále nacházely trestný čin pohlavního zneužívání, trestný čin pohlavního styku s osobou téhož pohlaví, trestný čin soulože mezi příbuznými a trestný čin obchodování se ženami. V reakci na společenský vývoj po listopadu 1989 byl novelou č. 175/1990 zrušen trestný čin pohlavního styku s osobou stejného pohlaví.

Trestný čin znásilnění ve znění ustanovení § 241 byl následující:

§ 241

Znásilnění

„(1) Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí ženu k souloži, nebo kdo k takovému činu zneužije její bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo

b) spáchá-li takový čin na ženě mladší než patnáct let.

(3) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.“¹⁹

Pro snadnější srovnání jednotlivých znění je opět vhodné zdůraznit tyto základní znaky:

- Donucení může být ve formě násilí, pohrůžky bezprostředního násilí či zneužití bezbrannosti.
- Předmětem útoku může být pouze žena.
- Jednání spočívá pouze v donucení k souloži.
- Výše trestu odnětí svobody se v základní skutkové podstatě pohybuje v rozmezí 3 až 8 let, od roku 1991 se poté dolní hranice trestní sazby snížila na dva roky.

Z tohoto srovnání tedy vyplývá, že kromě snížení trestní sazby zůstaly další znaky oproti předchozí právní úpravě beze změny.

---

¹⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

1.3 Novela č. 144/2001 Sb.

Až níže uvedenou novelizací s účinností od 1. května 2001 došlo v úpravě znásilnění k podstatnějším změnám:

§ 241

Znásilnění

„(1) Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo

b) spáchá-li takový čin na osobě mladší než patnáct let.

(4) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.“²⁰

Hlavní změnou bylo rozšíření předmětu útoku trestného činu znásilnění, kdy se oběti znásilnění mohla nově stát každá fyzická osoba bez ohledu na pohlaví. To souvisí se změnou v objektivní stránce trestného činu, neboť touto novelou se do trestního zákona zakotvilo rozlišování mezi pohlavním stykem, souloží a pohlavním stykem srovnatelným se souloží. Až do této novely nemohlo dojít ke znásilnění muže, a to zejména proto, že zákonodárcem postihovaným závadným jednáním byla pouze soulož, tedy proniknutí penisu do vagíny. Ta jednání vůči muži, která až do této novely nemohla být postihnuta jako znásilnění, byla často posuzována jako vydírání, případně vzhledem ke konkrétním okolnostem jako omezování osobní svobody nebo útisk.

Pro srovnání s následujícími právními úpravami je opět vhodné zdůraznit:

- Donucení může být ve formě násilí, pohrůžky bezprostředního násilí či zneužití bezbrannosti.
- Předmětem útoku může být žena i muž, popř. hermafrodit.

---

²⁰ Zákon č. 144/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 150/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

- Jednání spočívá v donucení k souloži či k obdobnému pohlavnímu styku.
- Výše trestu odnětí svobody se v základní skutkové podstatě pohybuje v rozmezí 2 až 8 let.

2 Současná právní úprava v zákoně č. 40/2009 Sb.

Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, trestný čin znásilnění je jeden z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, které upravuje hlava třetí zvláštní části trestního zákoníku následovně:

§ 185

Znásilnění

„(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo

kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti,

bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,

b) na dítěti, nebo

c) se zbrání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.²¹

Po rekodifikaci trestního zákoníku proběhlo hned několik změn. V objektivní stránce došlo k vypuštění podmínky bezprostřednosti u pohrůžky násilí a je doplněna též pohrůžka jiné těžké

---

²¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

újmou, což může být například újma na dobré pověsti nebo bezprávná výhrůžka trestním stíháním.²² Dále se též změnila forma znásilnění, ke kterému může dojít jakýmkoliv pohlavním stykem, jak bude podrobněji vysvětleno níže.

Pro závěrečné srovnání zdůrazňuji následující body:

- Donucení může být ve formě násilí, pohrůžky násilí či jiné těžké újmy nebo zneužití bezbrannosti.
- Předmětem útoku může být žena i muž, popř. hermafrodit.
- Jednání spočívá v donucení k pohlavnímu styku. Soulož či pohlavní styk srovnatelný se souloží představují kvalifikovanou skutkovou podstatu.
- Výše trestu odnětí svobody se v základní skutkové podstatě pohybuje v rozmezí 6 měsíců až 5 let.

2.1 Základní znaky skutkové podstaty

Východiskem trestní odpovědnosti pachatele je spáchání trestného činu.²³ Spolu s protiprávností a obecnými znaky uvedenými v zákoně, tj. dostatečný věk pachatele a jeho přičetnost,²⁴ vyjadřuje skutková podstata základní pojmové znaky trestného činu.²⁵ Jde o souhrn objektivních a subjektivních znaků, které společně tvoří typové znaky trestného činu a odlišují tak jednotlivé trestné činy od sebe navzájem. Ačkoliv odborná i neodborná veřejnost často mluví o „změně definice znásilnění“, jde v principu o změnu skutkové podstaty trestného činu znásilnění.

2.1.1 Objekt trestného činu znásilnění

Jak vyplývá již ze samotného názvu hlavy třetí zvláštní části trestního zákoníku, objektem trestného činu znásilnění je především svoboda rozhodování o intimním životě jedince, jeho tělesná integrita a lidská důstojnost.²⁶ Tato svoboda a lidská důstojnost je spácháním trestného činu znásilnění narušena tím nejzávažnějším způsobem.

---

²² ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8. str. 1834–1848.

²³ Respektive spáchání provinění u mladistvých pachatelů.

²⁴ U mladistvých pachatelů též rozumová a mravní vyspělost

²⁵ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 114.

²⁶ Tamtéž. str. 625.

Předmětem útoku může být již od novely zákona č. 140/1961 Sb. zákonem č. 144/2001 Sb. jak žena, tak i muž. Toto vymezení přetrvává i v současné právní úpravě, kde zákonodárce výslovně ve skutkové podstatě uvádí „*kdo jiného donutí*“, tedy jakoukoliv fyzickou osobu. Pro právní kvalifikaci skutku je podstatný věk znásilněné osoby, neboť trestní zákoník v kvalifikované skutkové podstatě rozlišuje v druhém odstavci dítě, tedy ve smyslu § 126 trestního zákoníku osobu mladší osmnácti let, a ve třetím odstavci dítě mladší patnácti let, kde poté z důvodu vyšší společenské závažnosti zákonodárce zvyšuje trestní sazbu. Co naopak pro právní kvalifikaci podstatné není je například způsob života znásilňované osoby, její předchozí sexuální zkušenosti, nebo partnerský či manželský vztah mezi pachatelem a znásilněnou osobou či jejich předchozí sexuální interakce.²⁷

V trestním právu procesním je však významné, že v souladu s § 163 zákona č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“), lze trestní stíhání pro trestný čin znásilnění dle § 185 odst. 1 a odst. 2 proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď, tedy dle § 100 trestního řádu příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, či jiná osoba v rodinném nebo obdobném poměru, jejichž újmu by pocíťoval jako vlastní, zahájit a v zahájeném trestním stíhání pokračovat jen se souhlasem poškozeného.

2.1.2 Objektivní stránka trestného činu znásilnění

Mezi obligatorní znaky objektivní stránky řadíme obecně jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi. Dále můžeme rozlišovat i znaky fakultativní, tedy například předmět útoku, místo jednání či čas jednání.²⁸ U trestného činu znásilnění zahrnuje objektivní stránka široký výčet jednání, které je tzv. dvojí, tedy že pachatel *násilím, pohrůzkou násilí, pohrůzkou jiné těžké újmy nebo zneužitím jeho bezbrannosti donutí jiného k pohlavnímu styku*. K samotnému dokonání trestného činu znásilnění dojde tedy až vykonáním pohlavního styku,²⁹ jinak by se jednalo o některou z vývojových fází trestného činu, tedy typicky o pokus či přípravu, případně se může jednat o tzv. kvalifikovaný pokus a odpovědnost za trestný čin vydírání ve smyslu § 21 odst. 5

---

²⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník, komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2324–2348.

²⁸ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8. str. 1834–1848

²⁹ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 625.

trestního zákoníku.³⁰ Judikaturou bylo též upřesněno, že o trestný čin znásilnění se jedná též pokud pachatel donutí jiného k pohlavnímu styku se třetí osobou.³¹

2.1.2.1 Donucení

Donucením se dle Jelínka rozumí překonání vážně míněného odporu znásilňované osoby. Znásilňovaná osoba může odpor projevit například kopáním, odstrkováním, voláním o pomoc či pokusem o útěk.³² Dle Šámala se jedná o odpor též v případě podlehnutí z důvodu vyčerpanosti, zřejmé beznadějnosti či ze strachu z pohrůžky násilí.³³ Naopak je ale nutné vyloučit případy, kdy osoba odpor pouze předstírá, či po počátečním odporu ke styku svolí. Jak již bylo uvedeno, nesmí však jít o upuštění od dalšího odporu pro pouhou beznadějnost.³⁴

Problematické jsou případy, kdy pachatel vnímá odpor pouze jako předstíraný, k čemuž může dojít například z důvodu nízké intenzity tohoto odporu, nebo i v situaci, kdy již k pohlavnímu styku mezi pachatelem a danou osobou dříve došlo, a to v konsensuální rovině. V tomto případě bylo judikaturou dovozeno, že pokud se pachatel domníval, že jde o odpor pouze předstíraný, jedná se o tzv. skutkový omyl negativní, tedy že pachatel neví o okolnostech, které naplňují znaky trestného činu, a proto tento pachatel nemůže být odpovědný za úmyslný trestný čin.³⁵ Jak bude podrobněji vysvětleno níže, ke vzniku trestní odpovědnosti za trestný čin znásilnění je vyžadováno úmyslné zavinění.

Již bylo uvedeno, že odpor lze projevit různými způsoby. Pro vyšetřování trestného činu znásilnění a případné odsouzení pachatele je však klíčové, že projevení odporu musí být prokázáno. To je mnohdy problematické, a to zejména z důvodu intimnosti pohlavního styku, který se v naprosté většině případů odehrává pouze mezi dvěma osobami za zavřenými dveřmi.

2.1.2.2 Násilí, pohrůžka násilí, pohrůžka jiné těžké újmy

Dle znění skutkové podstaty musí k donucení dojít násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy. Trestní zákoník však pojem násilí nijak nedefinuje, je tedy nutné vycházet z teorie

---

³⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník, komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 2324–2348.

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. 1. 1977 sp. zn. 4 To 40/76.

³² JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 625.

³³ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8. str. 1834–1848

³⁴ Tamtéž. str. 614.

³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 1. 1978 sp. zn. 2 Tz 26/77.

a praxe, která obecně říká, že násilí lze charakterizovat jako použití fyzické síly ze strany pachatele.

Teorie dělí násilí na fyzické násilí (*vis absoluta*) a psychické donucení (*vis compulsiva*). Zatímco v případě fyzického násilí nemůže znásilňovaná osoba vůbec projevit svou vůli, u psychického násilí její vůle zcela vyloučena není, avšak je působeno na její psychiku takovým způsobem, aby se pachateli podrobila.³⁶

V § 185 trestního zákoníku je násilí vnímáno jako prostředek působení na vůli oběti. Jde o prostředek nejen k překonání kladeného odporu, ale též i k zamezení odporu očekávaného. Aby byl naplněn znak násilí, nemusí dle Jelínka ani dojít k úplnému překonání odporu, nýbrž postačuje i jeho pouhé oslabení.³⁷ Násilí nemusí být nutně intenzivní povahy a nemusí být nutně doprovázeno újmou na zdraví. Znásilňovaná osoba současně nemusí projevit fyzický odpor aktivně, postačí, pokud z jejího jednání bude pachateli zřejmá nevole s jeho jednáním, například když si genitálie chrání rukou.³⁸

Pohrůzka násilím může směřovat jak k násilí okamžitému, bezprostřednímu, tak též k násilí budoucímu. Musí z ní být znásilňované osobě zřejmé, že pokud se pachateli nepodrobí, bude násilí vykonáno, a to ať už proti ní samotné, či třetí osobě, například jejímu dítěti, partnerovi či jiné blízké osobě. Jelikož trestný čin znásilnění vyžaduje dvojí jednání, tedy i pohlavní styk, musí k dokonání tohoto trestného činu dojít k fyzickému kontaktu mezi pachatelem a znásilňovanou osobou, čímž dochází k odlišení od trestného činu vydírání dle § 175 trestního zákoníku. Z toho zároveň plyne, že nemůže dojít k jednočinnému souběhu těchto dvou trestných činů.³⁹

Pohrůzku jiné těžké újmy je nutné vždy posuzovat s přihlédnutím k individuální situaci a osobním poměrům znásilňované osoby. Může spočívat například v majetkové újmě, bezprávné hrozbě zahájení trestního stíhání či v újmě na cti a dobré pověsti.⁴⁰

V souladu s § 119 trestního zákoníku je trestný čin znásilnění spáchán násilím i tehdy, pokud pachatel uvede znásilňovanou osobu do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným obdobným způsobem.

---

³⁶ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 597.

³⁷ Tamtéž. str. 598.

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 8. 2021, sp. zn. 8 Tdo 699/2021.

³⁹ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 598.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8. str. 1834–1848.

Z hlediska subjektivní stránky je tedy podstatné, aby se zavinění vztahovalo též na způsob, kterým znásilňovanou osobu do stavu bezbrannosti pachatel uvedl. Typickým příkladem může být vhození drogy nebo léku do pití bez vědomí poškozené osoby. Lest je vyvolání omylu nebo využití něčího omylu za účelem dosažení vlastního cíle.⁴¹ Nelze však v tomto smyslu považovat za znásilnění situaci, kdy pachatel vnikne do bytu a za využití omylu poškozené osoby s ní vykoná pohlavní styk, kdy tato poškozená osoba považuje pachatele za svého partnera, například z důvodu rozespalosti. V takovém případě lze toto jednání posoudit jako trestný čin poškození cizích práv dle § 181 trestního zákoníku.

2.1.2.3 Zneužití bezbrannosti

Kromě donucení k pohlavnímu styku násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy může ke spáchání trestného činu znásilnění dojít i zneužitím bezbrannosti. Bezbranností se dle ustálené judikatury rozumí stav, kdy znásilňovaná osoba není vzhledem k okolnostem schopna projevit svou vůli ve vztahu k pohlavnímu styku s pachatelem, popř. není schopna klást odpor.⁴²

Bezbrannost lze dělit na absolutní, což je například stav po silném požití alkoholu či návykových látek, bezbrannost psychickou, která se vyznačuje například nízkým věkem dítěte, nebo bezbrannost fyzickou, tedy například když je osoba upoutána na lůžko či invalidní vozík.⁴³

Judikatura dále dovodila, že za bezbranné je nutné považovat i dítě nízkého věku, které není schopné vyhodnotit situaci a pachateli adekvátně klást odpor či jinak projevit svůj nesouhlas.⁴⁴ Je však ale vždy nutné individuálně posuzovat vospělost dítěte a jeho schopnost vyhodnotit situaci. Pokud je dítě dostatečně vospělé, a tedy schopné projevit svůj nesouhlas s daným jednáním, nebude se jednat o zneužití bezbrannosti ve smyslu § 185 odst. 1 alinea 2 trestního zákoníku. V takovém případě může přicházet do úvahy trestný čin pohlavního zneužití dle § 187 trestního zákoníku.

---

⁴¹ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 598.

⁴² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 3. 1994, sp. zn. 3 To 105/93.

⁴³ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR: trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 221 s. ISBN 978-80-7338-153-0. str. 24

⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 3. 1994, sp. zn. 3 To 105/93.

2.1.2.4 Pohlavní styk

Základním prvkem pro správné porozumění trestnému činu znásilnění je rozlišování mezi pohlavním stykem, souloží a pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, což může být na první pohled pro laickou veřejnost značně komplikované.

Pohlavní styk je v tomto případě nejzákladnější pojem a je postihován zákonodárcem v základní skutkové podstatě. Je definován jako jakékoliv ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby.⁴⁵ Pro vnímání odlišností mezi jednotlivými formami jednání je důležité posuzovat jejich intenzitu. Zde je důležité, že tyto formy pohlavního styku postihované v základní skutkové podstatě nedosahují takové závažnosti a takových fyzických a psychických následků, ke kterým dochází při souloží, jde tedy například o osahávání genitálií či sání prsních bradavek.⁴⁶

Soulož lze poté popsat jako spojení, byť jen částečné, pohlavních orgánů muže a ženy, tedy proniknutí penisu do vagíny. Není nutné, aby při takovém jednání došlo k porušení panenské blány, nebo aby došlo k pohlavnímu uspokojení pachatele.⁴⁷

Pohlavním stykem srovnatelným se souloží konečně rozumíme například orální styk, tj. stimulaci pohlavního orgánu muže vložением do úst (*felace*) nebo ústní stimulaci vulvy (*cunilinctus*), a dále také anální styk (*coitus analis*),⁴⁸ či tzv. digitální penetraci (zasouvání prstů do pochvy – *penetratio digitibus*), tedy jde o praktiky, kdy pohlavní orgán jednoho z aktérů je nahrazen jinou částí těla.⁴⁹ V principu lze říct, že jde o jednání, které je způsobem provedení a svou závažností srovnatelné se souloží.⁵⁰ V tomto ohledu může být v některých případech sporné, zda právě *penetratio digitibus* lze posuzovat pouze jako pohlavní styk dle prvního odstavce, či spíše jako pohlavní styk srovnatelný se souloží dle odstavce druhého. V judikatuře převládá názor, že pokud jde o hluboké zasouvání prstů do pochvy simulující pronikání pohlavního orgánu muže, půjde o pohlavní styk srovnatelný se souloží. Avšak v případě krátkého a pouze

---

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1610/2017.

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 626

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. str. 1834 - 1848.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 5. 2009, sp. zn. 3 Tdo 535/2009.

⁴⁹ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR: trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 221 s. ISBN 978-80-7338-153-0. str. 23.

⁵⁰ GRÍVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Bulletin Advokacie. 2009 (10). Praha: Česká advokátní komora, 2009. ISSN 1210-6348. str. 68.

povrchového vniknutí prstů do pochvy se vzhledem k závažnosti takové jednání bude posuzovat spíše jako pohlavní styk dle prvního odstavce.⁵¹

Současné znění trestního zákoníku oproti znění platném do 31. 12. 2009 v základní skutkové podstatě pojednává pouze o pohlavním styku. Soulož či jiný pohlavní styk srovnatelný se souloží představují až kvalifikovanou skutkovou podstatu, zatímco předchozí právní úprava vyžadovala již v základní skutkové podstatě vykonání soulože či jiného obdobného pohlavního styku. Lze tedy říct, že aktuální znění trestního zákoníku je k pachatelům přísnější, neboť trestá jako znásilnění i mírnější formy sexuálního násilí, které dříve šlo postihovat pouze jako trestný čin vydírání.⁵²

2.1.3 Subjekt trestného činu znásilnění

Pachatelem trestného činu znásilnění může být ve smyslu § 22 trestního zákoníku jakákoliv trestně odpovědná fyzická osoba bez ohledu na pohlaví, která bezprostředně spáchala trestný čin, tedy tzv. obecný subjekt.⁵³ Ze statistik ovšem vyplývá, že naprostou většinu pachatelů znásilnění tvoří muži.⁵⁴ Dle § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „zákon o trestní odpovědnosti právnických osob“) *a contrario*, může být pachatelem trestného činu i právnická osoba.

Trestný čin znásilnění může být spáchán i ve spolupachatelství dle § 23 trestního zákoníku. Typicky se zde totiž může projevit ona nutnost dvojího jednání, tedy donucení a vykonání pohlavního styku, kdy postačuje, pokud každý ze spolupachatelů vykoná i pouze jedno z těchto jednání a skutková podstata bude naplněna až spojením těchto dvou jednání. Je však samozřejmě i možné, že každý ze spolupachatelů vykoná obě jednání samostatně.

Dalším zajímavým prvkem při zkoumání subjektu trestného činu znásilnění je vztah pachatele k oběti. Dle Blatníkové lze takto rozlišovat zcela neznámého pachatele, který si oběť náhodně vytipoval a nemá k ní žádný vztah; neznámého pachatele, kterého oběť dříve neznala, avšak seznámili se ve stejný den, kdy k činu došlo; známého pachatele, kterého oběť zná vzdáleně, nicméně s ním neudrhuje kontakt; blízkého pachatele, se kterým je oběť pravidelně v kontaktu,

---

⁵¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 4. 2015, sp. zn. 2 To 17/2015.

⁵² Tamtéž. str. 67

⁵³ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 314.

⁵⁴ Policie České republiky. *Trestný čin znásilnění – statistika r. 2019 až 2021*. [online]. 11. 5. 2022. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/trestny-cin-znasilneni-statistika-r-2019-az-2021.aspx>

může jít např. o kamaráda či kolegu; a konečně o velmi blízkého pachatele, kterým je typicky partner, manžel či rodinný příslušník oběti.⁵⁵

Ze statistik téže autorky dále vyplývá, že zhruba 30 % znásilnění je spácháno zcela neznámými pachateli, 27 % pachatelů jsou známými oběti a 27 % pachatelů má s obětí velmi blízký vztah.⁵⁶ Dle mnohých odborníků je prokázáno, že znásilnění známým či dokonce velmi blízkým pachatelem je pro oběť ještě více traumatizující než znásilnění neznámým pachatelem.⁵⁷ U oběti totiž dochází k narušení důvěry k blízkým osobám a k narušení pocitu bezpečí ve veřejném i soukromém prostředí, a proto je typickým důsledkem též narušení partnerských vztahů.⁵⁸

2.1.4 Subjektivní stránka trestného činu znásilnění

Obecně subjektivní stránka trestného činu vymezuje vnitřní psychický vztah pachatele k trestnému činu. Český právní řád je založený na zásadě odpovědnosti za zavinění, které je zároveň jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu. Rozlišujeme zavinění úmyslné (*dolus*), které je v trestním zákoníku vymezené v §15, a zavinění z nedbalosti (*culpa*), které nalezneme v § 16.⁵⁹ V souladu s § 13 odst. 2 a § 185 trestního zákoníku lze trestný čin znásilnění spáchat pouze úmyslně.

Úmyslné zavinění obsahuje dvě složky, a to složku vědění, tedy že pachatel věděl, že páchá trestný čin, vnímal objektivní realitu svými smysly a vytvářel si o ní určitou představu, tak i složku volní, tedy že pachatel trestný čin spáchat chtěl. Jak níže rozeberu v šesté kapitole této práce, s postupným vývojem společnosti a změnou přístupu k sexuálnímu chování a sexuálnímu násilí se již v některých zahraničních právních rádech setkáváme u trestného činu znásilnění i se zaviněním ve formě hrubé nedbalosti. Konkrétně tomu tak je například v Irsku či ve Švédsku, kde se pachatel dopustí nedbalostního znásilnění, pokud jedná s hrubou nedbalostí k okolnosti, zda se druhá osoba účastní styku dobrovolně.⁶⁰

---

⁵⁵ BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR: trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 221 s. ISBN 978-80-7338-153-0. str. 139.

⁵⁶ Tamtéž. str. 140.

⁵⁷ Uvádí tak například i Čírtková.

⁵⁸ ŽUKOV, Ilja, PTÁČEK, Radek, ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti znásilnění*. Soudce. 2009. č. 7. ISSN 1211-5347. str. 7.

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 229.

⁶⁰ LEMFELDOVÁ, Magdalena. *Lze trestný čin znásilnění spáchat nedbalostně?* In: Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí. proFem [online]. 3. 3. 2021 [cit. 2023-11-05]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/onas/novinky/a/lze-trestny-cin-znasilneni-spachat-nedbalostne>.

2.2 Kvalifikovaná skutková podstata

Kvalifikovanou skutkovou podstatu neboli okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby nalezneme typicky ve druhém, popřípadě dalším odstavci daného ustanovení. K základní skutkové podstatě, která jak již bylo zmíněno v případě trestného činu znásilnění postihuje méně závažné formy sexuálního chování, přistupují i další okolnosti, které buď blíže specifikují, ale nikoliv však mění, obligatorní znaky skutkové podstaty, nebo vytváří další tzv. fakultativní znaky skutkové podstaty. Tyto další znaky vyznačují vyšší škodlivost daného jednání a jeho vyšší nebezpečnost pro společnost. U trestného činu znásilnění se mezi tyto fakultativní znaky řadí předmět útoku, použitý prostředek a účinek.⁶¹ Podstatné je, že v souladu s § 17 trestního zákoníku k těmto dalším znakům a okolnostem podmiňující použití vyšší trestní sazby postačuje z hlediska subjektivní stránky trestného činu zavinění z nedbalosti, pokud není stanoveno jinak.⁶²

2.2.1 Spáchání činu souloží nebo pohlavním stykem srovnatelným se souloží

Dle § 185 odst. 2 písm. a) jsou postihovány případy závažnější sexuálního jednání, tedy pokud pachatel spáchá čin souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží.

Již bylo uvedeno v předchozí kapitole, soulož je spojení, byť i částečné, pohlavních orgánů muže a ženy. Pohlavní styk srovnatelný se souloží je poté jednání, které svou intenzitou a svými následky dosahuje intenzity soulože, tedy jeden z pohlavních orgánů dvou účastníků je nahrazen něčím jiným, například prsty, ústy nebo předmětem.⁶³

Sazba trestu odnětí svobody je v tomto případě stanovena v rozmezí dvě léta až deset let.

2.2.2 Spáchání činu na dítěti a na dítěti mladším patnácti let

Dle § 185 odst. 2 písm. b) jsou postihovány případy spáchání trestného činu znásilnění na dítěti, dle § 185 odst. 3 písm. a) poté spáchání na dítěti mladším patnácti let. Ve výkladových ustanoveních trestního zákoníku v § 126 je zakotvena definice dítěte jakožto osoby mladší osmnácti let, pokud trestní zákoník nestanoví jinak. Z hlediska počítání času v trestním právu se dítětem rozumí jen osoba do dne předcházejícího jejím osmnáctým narozeninám, neboť v den

---

⁶¹ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 170–173.

⁶² Tamtéž. str. 252–253.

⁶³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník, komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 1834–1848.

narozenin již není „osobou mladší osmnácti let.“ Obdobně je tomu samozřejmě i u dítěte mladšího patnácti let.⁶⁴

Není rozhodné, zda si byl pachatel věku znásilňované osoby vědom, jelikož se jedná o jinou skutečnost ve smyslu § 17 písm. b) trestního zákoníku, a tedy nemusí se k ní vztahovat úmyslné zavinění pachatele. Postačí, že si vzhledem k okolnostem daného případu, tedy zejména s přihlédnutím ke vzhledu, chování, vyjadřování a vyspělosti této znásilňované osoby, a vzhledem k pachatelovým osobním poměrům, této skutečnosti mohl a měl být vědom.⁶⁵

Za znásilnění dítěte dle § 185 odst. 2 písm. b) je stanovena sazba trestu odnětí svobody v rozmezí dvě léta až deset let. Za spáchání činu na dítěti mladším patnácti let dle § 185 odst. 3 písm. a) se tato trestní sazba zvyšuje na pět až dvanáct let.

2.2.3 Spáchání činu se zbraní

Dle § 185 odst. 2 písm. c) bude potrestán pachatel, který se trestného činu znásilnění dopustí se zbraní. Ve výkladových ustanoveních trestního zákoníku je v § 118 zbraň definována jako cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznější. Jedná se tedy o jakýkoliv předmět, který může přivodit zranění, nikoliv pouze o zbraň *per se*, tedy zbraň sečné, bodné nebo střelné. Jako příklad lze uvést třeba klacek, cihla či lahev vína.

Ve smyslu § 17 písm. b) trestního zákoníku je k této okolnosti vyžadováno úmyslné zavinění, neboť pachatel musí mít zbraň u sebe nebo ji použít v úmyslu působit skrze ni na znásilňovanou osobu.

2.2.4 Spáchání činu v místě, kde je omezována osobní svoboda

V ustanovení § 185 odst. 3 písm. b) je trestáno znásilnění jehož předmětem útoku jsou osoby, jejichž osobní svoboda bylo omezena tím, že byly umístěny do vazby, do výkonu trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo na jiné obdobné místo. Trestní sazba je zde stanovena v rozmezí pěti až dvanácti let.

Těmto osobám je poskytována zvýšená ochrana, jelikož z důvodu omezení jejich osobní svobody a nemožnosti rozhodovat o svém životě mají i proti takovému jednání sníženou nebo omezenou možnost obrany. Navíc z důvodu jejich omezené osobní svobody a často i pobytu v malém prostoru se na nich pachatel může dopustit trestného činu snadněji, jelikož znásilňovaná osoba nemá kam utéct.⁶⁶ Ve vztahu k § 17 písm. b) postačí k této okolnosti zavinění z nedbalosti.

---

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

2.2.5 Spáchání činu s následkem těžké újmy na zdraví a smrti

Znásilnění, při kterém je způsobena těžká újma na zdraví, je upraveno v § 185 odst. 3 písm. c) trestního zákoníku a sazba trestu odnětí svobody je stanovena v rozmezí pěti až dvanácti let. Pokud pachatel trestného činu znásilnění způsobí znásilňované osobě smrt, bude potrestán dle § 185 odst. 4 trestního zákoníku na deset až osmnáct let.

Pojem těžké újmy na zdraví je definován ve výkladových ustanoveních v § 122 odst. 2 trestního zákoníku následovně: „*Těžkou újмой na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újмой na zdraví a) zmrzačení, b) ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, c) ochromení údu, d) ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, e) poškození důležitého orgánu, f) zohyzdění, g) vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, h) mučivé útrapy, nebo i) delší dobu trvající porucha zdraví.*“ Musí se tedy vždy kumulativně jednat o a) vážnou poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění, a b) musí jít o některý z taxativně uvedených případů v písmenech a) až i). K tomuto následku musí dojít již během samotného jednání sexuální povahy, nikoliv až následně po dokončení činu, např. z důvodu msty nebo strachu z trestního stíhání.⁶⁷

Pokud byla při sexuálním aktu způsobena smrt, lze tento čin posuzovat dle § 185 odst. 4 trestního zákoníku pouze v případě, že smrt byla způsobena z nedbalosti, a to ve smyslu § 17 písm. a) trestního zákoníku. Pokud by pachatel způsobil smrt úmyslně, ať již v úmyslu přímém, tedy že si byl od počátku svého jednání vědom, že může smrt způsobit a učinit tak chtěl, či v úmyslu nepřímém, tedy že se způsobením smrti byl od počátku svého jednání alespoň srozuměn, musí být takové jednání posuzováno jako trestný čin vraždy dle § 140 trestního zákoníku v jednočinném souběhu s trestným činem znásilnění dle § 185 trestního zákoníku.

2.3 Srovnání trestného činu znásilnění s vybranými trestnými činy z hlavy III. trestního zákoníku

Hlava třetí zvláštní části trestního zákoníku obsahuje celkem jedenáct trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. V rámci výkladu o trestném činu znásilnění lze považovat za vhodné krátce vysvětlit rozdíly mezi trestným činem znásilnění, trestným činem sexuálního nátlaku a trestným činem pohlavního zneužití.

---

⁶⁷ Tamtéž.

2.3.1 Srovnání s trestným činem sexuálního nátlaku

Trestný čin sexuálního nátlaku je upraven v § 186 trestního zákoníku. Jeho objektem je stejně jako u trestného činu znásilnění svoboda jedince rozhodovat o svém intimním životě.

§ 186

Sexuální nátlak

„(1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) na dítěti, nebo

b) nejméně se dvěma osobami.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(7) Příprava je trestná.⁶⁸

---

⁶⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Objektivní stránka tohoto trestného činu obsahuje dvě základní skutkové podstaty. V odstavci 1 alinea 1 je trestáno donucení k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování; dle odstavce 1 alinea 2 bude potrestán ten, kdo k takovému jednání přiměje jiného zneužitím jeho bezbrannosti. Druhá skutková podstata v odstavci druhém postihuje toho, kdo přiměje jiného k pohlavnímu styku, pohlavnímu sebeukájení k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

Sebeukájením se v kontextu sexuálního nátlaku rozumí jednání, kterým se osoba pohlavně ukájí sama na svém těle, například hlazením či drážděním svých pohlavních orgánů, ať již rukou či předměty. Podstatou je, že nedochází k fyzickému kontaktu mezi pachatelem a obětí. O *obnažování* se jedná, pokud se osoba odhaluje na těch částech těla, které mají určitý sexuální význam. Výklad pojmu *jiné srovnatelné chování* je problematický, a to zejména z hlediska určitosti právních norem. Šámal je toho názoru, že se může jednat například o předvádění kopulačních pohybů, erotický tanec či třeba tzv. pissing. *Závislost* je stav, kdy se osoba nemůže zcela svobodně rozhodovat a jednat, jelikož je v určitém ohledu odkázána na pachatele, jde tedy například o zaměstnanecký poměr, či vztah sportovce a jeho trenéra.⁶⁹

Mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby patří spáchání činu na dítěti, nejméně se dvěma osobami, se zbraní, na osobě jejíž osobní svoboda je omezena nebo jako člen organizované skupiny. Mezi důvody pro použití vyšší trestní sazby spadá též spáchání na dítěti mladším patnácti let, způsobení těžké újmy na zdraví či smrti.

Z hlediska srovnání s trestným činem znásilnění je zřejmé, že oba trestné činy mají řadu společných znaků, a to jak v objektu, předmětu útoku, subjektivní stránce i v osobě pachatele. Co se týče objektivní stránky, dle § 185 i dle § 186 odst. 2 trestního zákoníku může dojít k vykonání pohlavního styku, záleží však na tom, jaké prostředky pachatel k dosažení tohoto cíle použil, tedy zda osobu k pohlavnímu styku donutil, či přiměl zneužívaje její závislosti, svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu. Toto rozlišení lze považovat za nedůvodné, protože stejně intenzivní zásah do stejného práva, tedy práva rozhodovat o svém vlastním intimním životě, je zde v případě zneužití závislosti nebo postavení pachatele trestán mnohem mírnější trestní sazbou, a tedy je společnosti dáváno najevo, že jde o méně závažný trestný čin. Navíc toto rozlišení pouze přispívá k nejasnosti v terminologii, která je pro neodbornou veřejnost již tak poměrně složitá.

---

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8. str. 617.

Dle Šámala i dle Jelínka je vyloučen jednočinný souběh trestného činu znásilnění a trestného činu sexuálního nátlaku. Dle Šámala je trestný čin znásilnění v poměru speciality k trestnému činu sexuálního nátlaku, to znamená, že skutková podstata trestného činu znásilnění je vyjádřena úžeji než skutková podstata trestného činu sexuálního nátlaku, avšak oba směřují k ochraně stejného zájmu.⁷⁰ Dle Jelínka je naopak trestný čin znásilnění v poměru subsidiarity k trestnému činu sexuálního nátlaku. To znamená, že pokud útok pachatele nejprve naplňuje skutkovou podstatu trestného činu sexuálního nátlaku a poté je vystupňován až k donucení k pohlavnímu styku, pachatel bude potrestán pouze za jeden trestný čin znásilnění.⁷¹

2.3.2 Srovnání s trestným činem pohlavního zneužití

Trestný čin pohlavního zneužití upravuje trestní zákoník v § 187. Jeho objektem je mravní a tělesný vývoj dětí, kdy však za dítě je zde považována pouze osoba mladší patnácti let, a to bez ohledu na její pohlaví, vyspělost či zda již v minulosti měla pohlavní styk.⁷²

§ 187

Pohlavní zneužití

- (1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.*
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.*
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.*
- (4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.*
- (5) Příprava je trestná.*

---

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník, komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. str. 1834–1848.

⁷¹ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 629.

⁷² ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8. str. 618.

Objektivní stránku tohoto trestného činu pachatel naplní jednáním, které spočívá ve *vykonání soulože s osobou mladší patnácti let* nebo v *jiném pohlavním zneužití*. Jiným pohlavním zneužitím se rozumí jiná forma pohlavního styku, než je soulož, tedy například osahávání pohlavních orgánů, orální pohlavní styk a další sexuální aktivity, kterými pachatel dosahuje uspokojení svého sexuálního pudu. Trestní odpovědnosti nebude pachatel zbaven, pokud osoba mladší patnácti let s danou sexuální aktivitou vyslovila souhlas, ani v případě, že je mezi pachatelem a obětí citové pouto a ani v případě, kdy sama oběť sexuální aktivitu iniciovala.⁷³ A to právě s ohledem na chráněný objekt tohoto trestného činu, kterým je mravní a tělesný vývoj dětí.

Zvlášť přitěžující okolností je spáchání činu na osobě, která je pod jeho dozorem, zneužije její závislosti, svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu. Dále též způsobení těžké újmy na zdraví a smrti.

Jednočinný souběh tohoto trestného činu s trestným činem znásilnění a trestným činem sexuálního nátlaku není možný. Oba tyto trestné činy totiž postihují pachatele, který čin spáchá na dítěti mladším patnácti let, v rámci kvalifikovaných skutkových podstat.⁷⁴

Hlavním rozdílem od trestného činu znásilnění je zde tedy podmínka věku oběti, a především absence donucení či zneužití bezbrannosti, jelikož tento trestný čin může být spáchán i v rámci konsensuálního styku. Naopak pokud by k nějaké formě donucení či zneužití bezbrannosti došlo, jednalo by se o trestný čin znásilnění, případně o trestný čin sexuálního nátlaku.

3 Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí

V rámci kapitoly o vývoji právní úpravy je na místě zmínit i Úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, tzv. Istanbulskou úmluvu. Tato úmluva byla přijata Výborem ministrů Rady Evropy v roce 2011 v reakci na vysoký výskyt násilí páchaného na ženách. Od stejného roku se pro státy stala otevřená k podpisům, čehož jako první využilo Turecko. V platnost Istanbulská úmluva vstoupila v roce 2014, poté co ji ratifikovalo prvních deset

---

⁷³ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 629–630.

⁷⁴ Tamtéž. str. 630.

států. Celkem jí dosud ratifikovalo 38 evropských států a v červnu 2023 též Evropská unie jako mezinárodní organizace.⁷⁵

Ačkoliv Česká republika Istanbulskou úmluvu dne 2. května 2016 jako jeden z posledních členských států Evropské unie podepsala,⁷⁶ aktuální postoj současné politické reprezentace k její ratifikaci je spíše skeptický, vyvolává velmi živou a emotivní diskusi a někteří autoři⁷⁷ ji považují dokonce za symbol střetu progresivní a konzervativní ideologie. Česká republika tak zůstává jednou z posledních zemí Evropské unie, které Istanbulskou úmluvu dosud neratifikovaly.⁷⁸

Trestný čin znásilnění je dle dostupných statistik páchan v převažující většině případů na ženách⁷⁹ a jedná se současně o jeden z trestných činů, který Istanbulská úmluva zmiňuje ve své preambuli jako jednu z forem závažného násilí vůči ženám.⁸⁰ Považuji proto za vhodné se v této práci na obsah Istanbulské úmluvy a na důvody, proč dosud nebyla ratifikována, zaměřit podrobněji.

Mezi hlavní cíle Istanbulské úmluvy dle čl. 1.1 spadá a) ochrana žen před všemi formami násilí, včetně prevence, stíhání a potlačení násilí vůči ženám a domácí násilí, b) přispění k eliminaci veškerých forem diskriminace žen, podpora skutečného zrovnoprávnění žen a posílení pravomocí žen, c) návrh strategie a opatření pro pomoc veškerým obětem násilí vůči ženám a domácího násilí, d) podpora mezinárodní spolupráce ve snaze o eliminaci násilí vůči ženám a domácího násilí a e) podpora a pomoc organizacím a složkám účastným na prosazování zákonnosti, aby mohly efektivně spolupracovat při eliminaci násilí vůči ženám a domácího násilí.⁸¹ Istanbulská úmluva se tedy zaměřuje nejen na právní ochranu, ale též na ochranu faktickou, a to skrze zmíněná opatření a strategie.

Smlouva vyjadřuje závazky států, a to zdržet se násilí proti ženám (páchaným jejich orgány) a přijmout legislativní a jiná opatření k dosažení výše uvedených cílů. To znamená, že Istanbulská úmluva v právních rádech smluvních států nemůže ani po její ratifikaci působit přímo, není

---

⁷⁵ Historical background. In: *Action against violence against women and domestic violence - Istanbul Convention* [online]. [cit. 2023-12-27]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/historical-background>

⁷⁶ Za Českou republikou následovalo už jen Lotyšsko s podpisem dne 18. května 2016.

⁷⁷ Např. ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. 297.

⁷⁸ Úmluvu dosud neratifikovalo též Bulharsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva a Slovensko.

⁷⁹ Vyplývá tak ze statistik Policie České republiky. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/trestny-cin-znasilneni-statistika-r-2019-az-2021.aspx> [cit. 2024-04-28].

⁸⁰ Za další časté závažné formy násilí úmluva označuje domácí násilí, sexuální obtěžování, nucený sňatek, zločiny páchané ve jménu takzvané „cti“ a mrzačení genitálií.

⁸¹ *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí*. [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>.

tzv. *self-executing*, ale působí pouze skrze opatření, jejichž přijetí je ponecháno v gesci samotných států.⁸² Kontrolní mechanismus je administrativní a je svěřen výboru expertů ze smluvních států nazývaný GREVIO a výboru smluvních stran, který je složen z politických zástupců. Výbor GREVIO přezkoumává zprávy o plnění Istanbulské úmluvy, které mu smluvní státy předkládají a na jejich základě poté vytváří právně nezávazná doporučení, která nemají sankční povahu.⁸³

3.1 Kritizované aspekty Istanbulské úmluvy

Jak již bylo nastíněno v úvodu této kapitoly, cesta k ratifikaci Istanbulské úmluvy je v České republice zatím nejistá a doprovázená řadou často emotivních projevů. V průběhu psaní této práce Senát odmítl úmluvu ratifikovat, a to o pouhé dva hlasy.⁸⁴ V této podkapitole shrnu nejčastější body, které jsou označovány za problematické a vzbuzují emocionální politickou debatu. Zároveň se pokusím k daným bodům představit i protiargumenty z opačného názorového spektra.

Mezi hlavní odpůrce Istanbulské úmluvy v České republice patří česká římskokatolická církev a někteří poslanci a senátoři konzervativních politických stran, jako je SPD, ODS a KDU-ČSL. Naopak mezi podporovatele, kteří doporučují Istanbulskou úmluvu ratifikovat patří především Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR, dále pak lidskoprávní organizace, které často pracují s oběťmi trestných činů, jako jsou organizace Rosa, proFem, Amnesty International nebo Česká ženská lobby. Politické strany se k Istanbulské úmluvě však jednotně nevymezují a hlasování o ratifikaci proběhlo velmi individuálně.⁸⁵

3.1.1 Zdroj násilí

Jeden z hlavních bodů, ze kterého zároveň převážně všechny další problematické prvky vyplývají, a který je ve veřejné debatě zmiňován a zpochybňován, je zdroj násilí. Istanbulská úmluva na něj poukazuje již ve své preambuli, kde za něj označuje historický nepoměr sil mezi muži a ženami a z toho vyplývající diskriminace žen, která činí násilí vůči ženám genderově podmíněným a mající strukturální povahu, což v důsledku vnucuje ženám podřízené postavení

---

⁸² ŠTURMA, Pavel. VÝZKUMNÉ CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA. *Několik poznámek k otázce ratifikace Istanbulské úmluvy* [online]. 2019 [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://www.vclp.cz/news/nekolik-poznamek-k-otazce-ratifikace-istanbulske-umluvy/>

⁸³ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 299.

⁸⁴ Výsledky 24. hlasování, 21. schůze Senátu Parlamentu České republiky ze dne 24. 1. 2024 <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=22128&O=14> [cit. 2024-4-20].

⁸⁵ Tamtéž.

ve společnosti.⁸⁶ Násilí vůči ženám tedy dle Istanbulské úmluvy není pouhým projevem individuálních jedinců, ale má určité historické a kulturní kořeny. To však bylo zmíněno i na samotném počátku této kapitoly, kde bylo mimo jiné uvedeno, že historicky byly ženy degradovány na věci a na pouhý prostředek přenesení moci a majetku z otce na manžela, což uvádí řada českých i zahraničních autorů.⁸⁷

Se zdrojem násilí souvisí i často vytýkaná diskriminace mužů, kdy již z oficiálního názvu *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí* by se mohlo zdát, že jediným objektem ochrany v této úmluvě jsou ženy. Avšak tento argument je v rozporu s výkladovými ustanoveními Istanbulské úmluvy, kde čl. 2 odst. 2 vyzývá strany k jejímu uplatňování na veškeré oběti domácího násilí a v čl. 3 je dále stanoveno, že obětí je každá fyzická osoba, která je specifikovanému chování vystavena. Též definice domácího násilí zahrnuje i pachatele obou pohlaví, tedy nepovažuje za násilníka pouze muže.

Ratifikací úmluvy by nedošlo ani k obávanému nadřazení ženy nad muže,⁸⁸ neboť rovnost pohlaví je zakotvena v Listině základních práv a svobod⁸⁹ i v Evropské úmluvě o lidských právech,⁹⁰ přičemž platí zásada, že tento již dosažený lidskoprávní standard nemůže být žádnou další úmluvou snižován, pouze doplňován, a je tak nutné tuto zásadu užít i při výkladu Istanbulské úmluvy.⁹¹

3.1.2 Gender

Historicky formované rozdělení mužských a ženských rolí souvisí i s pojmem gender, který Istanbulská úmluva definuje v čl. 3 bodě c jako „*společensky ustanovenou roli, chování, aktivity a atributy, které daná společnost pokládá za odpovídající pro ženy a muže*“.⁹²

---

⁸⁶ *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí*. [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>

⁸⁷ CRUZE, Shani D'. Approaching the history of rape and sexual violence: notes towards research. Online. Women's history review. 1992, roč. 1, č. 3, s. 377-397. ISSN 0961-2025. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09612029300200016>. [cit. 2023-11-07]. str. 388.

⁸⁸ NYTRA, Aleš. Právní a jiná úskalí Istanbulské úmluvy [online]. 2018. [cit. 2024-4-19]. Dostupné z: http://www.istanbulskaumluva.cz/assets/pravni_a_jina_uskali_iu.pdf

⁸⁹ Čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁹⁰ Čl. 14 Evropské úmluvy o lidských právech.

⁹¹ BARTOŇ, Daniel. Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulské úmluvě [online]. 2019, č. 2. Jurisprudence. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-ne-uvazovat-o-nasili-a-istanbulske-umluve.m-371.html?fbclid=IwAR3CSvYgsFBUPib-r6wJdDjn0TczC8mKn6BEEJOMC26iQcBoqiMN4ZRZnAw> str. 35.

⁹² *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí*. [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>. čl. 3 bod c.

Odpůrci Istanbulské úmluvy často používání slova gender v úmluvě komentují tak, že jde o narušení tradičního pojetí člověka coby muže a ženy a zavádění rozdílu mezi genderem a pohlavím.⁹³ Tedy pokud Istanbulská úmluva v čl. 4 bodě 3 uvádí zákaz diskriminace nejen na základě pohlaví, ale i na základě genderu, odpůrci ratifikace okamžitě vykreslují budoucí vývoj společnosti na příkladu muže, který se cítí být ženou, a proto mu bude muset být například umožněn vstup do dámských šaten.⁹⁴

Podobné scénáře vykresloval ve svém kázání i kněz Petr Piřha, a to ve výročí jako „*Vaše rodiny budou roztrženy a rozehnány, bude k tomu stačit, že dětem řeknete, že muž a žena nejsou totéž,*“⁹⁵ což dle jeho názoru vyplývá z čl. 45 odst. 3 úmluvy, který stanoví možnost odnětí rodičovských práv, je-li to v nejlepším zájmu dítěte. Proti tomu lze však argumentovat odstavcem 1 téhož článku, kdy tato „jiná opatření“ mají být „*podniknuta proto, aby skutky posuzované v souladu s touto úmluvou byly trestány efektivním, úměrným a odrazujícím postihem, zohledňujícím závažnost těchto skutků.*“⁹⁶ Tyto „skutky posuzované v souladu s touto úmluvou“ jsou skutky uvedené v preambuli úmluvy, tedy domácí násilí, sexuální obtěžování, znásilnění, nucený sňatek, zločiny páchané ve jménu takzvané „cti“ a mrzačení genitálií, a proto lze výklad Piřhy považovat za příliš extenzivní, či až demagogický, navíc v rozporu s čl. 31 odst. 1 Vídeňské úmluvy o smluvním právu, dle kterého má být smlouva vykládána v dobré víře a v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě a v jejich celkové souvislosti, též s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.

Dále odpůrci zmiňují čl. 12 Istanbulské úmluvy, který má za cíl vymýtit předsudky, zvyky a tradice, jež jsou založeny na podřízenosti ženy nebo na stereotypním pojmání rolí žen a mužů, které souvisí právě s konceptem genderu. Toto ustanovení odpůrci vnímají jako zásah do „tradiční rodiny“. Aniž by koncept „tradiční rodiny“ byl těmito odpůrci nějak definován, lze usuzovat, že se jedná o manželský svazek muže a ženy, ve kterém je základním úkolem ženy být matkou a starat se o rodinu a domácnost, a to i na úkor své kariéry, studia či jiných zájmů. Taková role ženy je

---

⁹³ SCOTTO DI CARLO, Giuseppina. *Defining 'Gender' Across Europe: A Linguistic Analysis of the Definition, Translation, and Interpretation of the Word 'Gender' from the Beijing Declaration to the Istanbul Convention*. Online. International journal for the semiotics of law = Revue internationale de sémiotique juridique. 2023, roč. 36, č. 3, s. 1218. ISSN 0952-8059. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s11196-022-09944-z>. [cit. 2024-04-17].

⁹⁴ NYTRA, Aleš. *Právní a jiná úskalí Istanbulské úmluvy* [online]. 2018. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: http://www.istanbulskaumluva.cz/assets/pravni_a_jina_uskali_iu.pdf

⁹⁵ PIŘHA, Petr, Mons. *Sdělení k diskuzi o Istanbulské úmluvě* [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <http://kapitulavsv.cz/wp-content/uploads/2018/11/Mons.-Petr-Piřha-Sdělen%C3%AD-k-diskusi-o-Istanbulské-úmluvě.pdf> str. 1.

⁹⁶ *Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí*. [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>. čl. 45 odst. 1

dlouhodobě ve společnosti zakotvená, a proto i dnes zatím stále není obecně plně akceptováno, pokud žena tuto roli neplní, a naopak se více věnuje právě své kariéře a koníčkům. Odpůrci však již neuvádí, že pokud se žena místo své kariéry realizuje pouze v rodině a v domácnosti, často mezi mužem a ženou vzniká určitá závislost, a to především finanční, která může v krajním případě vytvářet základní kámen například pro domácí násilí. Tento závěr podporují i statistické údaje, ze kterých vyplývá, že oběťmi domácího násilí jsou z převážné většiny ženy.⁹⁷

Naopak příznivci Istanbulské úmluvy vysvětlují, že slovo *gender* je užíváno pouze proto, že zdůrazňuje stereotypy v postavení mužů a žen ve společnosti. Istanbulská úmluva nijak nepopírá biologické rozdíly mezi muži a ženami, které však ale nejsou příčinou násilí vůči ženám. Příčinou násilí jsou právě tyto stereotypy o postavení žen a mužů ve společnosti, o tom, jak se má chovat či vypadat „správná žena,“ a o tom, co se od žen a mužů v těchto společenských postaveních očekává.⁹⁸ Přestože alespoň v Evropě již ženám formálně náleží stejná práva jako mužům, ve společnosti jsou i nadále zaryté předsudky vedoucí k páchání násilí na ženách či k toleranci tohoto násilí.⁹⁹ Mezi tyto předsudky patří například i mýty o tzv. „pravém znásilnění“ či mýty o atraktivitě oběti, které podrobněji uvádím v této práci ve třetí kapitole o problematických prvcích současné právní úpravy znásilnění. V důsledku toho jsou oběťmi domácího násilí, či trestných činů jako je znásilnění, zhruba z 90 až 95 % ženy.¹⁰⁰

Neméně důležité je též zmínit, že koncept genderu se v českém právním řádu již vyskytuje, a to například v Rámcové úmluvě Světové zdravotnické organizace o kontrole tabáku.¹⁰¹ Zároveň však ne vždy je gender v českých zněních mezinárodních dokumentů překládán jako *gender*, ale obecněji jako *pohlaví*, a to například v Úmluvě Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi,¹⁰² a proto je velmi důležité pracovat též s autentickým zněním úmluvy, které je pro smluvní státy závazné, a tedy logicky nelze odpor proti slovu gender v řadách českých zákonodárců vyřešit pouhým odlišným překladem.

---

⁹⁷ Statistické údaje Policie České republiky. [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-statistiky.aspx>. [cit. 2024-04-28].

⁹⁸ ODBOR ROVNOSTI ŽEN A MUŽŮ ÚŘADU VLÁDY ČR. *Odborná veřejnost o Istanbulské úmluvě* [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://www.tojеровnost.cz/cs/istanbulska-umluva-cr/>

⁹⁹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 308.

¹⁰⁰ ODBOR ROVNOSTI ŽEN A MUŽŮ ÚŘADU VLÁDY ČR. *Odborná veřejnost o Istanbulské úmluvě* [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://www.tojеровnost.cz/cs/istanbulska-umluva-cr/>

¹⁰¹ Vyhlášena pod č. 71/2012 Sb. m. s.

¹⁰² Vyhlášena pod č. 33/2017 Sb. m. s.

Zatímco odpůrci úmluvy vnímají pojem genderu až v extremistickém pojetí, kdy po ratifikaci Istanbulské úmluvy předpokládají scénáře, ve kterých bude dětem ve školách vnučována myšlenka volby genderu i nad rámec klasického binárního pojetí, příznivci naopak gender vnímají jako společenské role, které jsou historicky přisuzovány ženám a mužům, a které typicky vytváří určitou nerovnost. Tuto problematiku však nelze populisticky označovat za „genderovou ideologii“, jelikož i současný stav společnosti genderové prvky obsahuje, a to právě při rozdělení rolí v oné „tradiční rodině“.¹⁰³ Lze ovšem konstatovat, že ačkoliv je primárním cílem Istanbulské úmluvy chránit (nejen) ženy proti násilí, stala se úmluva jistým symbolem nejednotného přístupu zákonodárců a společnosti k problematice genderu, jeho terminologii a možnosti jeho případného zneužití, a to i přesto, že český právní řád s daným pojmem již v jiných mezinárodních dokumentech pracuje.

3.1.3 Riziko zpochybnění mlčenlivosti advokátů

Proti Istanbulské úmluvě nevystupují v České republice pouze zástupci církví, ale i někteří zástupci z řad advokátů.¹⁰⁴ V čl. 28 Istanbulská úmluva zakotvuje ohlašovací povinnost odborníků, dle které mají smluvní státy povinnost učinit opatření, dle kterých by pravidla důvěrnosti vyplývající ze zákonů dané země nebránila pracovníkům určitých profesí ohlásit důvodné podezření ze spáchání závažného násilného činu spadajícího do působnosti Istanbulské úmluvy, a především i pro případy, kdy lze do budoucna očekávat, že budou spáchány další závažné násilné činy. Toto ustanovení je některými advokáty vnímáno jako velké riziko, neboť má dle nich potenciál prolomit advokátní mlčenlivost.¹⁰⁵

Ovšem i v tomto případě, obdobně jako u problematiky genderu, je nutné posoudit i autentické znění Istanbulské úmluvy, neboť v tomto porovnání zní český překlad poměrně kategoricky. V autentickém anglickém znění se v tomto článku pojednává spíše o „opatřeních, která nevytváří překážku možnosti nahlásit důvodné podezření“, a tedy nejde přímo o povinnost, jak stojí v nadpisu českého překladu, navíc úmluva nezmiňuje konkrétně advokáty, ale

---

¹⁰³ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 300.

¹⁰⁴ Konkrétně například Daniela Kovářová, obavy však vyjádřila i Česká advokátní komora.

¹⁰⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Seminář o Istanbulské úmluvě*. Bulletin Advokacie [online]. 2018. [cit. 2024-04-19]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>

„pracovníky určitých profesí,“ mezi které mohou patřit například psychologové, lékaři či pedagogové.¹⁰⁶

Důvodová zpráva k úmluvě navíc výslovně uvádí, že tato možnost nahlásit důvodné podezření nesmí zasahovat do práva na obhajobu dle Evropské úmluvy o lidských právech, a tedy přímo popírá obavu o prolomení advokátní mlčenlivosti.¹⁰⁷ Daný článek lze rovněž částečně posuzovat ve spojení s § 367 trestního zákoníku, který stanoví povinnost překazit vybrané trestné činy, a který se vztahuje též na advokáty.

Právě na tomto ustanovení lze však příhodně demonstrovat problematiku dvojznačnosti Istanbulske úmluvy, kdy je částí odborné veřejnosti vykládáno jako jasná hrozba pro zachování advokátní mlčenlivosti, zatímco druhá část v daném článku hrozbu pro advokáty nevidí, a naopak ustanovení vykládá výše uvedeným umírněným způsobem ve vztahu k jiným profesím. Avšak právě to je na Istanbulske úmluvě značně kritizováno, kdy není předem jasné, jaký výklad bude upřednostněn.

3.2 Nadbytečnost Istanbulske úmluvy

Zástupci obou názorových proudů se výjimečně shodnou v jediném – ratifikace Istanbulske úmluvy z legislativního hlediska nepřináší dramatickou změnu, jelikož česká platná právní úprava je s úmluvou již v naprosté většině opatření v souladu, když již dříve byly v trestním zákoníku zavedeny trestné činy jako týrání osoby žijící ve společném obydlí § 199 TZ a nebezpečné pronásledování § 354 TZ a byly zavedeny zákony č. 135/2006 Sb. o ochraně před domácím násilím a č. 45/2013 Sb. o pomoci obětem trestné činnosti.¹⁰⁸

Odpůrci ratifikace kvůli tomu argumentují, že nevidí důvod úmluvu ratifikovat, právě proto, že nic nového z legislativního hlediska nepřinese, a naopak z výše uvedených důvodů v ní vidí potenciální riziko a obávají se, že bude zneužita. Naopak příznivci argumentují, že ratifikace Českou republiku zařadí mezi vyspělé státy světa, které se násilí snaží eliminovat.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ BARTOŇ, Daniel. *Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulske úmluvě* [online]. 2019, č. 2. Jurisprudence. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-ne-uvazovat-o-nasili-a-istanbulske-umluve.m-371.html?fbclid=IwAR3CSvYgsFBUPib-r6wJdDjn0TczC8mKn6BEEJOMC26iQcBoqiMN4ZRZnAw> str. 38.

¹⁰⁷ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 263.

¹⁰⁸ Tamtéž. str. 301.

¹⁰⁹ BARTOŇ, Daniel. *Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulske úmluvě* [online]. 2019, č. 2. Jurisprudence. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-ne-uvazovat-o-nasili-a-istanbulske-umluve.m-371.html?fbclid=IwAR3CSvYgsFBUPib-r6wJdDjn0TczC8mKn6BEEJOMC26iQcBoqiMN4ZRZnAw> str. 37.

Ačkoliv tedy ani příznivci Istanbulské úmluvy nepopírají, že po právní stránce může být úmluva pro český právní řád nadbytečná, není podle nich pouhá právní ochrana dostatečná. Argumentují statistikami,¹¹⁰ ze kterých vyplývá, že výskyt násilí na ženách je v České republice, stejně jako jinde v Evropě, závažným problémem, a je tak vhodné dbát i na prevenci a následnou ochranu obětí.

Mezi některá opatření, která by dle příznivců byla vhodná přijmout, patří například dlouhodobé provozování bezplatné celostátní SOS linky dle čl. 24 Istanbulské úmluvy nebo zajištění dostatečného počtu míst v azylových domech dle čl. 23 Istanbulské úmluvy. Tato praktická opatření, která napomáhají jak prevenci, tak zmírňování dopadů násilí páchaného (nejen) na ženách, jsou velmi důležitá, protože často mohou zachraňovat životy a jednotlivé lidské osudy.

Proto by mohlo být vhodné, aby se konzervativní část zákonodárců přesně na tyto praktická opatření, po kterých naopak progresivní část zákonodárců a společnosti volá, zaměřila a snažila se je implementovat, bez ohledu na to, zda byl s ratifikací Istanbulské úmluvy vysloven souhlas nebo ne. Tímto přístupem by totiž mohlo dojít k určitému umírněnému kompromisu, kdy by se konzervativci nemuseli obávat potencionálního zneužití Istanbulské úmluvy k rozmachu genderové ideologie, zatímco by došlo k naplnění jádra Istanbulské úmluvy a k faktickému zlepšení postavení všech obětí domácího násilí, aniž by nutně muselo k ratifikaci v dohledné době dojít.

4 Problematické prvky současné právní úpravy

Problematika sexuálního násilí je formována mnoha prvky. Kromě zákonné definice jde především o postoj společnosti k sexuálním trestným činům, o míru její tolerance vůči nim a nahlížení na jejich oběti, stejně jako o možnost těchto obětí dosáhnout spravedlnosti. Velký vliv má samozřejmě i snaha orgánů činných v trestním řízení tyto trestné činy vyšetřovat a ukládat spravedlivé tresty.¹¹¹ V této kapitole budou analyzovány hlavní argumenty, které zaznívají ve veřejné diskusi na téma nutnosti redefinice trestného činu znásilnění. Jedná se především o argumenty, které namítají nefunkčnost současné právní úpravy z důvodu jejího nastavení pouze na tzv. přepadová znásilnění a vyžadování aktivního odporu oběti. Kritizováno je též ukládání

---

¹¹⁰ Statistické údaje Policie České republiky dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-statistiky.aspx>, a <https://www.policie.cz/clanek/trestny-cin-znasilneni-statistika-r-2019-az-2021.aspx> [cit. 2024-04-28].

¹¹¹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 268.

nízkých trestů při trestání pachatelů a neadekvátní postupy orgánů činných v trestním řízení, které poté mají za důsledek vysokou latenci sexuální kriminality.

4.1 Předsudky a mýty

Za základní překážku vyšetřování a trestání sexuálních trestných činů lze považovat i to, že je problematika sexuálního násilí zatížena mnoha mýty. Nazírání na oběti sexuálních trestných činů formuje přístup orgánů činných v trestním řízení k vyšetřování, což má zásadní vliv na to, zda oběť dosáhne spravedlnosti a pachatel bude potrestán.¹¹²

Ve společnosti je nejvíce rozšířený mýtus o tzv. pravém znásilnění. Dle tohoto mýtu je typickým pachatelem znásilnění pouze cizí, zvrhlý muž, který je k činu motivován svou naléhavou sexuální potřebou či sexuální poruchou, a který čin spáchá v noci na odlehlém místě vůči osamělé ženě.¹¹³ Ačkoliv tak nevyplývá ze statistik oznámených trestných činů, dle výzkumů je tomu přesně naopak.¹¹⁴ Většina znásilnění se odehrává mezi osobami, které se znají, a pachateli bývají nejčastěji jinak normální, do společnosti začlenění muži, kteří žádnou sexuální deviaci či jinou poruchou netrpí.¹¹⁵ Do statistik se takové údaje z výzkumů nepromítají především proto, že jde primárně o tzv. vztahová znásilnění, kdy oběť často nemá důvěru v orgány činné v trestním řízení, popřípadě může mít z pachatele strach, a proto raději trestný čin neoznámí.

Dalším velmi častým mýtem je mýtus o riskantním chování oběti, tedy že oběť znásilnění svým chováním či způsobem oblékání signalizuje svou ochotu k sexuálním kontaktům a z toho důvodu nese na vlastním znásilnění určitý podíl. Neméně častým je též mýtus o atraktivitě oběti, dle kterého se konvenčně pohledné ženy stávají častěji oběťmi znásilnění, neboť v pachateli vyvolají sexuální vzrušení. Z výzkumů však vyplývá, že nejde o atraktivitu, ale o potenciální zranitelnost, která pachatele přitahuje, a která s měřítkem atraktivity nemá mnoho společného.

---

¹¹² GANGOLI, Geetanjali; WESTMARLAND, Nicole a GANGOLI, Geetanjali. *International approaches to rape*. Bristol, UK: Policy Press, 2011. ISBN 1-4473-0262-1. Dostupné z: <https://doi.org/10.56687/9781847426222>. Str. 10.

¹¹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Ovlivňují mýty vyšetřování trestného činu znásilnění?* Kriminálníka: časopis pro kriminálníckou teorii a praxi: čtvrtletník pro kriminálníckou teorii a praxi. 2014. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR. ISSN 1210-9150. str. 168.

¹¹⁴ Například European Union Agency for Fundamental Rights. *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*. [online]. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

¹¹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Ovlivňují mýty vyšetřování trestného činu znásilnění?* Kriminálníka: časopis pro kriminálníckou teorii a praxi: čtvrtletník pro kriminálníckou teorii a praxi. 2014. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR. ISSN 1210-9150. str. 168.

Tento poslední mýtus může mít za nežádoucí důsledek též to, že méně pohledné či starší ženy se mohu obávat znásilnění nahlásit, protože by jim nikdo neuvěřil.¹¹⁶ Z toho vyplývá paradox, že oběti, které jsou atraktivní, a sice třeba vyzývavě oblečené, se mohou bát znásilnění oznámit, protože panují předsudky, že kvůli své pohlednosti a vyzývavosti se samy vystavily do riskantní situace a současně oběti, které tolik atraktivní nejsou, znásilnění neoznámí ze strachu, že kvůli jejich neatraktivitě nebudou pro příslušné orgány důvěryhodné. V důsledku pak znásilnění neoznámí ani jedna z uvedených skupin.

4.2 Definice založená na překonání odporu

Ačkoliv v posledních letech směřuje vývoj především mezinárodního, ale i vnitrostátního práva mnoha evropských zemí, k opuštění definice znásilnění založené na použití násilí, v českém právním řádu tomu tak zatím není. Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, objektivní stránka trestného činu znásilnění v jeho současném znění je založena na dvojím jednání, tedy na donucení jiného k pohlavnímu styku, případně na zneužití jeho bezbrannosti. Donucení je podle Jelínka překonání vážně míněného odporu znásilňované osoby, která může odpor projevit například kopáním, odstrkováním, voláním o pomoc či pokusem o útěk.¹¹⁷

Po otevření diskuse na téma sexuálního násilí v České republice byl jeden z počátečních argumentů Ministerstva spravedlnosti proti redefinici názor, že redefinice není potřebná, protože se výkladem skutkové podstaty znásilnění v průběhu let v řadě rozhodnutí zabýval Nejvyšší soud České republiky, který svou judikaturou již všechny potřebné situace do výkladu skutkové podstaty zahrnul. Z toho důvodu Ministerstvo spravedlnosti dlouhou dobu zastávalo názor, že změna zákona nemá potenciál zlepšit postavení obětí.¹¹⁸

K pojmu násilí a překonání odporu Nejvyšší soud v jednom ze svých usnesení z roku 2014 uvedl, že „za násilí ve smyslu § 185 odst. 1 alinea 1 trestního zákoníku se považuje použití fyzické síly ze strany pachatele za účelem překonání nebo zamezení vážně míněného odporu znásilňované osoby a dosažení pohlavního styku proti její vůli. Není nezbytné, aby poškozená osoba kladla zřejmý fyzický odpor. Postačuje, pokud pachateli musela být zjevná nevole této osoby s jeho

---

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 625

¹¹⁸ Česká justice. *Změna zákonného vymezení znásilnění by obětím nepomohla, zní z ministerstva*. [online]. 2022 [cit. 2023-11-28]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/04/zmena-zakonneho-vymezeni-znasilneni-by-obetem-nepomohla-zni-z-ministerstva/>

*jednáním.*¹¹⁹ K naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění může tedy dojít v souladu s tímto judikaturním výkladem i jednáním pachatele, který si pohlavní styk vynutí násilím, aniž by znásilňovaná osoba aktivně kladla fyzický odpor.

Nicméně Nejvyšší soud není ve své judikatuře ve vztahu k trestnému činu znásilnění tak konzistentní, jak Ministerstvo spravedlnosti argumentovalo. V dalším rozhodnutí vydaném pouze o pár měsíců později naopak uvedl, že „*donucení k souloži za použití násilí ve smyslu § 185 trestního zákoníku je nutno nepochybně rozumět násilné překonání nebo zamezení fyzického odporu poškozené, nejen vykonáním soulože přes její třeba i důrazně vyjádřený slovní nesouhlas.*“¹²⁰

Ačkoliv v novějších rozhodnutích je již argumentace Nejvyššího soudu stabilnější a vyjadřuje se též k častým reakcím obětí jako je stav „zamrznutí“ nebo disociace a depersonalizace,¹²¹ lze považovat za vhodné, aby byla podpořena právní jistota a jednotnost soudního rozhodování též tím, že bude tento výklad promítnut do znění zákona. Též opuštění výslovně vyjádřeného prvku násilí lze považovat za krok souladný s mezinárodními standardy, ať již jde o judikaturu ESLP, či požadavky Rady Evropy a OSN.

Stávající znění skutkové podstaty je totiž i přes rozšiřující výklad Nejvyššího soudu ve veřejné debatě stále předmětem kritiky. Například zástupci z neziskové organizace Amnesty International považují za problematickou právě nutnost aktivního projevení odporu, a to právě proto, že skutková podstata nepokrývá celou řadu případů, kdy je znásilňovaná osoba natolik paralyzována strachem či stresem, že nedokáže nijak aktivně jednat, a tedy odpor dostatečně projevit.¹²² Samotná skutková podstata založená na prvku násilí je převážně orientovaná pouze na ona tzv. přepadová znásilnění spáchaná cizím pachatelem v neznámém prostředí. Zároveň však i v těchto případech z viktimologických studií vyplývá, že více než polovina obětí znásilnění zpětně vyhodnotila, že fyzický odpor může působit spíše provokativně, a proto i v těchto případech může oběť zůstat pasivní.¹²³

---

¹¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 294/2014 ze dne 26. 3. 2014

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 924/2014 ze dne 13. 8. 2014

¹²¹ Například Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 699/2021 ze dne 4. 8. 2021 nebo Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1023/2021 ze dne 10. 11. 2021.

¹²² Př.: Amnesty International. Kampaň Chce to souhlas vítá záměr upravit definici znásilnění. Hrozí však, že navrhované legislativní změny situaci obětí zhorší, nikoliv zlepší. [online]. 2023 [cit. 2023-11-28]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/zprava/5695/chce-to-souhlas-navrhovane-zmeny-k-lepsimu-nebo-horsimu>

¹²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. str.

Velmi diskutovaný je tedy právě tzv. stav „zamrznutí“. Jedná se o biologickou, nouzovou reakci na nadlimitní psychický stres, který způsobil nečekaný a velmi silný podnět, a při kterém se zastaví aktivita prefrontální mozkové kůry, která řídí volní rozhodování. V tomto stavu se znásilňovaná osoba není schopna bránit, protože se dostává do psychologické pasti, kdy je tzv. „převálcována“. K tomu může dojít typicky právě ve vztahových znásilnění, protože znásilnění od blízké osoby, svého známého, kolegy či bývalého partnera oběť jednoduše vůbec nečeká a jednáním pachatele je o to více zaskočena. Mezi typické příznaky patří absence volních pohybů a normální aktivita na vnější podněty jako je světlo, hluk nebo dotek, dále také úplně nebo téměř chybí schopnost mluvit. Tento stav se dle studií objevuje až u 70 % obětí tzv. vztahových znásilnění.¹²⁴

Čírtková dále uvádí, že význam skutkové podstaty tkví především v tom, že určuje, na co se orgány činné v trestním řízení budou zaměřovat. Pokud je současné znění skutkové podstaty založené na překonání vážně míněného odporu násilím, pohrůzkou násilím nebo jiné těžké újmy, popřípadě zneužitím bezbrannosti, je právě překonání odporu hlavním bodem zájmu orgánů činných v trestním řízení. Se stavem „zamrznutí“ skutková podstata nepočítá, a tedy ve chvíli, kdy není prokázáno, že znásilňovaná osoba odpor projevila a pachatel ho násilím překonal, není skutková podstata naplněna a nejde o trestný čin znásilnění. Když se oběť nebrání, protože není schopná na pachatelovo jednání nijak reagovat, a tedy později nemá jak dokázat, že projevila svůj odpor, nemusí pachatel užít násilí a v důsledku toho obhajoba líčí absenci obrany jako souhlas.

4.3 Latence

Mravnostní kriminalita, do které spadá i trestný čin znásilnění, představuje v policejních statistikách svou četností spíše menší procento. V roce 2022 bylo Policii České republiky oznámeno 880 případů znásilnění, jednalo se o 0,48 % z celkového počtu registrované kriminality. Oproti roku 2021 došlo k nárůstu této kriminality o 13,8 %, tedy o 107 skutků. Tento nárůst Policie České republiky vysvětluje především úplným rozvolněním pandemických opatření a větším pohybem osob v nočních hodinách z důvodu společenských aktivit, a též větší medializací sexuální trestné činnosti a rozšířenější veřejnou debatou, v důsledku čehož tuto trestnou činnost oznámí více obětí.¹²⁵

---

¹²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Redefinice trestného činu znásilnění [seminář]. In: Ústavně-právní výbor PSP – semináře [online]. Praha: Ústavně-právní výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, 12. dubna 2022. [vid. 28. 11. 2023]. Záznam dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4006&td=19&cu=2>

¹²⁵ Tamtéž.

Z dlouhodobého hlediska bylo za posledních 10 let nahlášeno v průměru 680 znásilnění ročně.¹²⁶ Avšak tyto případy, které jsou policii oznámeny, tvoří dle studií¹²⁷ jen velmi malé procento skutečně spáchaných skutků znásilnění, jelikož se jedná o jednu z nejvíce latentních forem kriminality.¹²⁸

Jeden z nejrozsáhlejších výzkumů ohledně násilí páchaného na ženách v rámci členských států Evropské unie provedla Agentura EU pro základní práva v roce 2014. Tato studie je založena na rozhovorech se 42 000 žen ve věku mezi 18 a 74 lety napříč Evropskou unií, které byly dotazovány na jejich zkušenosti s fyzickým, sexuálním a psychickým násilím, a to včetně násilí páchaného jejich intimními partnery. Z výzkumu vyplynulo, že 11 % žen se stalo obětí některé z forem sexuálního násilí, 5 % žen bylo přímo znásilněno a v průměru každá druhá žena zažila sexuální obtěžování. Z případů znásilnění partnerem vyplynulo, že jedna třetina obětí partnerského znásilnění zažila šest a více takových případů spáchaných jedním partnerem.¹²⁹ Závěrem tohoto průzkumu tedy je, že sexuální násilí páchané na ženách představuje značné a rozsáhlé porušování základních lidských práv.

Další podobná studie byla provedena v Norsku v roce 2023, kde se obětmi znásilnění za použití násilí stalo 14 % žen, 11 % žen se stalo obětmi znásilnění zneužitím jejich bezbrannosti, ať už ve spánku či při intoxikaci, a že pouhých 20 % těchto obětí znásilnění oznámilo na policii. Každá dvacátá žena se stala obětí partnerského znásilnění.¹³⁰

Z francouzské studie vyplynulo, že obětí znásilnění se stalo až 12 % žen. Z výzkumu, který si v České republice nechala zpracovat organizace Persefona v roce 2016, vyšlo najevo, že se znásilněním má zkušenost zhruba 10 % Čechů, čin však nahlásí jen 5 % obětí. Až ve dvou třetinách těchto případů znásilnění je pachatelem partner či manžel oběti.¹³¹

---

¹²⁶ Statistické údaje Policie České republiky dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx> [cit. 2023-11-21].

¹²⁷ Například: EIGE. Terminology and indicators for data collection: Rape, femicide and intimate partner violence – Report. [online]. [cit. 2023-11-21].

¹²⁸ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 270.

¹²⁹ European Union Agency for Fundamental Rights. *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*. [online]. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

¹³⁰ DALE, M. T. G., AAKVAAG, H. F., STRØM, I. F., AUGUSTI, E. M., & SKAUGE, A. D. Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen [Prevalence of Violence and Sexual Abuse in Norway]. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 1). [online]. 2023 [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://www.nkvts.no/english/report/prevalence-of-violence-and-abuse-in-norway/>

¹³¹ PERSEFONA. *Sexuální násilí očima české veřejnosti: Presentace hlavních závěrů z výzkumu* [online]. 2016 [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/sexualni-nasili-nebo-obtezovani-zazilo-39-cechu>

Studie se tedy shodují, že policii je oznámen jen zlomek případů znásilnění a oběti se tak často nedostane ani jiné, například zdravotnické či psychologické pomoci. Při 5% míře oznamovanosti tak lze dovodit, že je ročně v České republice spácháno až 12 000 znásilnění, tedy průměrně 34 případů denně. Oznámeno na policii je však pouze jeden až dva z těchto případů.¹³² Snaha zvýšit počet oznamovaných skutků, a tedy snížit míru latence, je jedním z hlavních motivů debaty o redefinici znásilnění. Rozhodnutí oběti trestný čin oznámit je totiž první a naprosto zásadní krok k dosažení spravedlnosti a k potrestání pachatele.

Příčiny vysoké latence jsou různé. Mezi ty hlavní patří vztah znásilněné osoby k pachateli, jelikož převažují případy sexuálního násilí, kdy se pachatel s obětí do určité míry zná. Z empirických studií vychází, že až 75 % pachatelů s obětí před činem udržovalo nějaký kontakt, ať již šlo o sousedy, kolegy či známé, a až 25 % pachatelů sexuálně napadá své bývalé manželky či partnerky. Z toho plyne, že případy naprosto náhodných přepadových znásilnění spáchaných neznámým, natož deviantním pachatelem, jsou z hlediska statistiky ve výrazné menšině.¹³³

Za další příčinu nízké oznamovanosti znásilnění jsou uváděny důkazní problémy. Získat důkazy o spáchaném znásilnění, zejména ve chvíli, kdy nedošlo k vážnějšímu ublížení na zdraví, je velice obtížné. Sexuální trestné činy jsou specifické svou intimní povahou, odehrávají se většinou v soukromí a bez svědků, a pokud chybí stopy jednoznačně prokazující použití násilí, může dojít až k důkazní nouzi. V takové situaci je poté případ rozhodován pouze na základě výpovědi poškozené osoby a výpovědi podezřelého pachatele.¹³⁴ Pokud tedy oběť nemá jak skutek dokázat, například na jejím těle nejsou viditelné stopy násilí, může mít obavu, že jí orgány činné v trestním řízení nebudou oznámení věřit. Na základě vlastního studia spisů během stáže na Okresním státním zastupitelství v Nymburce dovozují, že velký význam má v takové situaci integrita a věrohodnost oběti, kterou může ovlivnit řada faktorů, jako například zda se oběť léčí na psychiatrii, užívá psychofarmaka, popřípadě zda je drogově závislá nebo má pestré sexuální zkušenosti. Nejedná se však o výzkum, který lze statisticky potvrdit, nicméně téměř všechny prostudované spisy, které byly v přípravném řízení odloženy, vykazovaly tyto společné znaky.

---

¹³² ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 271.

¹³³ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5. str. 56.

¹³⁴ Tamtéž.

Za neméně závažnou příčinu je považována též subjektivní zátěž z trestního řízení, ať se jedná o policejní výslechy, vyšetřování znalci nebo hlavní líčení. Oběť je často nucena svou výpověď několikrát opakovat, odpovídat na řadu velmi intimních dotazů na svou sexualitu a předchozí sexuální zkušenosti, a to jak ze strany orgánů činných v trestním řízení, tak ze strany obhájce. Všechny tyto úkony, pokud nejsou prováděny citlivě a speciálně proškolenými odborníky, mohou v oběti způsobit ještě hlubší trauma, tzv. druhotnou újmu.

4.4 Primární a sekundární viktimizace

Zvýšenou ochranu obětí trestných činů během trestního řízení včetně ochrany velmi traumatizovaných obětí zavedl do právního řádu České republiky zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“) ze dne 30. 1. 2013. Tímto zákonem byla zavedena v rámci obecné skupiny poškozených kategorie osob označených jako oběti trestného činu.¹³⁵ Dle § 2 tohoto zákona je obětí fyzická osoba „*které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“ V případě, že v důsledku trestného činu došlo ke smrti oběti, považují se dle tohoto zákona „*utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.*“ Dochází tedy k rozlišení na oběť přímou a oběť nepřímou.¹³⁶

Ačkoliv je každá oběť *per se* zranitelná a vyžaduje citlivé zacházení, upravuje zákon o obětech trestných činů v rámci určité podkategorie obětí též již výše zmíněné zvlášť zranitelné oběti. Tyto oběti jsou zvlášť zranitelné zejména ve vztahu ke vzniku druhotné újmy a k prohloubení jejich stresu samotnou účastí v trestním řízení.¹³⁷ Dle ustanovení § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů se do této podskupiny řadí právě oběti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, avšak pouze „*pokud je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat*

---

¹³⁵ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 331.

¹³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. str. 193–194.

¹³⁷ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2. dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1.

se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.“ Nicméně dle tzv. presumpce zvlášť zranitelné oběti platí, že v případě pochybností, zda je oběť zvlášť zranitelnou obětí, tak za ní musí být vždy považována, právě aby se předešlo případné druhotné újmě.¹³⁸

Druhotná újma neboli též sekundární viktimizace, je v § 2 odst. 5 zákona o obětech trestných činů definována jako „*újma, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní.*“

Zvlášť zranitelným obětem přiznává zákon o obětech trestných činů některá speciální práva, nad rámec „běžných obětí“, například v § 5 odst. 1 právo na bezplatnou právní pomoc, v § 19 odst. 1 v přípravném řízení právo na výslech osobou stejného nebo opačného pohlaví, v § 20 odst. 1 právo na výslech prováděný zvlášť citlivě s ohledem na konkrétní okolnosti, které je činí zvlášť zranitelnými, v § 20 odst. 2 v přípravném řízení právo na výslech osobou vyškolenou k provádění výslechů konkrétních zvlášť zranitelných obětí, a řadu dalších zvláštních práv, aby byly v rámci trestního řízení¹³⁹ z důvodu jejich postavení lépe chráněny.

Znásilněná osoba je vystavena velmi náročné situaci. Nejen, že se stala obětí jednoho z nejzávažnějších trestných činů, ale zároveň v následném trestním řízení dochází k dualitě rolí a znásilněná osoba se tak nachází současně jak v postavení oběti, tak v postavení svědka. V roli oběti se předpokládá, že bude přiměřeně otřesená a traumatizovaná, ale naopak v roli svědka je od ní očekáváno, že se bude chovat klidně a bude událost věcně a klidně popisovat. Paradoxem je, že pokud je znásilněná osoba v roli svědka naopak příliš klidná a popisná, nemusí naplnit očekávání toho, jak by se měla chovat jako oběť. Zároveň pokud je v roli oběti dostatečně traumatizovaná, může působit až přehnaně hystericky, a v tu chvíli zase není vnímána jako věrohodný svědek.¹⁴⁰

Následky znásilnění jsou v odborné literatuře shrnovány pod pojem „*rape trauma*“. Lze je rozdělit na následky, které jsou přítomny bezprostředně po činu a představují akutní reakci

---

¹³⁸ GRIVNA, Tomáš a VÁLKOVÁ, Helena. *Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017*. Trestněprávní revue. 2017 (9). Praha: C.H. Beck. 2017. ISSN 1213-5313. s. 195-201.

¹³⁹ V zákoně o obětech trestných činů však není stanovena jeho výlučná použitelnost pouze pro trestní řízení. Z toho důvodu se lze domnívat, že by tato speciální práva zvlášť zranitelným obětem měla být přiznávána i v dalších navazujících řízeních, jako je třeba řízení opatrovnické, pokud je druhým účastníkem řízení pachatel trestného činu.

¹⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Ovlivňují mýty vyšetřování trestného činu znásilnění?* Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi: čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi. 2014. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR. ISSN 1210-9150. str. 168.

na prožitý silný stres, a následky dlouhodobé, které jsou souhrnně označovány jako posttraumatická stresová porucha.¹⁴¹

K primární viktimizaci dochází spácháním trestného činu a jeho bezprostřední následky jsou stěžejní pro právní posouzení činu orgány činnými v trestním řízení. A ačkoliv je známo, že s těmito bezprostředními následky souvisí též mnoho mýtů, jako například mýtus správné oběti,¹⁴² jak již bylo zmíněno na počátku této kapitoly, není dle Čírtkové dostatečně reflektováno, že chování a psychický stav znásilněné osoby bezprostředně po činu jsou do značné míry závislé na charakteristice znásilnění a vztahu znásilněné osoby k pachateli. V důsledku může být některým reakcím oběti přisuzován mylný význam. V případě tzv. vztahových znásilnění může znásilněná osoba svou agresi spíše redukovat a zdánlivě se se situací smířovat. Z pohledu psychologie jde však o naprosto přirozenou reakci na prožitý stres, které nijak nesnižují předchozí odpor.¹⁴³

Pokud je znásilnění oznámeno na policii, dochází k tomu v mnohých případech ještě v době, kdy bezprostřední následky zcela neodezněly a znásilněná osoba se v tomto stavu dostane do kontaktu se spoustou osob, od policistů přes lékaře a další odborníky. Přístup a názory těchto odborníků mohou být stejně jako u laické veřejnosti ovlivněny řadou předsudků, které mohou znásilněnou osobu znovu velmi ranit a vést ke vzniku druhotné újmy.¹⁴⁴ Právě tomu se snaží zabránit zákon o obětech trestných činů přidělením statutu zvlášť zranitelné oběti a z něj plynoucích výše uvedených speciálních práv.

Ostatně jeden z častých důvodů, proč se znásilněná osoba rozhodne neoznámí trestný čin na policii či nevyhledat pomoc zdravotnického zařízení nebo zařízení poskytující sociální služby je právě především obava z dalšího traumatizujícího zážitku a přesvědčení, že by se jí pomoci stejně nedostalo.¹⁴⁵ Ačkoliv je v zákoně o obětech trestných činů necitlivý přístup orgánů činných v trestním řízení výslovně uveden jako jedna z příčin vzniku druhotné újmy, stejně jsou popisovány případy, kdy se oběti v okamžiku oznámení trestného činu znásilnění setkávají s lhostejným a netaktním přístupem příslušníků policie či vyšetřujících lékařů. Právě poznámkami typu: „*Co jste čekala, že se Vám stane, když jste s ním šla do bytu? Proč se takto oblékáte? Byla*

---

¹⁴¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. str. 187.

¹⁴² Tento mýtus souvisí především s emocionálními projevy oběti a její reakcí na traumatizující zážitek.

¹⁴³ Tamtéž. str. 188.

¹⁴⁴ Tamtéž. str. 189.

¹⁴⁵ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 271.

*jste opilá? Sváděla jste ho?*¹⁴⁶ připisují orgány činné v trestním řízení oběti na vzniku kritické situace podíl a činí jí, alespoň z části, zodpovědnou za chování pachatele.¹⁴⁷

Především příslušníci policie, ale i další příslušníci orgánů činných v trestním řízení, by si však měli být nejlépe vědomi, že odpovědnost za trestný čin nese pouze jeho pachatel, a ať už se oběť svou lehkovážností vystavila riziku nebo ne, pachatel v žádném případě neměl právo ji znásilňovat. Dokonce ani když si myslí, že se oběť svým chováním do nebezpečné situace dostala sama, měli by respektovat její důstojnost a takové poznámky explicitně vůbec nezmiňovat.¹⁴⁸ Pokud totiž oběť vnímá znásilnění alespoň částečně jako svou chybu, nebo je jí tento fakt okolím naznačen, jsou dlouhodobé psychogenní reakce ještě častější a závažnější.¹⁴⁹

Mezi další zdroje vzniku druhotné újmy může patřit také nutnost identifikace pachatele, při které není oběti zajištěna možnost využít během rekognice jednostranné zrcadlo, lékařská vyšetření, pohovory se soudními znalci či veřejná hlavní líčení před soudem.¹⁵⁰ Ze zkušeností z praxe totiž vyplývá, že předsudky a mýty se mezi profesionály objevují stejně často, jako mezi laickou veřejností.¹⁵¹

Pokud je tedy jedním z hlavních cílů diskusí o nové právní úpravě zvýšit míru oznamovanosti, je nutné za prvé přijít s dostatečně jasnou skutkovou podstatou, aby si i oběť jako právní laik mohla být jistá, zda to, co se jí stalo vůbec tuto skutkovou podstatu naplňuje a neměla případně strach, že jde oznámit jednání, které není trestným činem. Za druhé je nutné zajistit všem obětem bezpečné prostředí a respektující zacházení ze strany orgánů činných v trestním řízení, které nebude jejich újmu prohlubovat, ale naopak jim poskytne potřebnou pomoc a případnou další podporu.

---

¹⁴⁶ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5. str. 193.

¹⁴⁷ POPOVA, Milena. *Sexual consent*. Cambridge: The MIT Press, 2019. ISBN 0-262-35360-1. str. 4.

¹⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. str. 193.

¹⁴⁹ KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5. str. 115.

¹⁵⁰ Tamtéž. str. 117.

¹⁵¹ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 336.

4.5 Ukládání trestů

Další v poslední době hojně kritizovanou oblastí je ukládání trestů, které jsou dle společenského mínění příliš nízké.¹⁵² Pro prevenci určitého nežádoucího chování jistě není výše trestu nejdůležitějším faktorem. Daleko podstatnější roli hraje míra pravděpodobnosti odhalení pachatele a jeho potrestání. Na druhou stranu, z příliš mírného nastavení trestů může společnost dovozovat, že zákonodárce nevnímá trestný čin znásilnění příliš závažně.¹⁵³

Nelze si nevšimnout, že debaty o nízkých trestech za znásilnění se rozvinou především v návaznosti na zveřejnění konkrétního případu sexuálního násilí v mainstreamových médiích.¹⁵⁴ Jedná se též o jeden z argumentů, který je zmiňován zájmovými skupinami v debatě o nutnosti redefinice trestného činu znásilnění. Z aplikace *jaktrestame.cz* vyplývá, že každý druhý pachatel odsouzený za trestný čin znásilnění odchází od soudu pouze s podmíněným trestem odnětí svobody,¹⁵⁵ což vzhledem k tomu, že je mnohými trestný čin znásilnění považován za druhý nejzávažnější hned po trestném činu vraždy, působí na první pohled poměrně zvláště.

Z tohoto důvodu se jak neziskové organizace, tak akademici rozhodli oblast ukládání trestů za znásilnění podrobněji zanalyzovat. Dvě nejaktuálnější studie jsou z roku 2023, jde o studii neziskové organizace ProFem a studii Legal Data Hub z Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Zajímavé je, že ačkoliv jsou studie vypracované ve stejném roce, dochází k opačným závěrům a jejich autoři stojí v otázce trestání znásilnění v podstatě na opačné straně názorového spektra.

Tato práce se primárně nezabývá trestáním a část věnovanou této problematice je zde uvedena především proto, že tresty ukládané za znásilnění po zveřejnění v médiích často vyvolávají debatu o jejich spravedlivosti a v důsledku jsou určitou hybnou silou diskuse o redefinici tohoto trestného činu. Ze stejného důvodu, a též vzhledem k rozsahu této práce, není vytvořena vlastní analýza, ale jsou pouze představeny tyto dvě velmi aktuální studie.

---

¹⁵² V poslední době rozproudil společenskou debatu především tzv. případ Anička, ve kterém byl Krajským soudem v Brně pravomocně uložen nevlastnímu otci za opakované znásilnění podmíněný trest. <https://cc.cz/znasilnovana-anicka-neni-jen-jedna-verejnost-je-vyburcovana-rika-zakladatelka-pod-svicnem/> [cit. 2024-4-20].

¹⁵³ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 289–290.

¹⁵⁴ Př. *Za znásilnění často jen podmínka: Trauma není pro soudce to, co bodnutí do nohy*. Seznam Zprávy [online]. 2020 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tresty-za-znasilneni-jsou-absurdne-nizke-pulka-pachatele-odchazi-s-podminkou-108918>

¹⁵⁵ Aplikace *jaktrestame.cz*. *Jaktrestame.cz* [online]. [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here

4.5.1 Analýza rozsudků sexuálního a domácího násilí organizace proFem

Analýzu rozsudků sexuálního a domácího násilí organizace proFem¹⁵⁶ lze označit za kvalitativní analýzu, která ve své první části na vzorku 72 rozsudků sedmi krajských a sedmi okresních soudů podrobně zkoumá texty těchto rozsudků. V této části se výzkumnice zaměřily především na to, jaké okolnosti jsou ze strany soudů hodnoceny jako polehčující či přitěžující, jaké mýty se do rozhodovací praxe nejčastěji promítají a co v důsledku soudy vede k častému užívání institutu mimořádného snížení trestu odnětí svobody. Ve druhé části analýzy došlo ke statistickému porovnání se všemi 556 rozsudky vynesenými mezi lety 2019–2020.

V první části analýzy byl kladen důraz na individuální zkušenosti obětí. Byly vyzdvíženy případy, ve kterých soudy relativizovaly trauma. Šlo například o komentář soudu, že se „*pachatel přeci mohl dopustit mnohem brutálnějšího násilí, a to, že se násilí dopustil jen v o něco menší míře, posuzoval soud jako skutečnost, která svědčí v jeho prospěch.*“¹⁵⁷ V rozsudcích bylo typické též omlouvání pachatelů, kdy závadné chování je v mnoha případech označováno za exces z řádného života, a to i v případě, že se pachatel daného činu dopustil na dítěti, či dokonce opakovaně, s poukazem na předchozí řádný život a to, že se nejedná o typické jednání pachatele.¹⁵⁸

V druhé části se analýza zaměřila na genderově podmíněný kontext, který se v odůvodnění některých soudů objevuje. Zatímco u poškozených soudy hodnotí jejich věrohodnost, často se zabývají motivací k potencionálnímu falešnému obvinění, hodnotí předchozí sexuální zkušenosti, a především genderovou nerovnost vnímají jako ekonomickou vypočítavost ženy, která je na muži závislá, tak naopak u pachatelů – mužů, je jejich živitelská role ve vztahu brána jako pozitivní a často je důvodem pro užití institutu mimořádného snížení trestu.

Ve stejné části byly též uvedeny mýty, které byly popsány již v úvodu této kapitoly, a tedy se jen potvrzuje, že ačkoliv jsou tyto mýty ve viktimologii popisovány již od 90. let minulého století,¹⁵⁹ setkáme se s nimi stále i v rozsudcích z roku 2020. Nejčastěji jde o mýtus správné oběti, dle kterého nejsou akceptovány netypické reakce na prožitý traumatizující zážitek. Tento mýtus je dále doprovázen připisováním podílu viny na trestném činu, čímž soudy násilný čin pouze relativizují.

---

¹⁵⁶ HAVLÍKOVÁ, Petra. *Bagatelizace a nerovnosti: analýza rozsudků sexuálního a domácího násilí*. Praha: ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2023. ISBN 978-80-908931-0-8.

¹⁵⁷ Tamtéž. str. 10.

¹⁵⁸ Tamtéž. str. 12–14.

¹⁵⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Ovlivňují mýty vyšetřování trestného činu znásilnění?* Kriminálníka: časopis pro kriminálníckou teorii a praxi: čtvrtletník pro kriminálníckou teorii a praxi. 2014. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR. ISSN 1210-9150. str. 169.

Ve třetí části se analýza zabývá dopady výše uvedených problematických prvků na výši a funkci trestů. Autorky zmiňují především nejednotnost soudní praxe, kdy napříč rozsudky různých soudů v České republice narazily na skutkově velmi obdobné případy, s podobným obsahem svědeckých výpovědí, ovšem uložené tresty se velmi lišily jak v jejich výši, tak v tom, zda byly uloženy jako podmíněné, či nepodmíněné.

V důsledku všech výše uvedených prvků soudy inklinují spíše k ukládání nižších trestů a obecně mají tendenci prvopachatele trestat nejprve podmíněným trestem a až v případě recidivy ukládají vyšší tresty. Avšak i tyto tresty jsou často ukládány pod zákonnou sazbou, kdy z analýzy vyplynulo, že ačkoliv je zákonná trestní sazba za znásilnění dle § 185 odst. 3 písm. v rozmezí 5–12 let, v praxi soudů je tato trestní sazba posunuta na 3–8 let.¹⁶⁰

Zároveň je dle autorek velmi často užíván institut mimořádného snížení trestu, a to též v případech, kde jsou oběťmi děti, a v případech, kde tomu dle autorek není dán dostatečný důvod. Dle judikatury Nejvyššího soudu totiž daným důvodem nesmí být obecné polehčující okolnosti, jako například způsobení nižší škody či méně škodlivého následku, přesto je využití tohoto institutu soudy odůvodňováno v mnoha případech právě takto, tedy například tím, že oběť netrpí posttraumatickou stresovou poruchou a čin na ní nezanechal viditelné následky.¹⁶¹

Ze závěru této studie tedy vychází, že jsou tresty ukládané za znásilnění velmi mírné, v naprosté většině případů při dolní hranici trestní sazby a někdy dokonce i pod ní. Obecně jsou zákonné trestní sazby po zprůměrování uložených trestů posunuty značně dolů. Znepokojivě též v rozsudcích působí řada nevhodných komentářů ze stran soudů a zjevné ovlivnění orgánů činných v trestním řízení řadou předsudků a mýtů, které bohužel naplňují všechny body, které byly v této kapitole uvedeny jako problematické prvky současné právní úpravy, tedy zlehčování násilí, omlouvání pachatele, z toho pramenící sekundární viktimizace a v konečném důsledku též vyšší latence, protože obětem často „nestojí za to“ procházet psychicky náročným trestním řízením, když ve většině zveřejněných rozsudků vidí, že v polovině případů byl soudem pachateli uložen pouze podmíněný trest. V této souvislosti je dle autorek vhodné se též zamyslet nad tím, zda je ukládání takových trestů funkční z hlediska generální prevence.¹⁶²

---

¹⁶⁰ HAVLÍKOVÁ, Petra. *Bagatelizace a nerovnosti: analýza rozsudků sexuálního a domácího násilí*. Praha: ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2023. ISBN 978-80-908931-0-8. str. 37.

¹⁶¹ Tamtéž. str. 38.

¹⁶² Tamtéž. str. 41.

4.5.2 Studie Legal Data Hub

Tato studie přichází s komparativní metodou a porovnává uložené tresty za znásilnění s tresty uloženými za jiné trestné činy. Výzkumná otázka tedy zněla, zda je znásilnění trestáno mírněji či přísněji než jiné trestné činy. Studie vycházela ze všech případů řešených soudy v letech 2015 až 2022, celkem šlo o více jak 400 000 rozsudků, z toho za znásilnění bylo odsouzeno 1 388 pachatelů. To již samo o sobě naznačuje, že výsledky obou studií nelze přímo porovnávat, neboť zatímco studie proFem je založená na kvalitativním výzkumu mnohem menšího množství dat a zkoumá především důvody uložených trestů, tato studie je čistě datovou analýzou, která sleduje trestání pouze z pohledu délky trestu v komparaci s jinými trestnými činy.

Drápal dále v této studii zmiňuje faktory, které hrají roli při ukládání trestů. Kromě závažnosti se jedná předně o trestní minulost pachatele. Z toho důvodu ve studii rozlišuje ukládání trestů prvopachatelům a recidivistům. Dochází k závěru, že prvopachatelům trestného činu znásilnění jsou ukládány nepodmíněné tresty nejčastěji hned po pachatelích trestného činu vraždy, a že prvopachatelé znásilnění byli odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody 2,3krát častěji než prvopachatelé těžkého ublížení na zdraví.¹⁶³ K podobnému výsledku došel i po odfiltrování trestní minulosti, tedy že i pachatelé znásilnění bez ohledu na jejich trestní minulost jsou 1,5krát častěji odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, než pachatelé těžkého ublížení na zdraví.¹⁶⁴ Ze studie též vyplývá, že z hlediska délky nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou za znásilnění ukládány jedny z nejdelších trestů po vraždě, obecném ohrožení a krácení daně.¹⁶⁵

Čistě z pohledu dat a bez jakýchkoliv dalších proměnných z analýzy Legal Data Hub vyplývá, že trestání pachatelů za znásilnění se nijak nevymyká trestání pachatelů jiných trestných činů. Dokonce dle pravděpodobnosti a délky uvěznění tyto statistiky vypovídají o tom, co již bylo několikrát zmíněno, tedy že znásilnění je nejzávažnější trestný čin po vraždě. Závěr je tedy opačný než u analýzy organizace proFem. Tyto dvě studie jsou však příliš odlišné na to, aby je bylo možné mezi sebou porovnávat a spíše se vzájemně doplňují. Dle studie Legal Data Hub vidíme, že ukládané tresty za znásilnění nejsou v porovnání s dalšími tresty nijak neobvyklé, a naopak jsou svou délkou zařazeny mezi ty nejzávažnější trestné činy vůbec. Avšak

---

¹⁶³ DRÁPAL, Jakub. LEGAL DATA HUB. Studie 4/2023: Tresty za znásilnění jsou druhé nejpřísnější po vraždě [online]. [cit. 2023-12-04].

Dostupné z: https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/LDH_4_23.pdf str. 8.

¹⁶⁴ Tamtéž. str. 10.

¹⁶⁵ Tamtéž. str. 11.

analýza proFem nám dává podrobnější pohled na to, co rozhodování soudců ovlivňuje, co považují za polehčující či přitěžující okolnosti a čím svá rozhodnutí odůvodňují.

Šlo by se návodně ptát, například zda v České republice obecně nejsou ukládány příliš nízké tresty. Nicméně jak jsem již uvedla, tato práce se primárně otázkou trestání nezabývá, nepřijde mi proto vhodné z jedné kapitoly činit závěry, zda jsou ukládané tresty příliš mírné či příliš přísné. Přesto si myslím, že prostor pro zlepšení je značný. Zejména ze studie organizace proFem vyplývá, že i názory soudců jsou v mnoha případech ovlivněny stereotypními mýty, a to tak významně, že jsou reprodukovány i do znění odůvodnění některých rozsudků. Hlavní poznatek, který z tohoto vyvstává, tedy spíše zní, zda redefinice skutkové podstaty má potenciál této situaci pomoci, nebo je spíše nutné se zaměřit na povinné vzdělávání soudců v oblasti psychologie, viktimologie a genderové rovnosti a tyto předsudky a mýty bořit, aby se přestaly promítat i do tak závažné oblasti, jako je ukládání trestů za trestné činy.

5 Redefinice trestného činu znásilnění

Povědomí ve společnosti o tom, co vlastně znásilnění je, jaké může mít podoby a jak by případně měla oběť znásilnění po činu postupovat je velmi důležité a zasahuje do všech oblastí, které byly zmíněny v předchozí kapitole. Zástupci neziskových organizací jako je Konsent nebo Amnesty International tvrdí, že to, jaká je zákonná definice logicky podvědomě určuje, jaké jednání veřejnost za znásilnění považuje či nepovažuje.¹⁶⁶

S postupným vývojem společnosti ve vztahu k tomu, co je a není správné v sexuálních vztazích, se již v řadě zemí především západní Evropy,¹⁶⁷ opouští tradiční definice znásilnění založená na prvku násilí, která chrání především sexuální morálku, a je měněna na definici založenou na zjišťování souhlasu či nesouhlasu oběti, která chrání právo na sexuální sebeurčení.¹⁶⁸ Ačkoliv je v České republice zatím stále v platném a účinném znění trestního zákoníku definice znásilnění založená na násilí, je redefinice velmi aktuálním tématem i v Parlamentu České republiky.¹⁶⁹

---

¹⁶⁶ AMNESTY INTERNATIONAL. *Let's talk about "yes": Consent laws in Europe* [online]. 2020 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2020/12/consent-based-rape-laws-in-europe/>

¹⁶⁷ Konkrétně Belgie, Chorvatsko, Kypr, Dánsko, Finsko, Německo, Řecko, Island, Irsko, Lucembursko, Malta, Španělsko, Slovinsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie.

¹⁶⁸ Tento přístup popisuje například poslankyně Helena Válková. *Trestný čin znásilnění a pomoc obětem trestných činů* [seminář]. 2024. Diskuzní čtvrtky nad trestním právem. *Právnická fakulta Univerzity Karlovy*. 18. dubna 2024

¹⁶⁹ V průběhu psaní této práce došlo dne 10. 4. 2024 ve třetím čtení k jednomyslnému schválení nového návrhu Poslaneckou sněmovnou.

V této kapitole budou představeny rozdílné modely a z nich vypracované návrhy, se kterými v průběhu příprav nové definice pracovalo Ministerstvo spravedlnosti. Analyzován bude především návrh, který byl Poslaneckou sněmovnou schválen a, to včetně uvedení změn, které by v případě úspěšného dokončení legislativního procesu nastaly. Úvodem bude představen samotný koncept souhlasu a jeho různé formy.

5.1 Souhlas

Hörnle představuje tři základní modely, na kterých lze postavit skutkovou podstatu trestného činu znásilnění. První model je založený na násilí a překonání odporu, oběť se v takovém případě musí aktivně bránit. Druhý model je založený na projevení nesouhlasu, kdy na oběť jsou kladeny nižší požadavky ohledně její obrany v porovnání s prvním modelem, postačí totiž pokud dá svůj nesouhlas najevo slovně, gestem, pláčem nebo třeba schoulením do klubíčka. Třetí model je poté založený na projevení souhlasu.¹⁷⁰ Souhlas, či konsenzus, je osobou dán, pokud je vyjádřen svobodně a osoba je způsobilá tuto volbu učinit.¹⁷¹ Projev souhlasu může mít mnoho podob a může být různě vnímán.

Jak vychází již z jazykového výkladu názvu třetí hlavy zvláštní části trestního zákoníku „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“ a z definování jejího druhového objektu, kterým je svoboda rozhodování o intimním životě osoby, dalo by se očekávat, že je souhlas samozřejmou součástí skutkové podstaty trestného činu znásilnění, protože je základním předpokladem pro učinění rozhodnutí osoby o jejím intimním životě. Avšak jak již bylo mnohokrát uvedeno, český právní řád, a hlavně znění zákonné skutkové podstaty je dosud založeno na modelu násilí, tedy na překonání fyzického odporu, kdy pouhý verbální nesouhlas ještě před nedávnou dobou nebyl dle judikatury dostatečný.¹⁷²

Souhlas úzce souvisí právě s tělesnou integritou. Ta je postavena na myšlence, že každý může o svém těle svobodně rozhodovat, o tom, co se svým tělem bude dělat, kdo k němu bude mít přístup a jak získá k tomuto přístupu souhlas.¹⁷³ Pokud je tedy k souhlasu přistupováno z tohoto

---

¹⁷⁰ HÖRNLE, Tatjana. *The New German Law on Sexual Assault and Sexual Harassment*. German Law Journal [online]. 2017. 18(6). [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/german-law-journal/article/new-german-law-on-sexual-assault-and-sexual-harassment/C8FAD908DD7B6ECC28C6CF36BD9603BE> str. 1319 – 1320.

¹⁷¹ TADROS, Victor. *Rape without Consent*. Oxford Journal of Legal Studies, vol. 26, no. 3, 2006, s. 520. [cit. 2024-4-21]. Dostupné z: HeinOnline, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/oxfjls26&i=521>.

¹⁷² Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 924/2014 ze dne 13. 8. 2014

¹⁷³ POPOVA, Milena. *Sexual consent*. Cambridge: The MIT Press, 2019. ISBN 0-262-35360-1. str. 14.

pohledu, znamená to, že osoby vzájemně respektují svou tělesnou integritu, jak by tomu mělo být i z hlediska čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

5.1.1 Projev nesouhlasu

Model založený na projevu nesouhlasu se začal objevovat jako výsledek feministických hnutí proti sexuálnímu násilí v 80. a 90. letech minulého století ve Velké Británii.¹⁷⁴ Často je též zjednodušován jako slogan „ne znamená ne.“ Je tedy vyžadován aktivní projev vůle osoby, že s danou sexuální aktivitou nesouhlasí, ideálně musí dojít ke slovnímu vyjádření takového nesouhlasu, aby bylo naplněno požadované „ne znamená ne.“ V případě, kdy oběť z nějakého důvodu mlčí a svou vůli nijak nevyjadřuje, je presumováno, že souhlas udělila.

Nelze však opomenout, že při projevu nesouhlasu není nezbytně nutné, aby oběť verbálně vyjádřila jasné „ne.“ Nezáleží totiž na formě, postačí, pokud oběť svou vůli jakkoliv vyjádří, tak aby byla pro pachatele seznatelná. Kromě výslovného nesouhlasu tedy může jít typicky o zaujetí obranné pozice, schoulení do klubíčka, nebo například o pláč.¹⁷⁵ Nelze ovšem zůstat pouze v rovině vnitřní vůle oběti, která není nijak projevena. Případy, kdy existují objektivní okolnosti, pro které oběť svou vůli projevit nemůže, jsou doplňovány konceptem zneužití bezbrannosti.

Tento model dlouhodobě kritizuje Schulhofer, který zastává názor, že souhlas by nikdy neměl být presumován, neboť pokud tomu tak je, je sexuální agresor oprávněn dostupnost oběti považovat za samozřejmou, až dokud mu oběť výslovně neodporuje, což na ní klade v těchto situacích neúměrnou zátěž.¹⁷⁶ Tento názor prohlubuje MacKinnon, která upozorňuje, že obzvláště ženy jsou vychovávány k pasivnímu podřizování se, a proto nelze tuto podřízenost považovat za totéž co svobodný projev vůle.¹⁷⁷ Nicméně Schulhofer dále ve své kritice vysvětluje, že částečně rozumí, proč byl tento model zaveden a vnímá ho jako určitý pokrok ve vývoji od definice založené na podmínce násilí, kdy alespoň pouhý projev nesouhlasu je vždy považován za dostatečný pro naplnění skutkové podstaty znásilnění, aniž by byl přítomen jakýkoliv nátlak, ať už fyzický nebo psychický.¹⁷⁸

---

¹⁷⁴ Tamtéž. str. 16.

¹⁷⁵ *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YuQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvvOWm7ww1cEiuSPb5g str. 11.

¹⁷⁶ SCHULHOFER, Stephen J. *Reforming the Law of Rape*. Online. *Law & inequality*. 2017, roč. 35, č. 2, s. 341. ISSN 0737-089X. [cit. 2023-11-06].

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž. str. 342.

5.1.2 Projev souhlasu

Naopak tento model založený na konceptu „ano je ano“ má vyjadřovat, že mlčení za souhlas nikdy považovat nelze. Osoba musí svou vůli vždy projevit. Nicméně i v tomto modelu nachází Schulhofer i MacKinnon určité mezery, kdy vyslovují obavu, že „ano nemusí znamenat vždy ano,“ a to zejména v situacích, ve kterých mezi osobami panuje významný nepoměr moci.¹⁷⁹ Je tedy současně nutné zkoumat i obecné prvky projevu vůle jako je způsobilost ke svobodnému rozhodnutí.

S projevem souhlasu však vyvstávají další otázky. Za prvé jde o formu, v jaké je souhlas projevem a případně zaznamenáván. Zeptat se na souhlas lze mnoha způsoby, ať již přímo verbálně, nebo i neverbálně prostřednictvím vlastního těla. Konkrétní přístup bude záležet především v tom, jak dobře se osoby znají, k čemu souhlas chtějí a také na konkrétní situaci a specifických okolnostech.¹⁸⁰ Stejně tak udělení souhlasu může být projevem verbálně i neverbálně. Nelze však souhlas dovozovat například z toho, co měla oběť na sobě, zda šla s pachatelem dobrovolně do bytu, nebo z její sexuální minulosti. V rámci manželství a partnerství je pak nutné posuzovat souhlas ve vztahu ke každé jednotlivé sexuální interakci a nelze považovat jednou udělený souhlas na počátku vztahu za jakýsi generální souhlas do budoucna.

S otevíráním diskuse na téma zaznamenávání výslovného souhlasu se často především v mainstreamových médiích objevují názory, že jde o nesmyslný zásah do soukromého života, kdy i k pohlavnímu styku mezi manželi bude vyžadován souhlas ve formě notářského zápisu.¹⁸¹ Zde opět Schulhofer argumentuje, že model výslovného souhlasu je správný, neboť v opačném případě bychom museli předpokládat, že jsou lidé povolní k pohlavnímu styku kdykoliv, kdekoliv a s kýmkoliv, dokud něčím výslovně nedají najevo, že tomu tak není. Obzvláště pokud přihlídneme k situacím, ve kterých často k sexuálnímu násilí dochází, v nichž je oběť často nějakým způsobem indisponovaná tento nesouhlas projevít, ať už jde o intoxikaci alkoholem, zastrašení či často zmiňované zamrznutí.¹⁸²

Za druhé je též důležité se ptát, jaké okolnosti mohou již udělený souhlas odvolat. Aby se k souhlasu dalo přihlížet, musí být trvalý. Každá osoba má právo souhlas nejprve udělit,

---

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ POPOVA, Milena. *Sexual consent*. Cambridge: The MIT Press, 2019. ISBN 0-262-35360-1. str. 43.

¹⁸¹ Sexuoložka Hanka Fífková: Hloupost jménem výslovný souhlas se sexem. *Novinky.cz* [online]. 2018 [cit. 2024-04-22]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/zena-vztahy-a-sex-sexuolozka-hanka-fikova-hloupost-jmenem-vyslovny-souhlas-se-sexem-40010616>

¹⁸² SCHULHOFER, Stephen J. *Reforming the Law of Rape*. Online. *Law & inequality*. 2017, roč. 35, č. 2, s. 335. ISSN 0737-089X. [cit. 2023-11-06].

v průběhu sexuálního aktu si kdykoliv, z jakéhokoliv důvodu udělení souhlasu rozmyslet a odvolat ho, a přesto má osoba právo na respektování její tělesné integrity.¹⁸³ Odvolání souhlasu však musí být seznatelné, aby si změny vůle všichni účastníci byli vědomi. Právě proto, že okolnosti dané situace se mohou změnit během okamžiku, může být problematické zaznamenávání souhlasu. Z toho důvodu dle názoru autorky nelze považovat různé aplikace a písemná potvrzení souhlasu za vhodný nástroj k ochraně před sexuálním násilím, neboť naopak můžou postavení oběti a její důkazní situaci zhoršit, pokud nejprve souhlas se sexuální aktivitou udělila a později si vše rozmyslela, a naopak projevila nesouhlas.

Několik aplikací na zaznamenání souhlasu již ve světě existuje¹⁸⁴ a některé jsou dokonce dostupné i v České republice.¹⁸⁵ Jejich praktické využití však není příliš časté, neboť za prvé se k nim společnost staví spíše s nedůvěrou, až ironicky, a za druhé, jak již bylo uvedeno, tyto aplikace mohou být spíše problematické v případě změny okolností. Ačkoliv tyto aplikace většinou mají i funkci na vzetí souhlasu zpět, tak vzhledem k tomu, v jakých situacích dochází k sexuálnímu násilí, nezdá se příliš pravděpodobné, že by byl prostor otevírat aplikaci a souhlas v ní odvolávat. Aplikace tedy nemůže takové změny zachytit, stejně jako nelze objektivně posoudit, zda byl souhlas „odkliknut“ dobrovolně.¹⁸⁶ Důkazní situace v důsledku toho může být značně zkomplikovaná.

5.2 Návrhy redefinice

Během příprav redefinice, které se zintenzivnily především po medializaci některých aktuálních případů znásilnění,¹⁸⁷ probíhaly debaty, zda je redefinice vůbec potřebná či jaký model souhlasu by měl být případně zvolen. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, Ministerstvo spravedlnosti zpočátku zastávalo názor, že stávající definice spolu s judikaturou dostatečně pokrývá všechny případy, a proto redefinici považovalo za nadbytečnou.¹⁸⁸ Nakonec se však z iniciativy některých poslanců podpořených neziskovými organizacemi podařilo nutnost

---

¹⁸³ POPOVA, Milena. *Sexual consent*. Cambridge: The MIT Press, 2019. ISBN 0-262-35360-1. str. 46.

¹⁸⁴ Například uConsent nebo LegalFling.

¹⁸⁵ Aplikace XPass.

¹⁸⁶ FILEBORN, Bianca. HINDES, Sophie. *CONSENT APPS ARE A BAD IDEA – HERE'S WHY*. University of Melbourne. *Pursuit* [online]. 2021. [cit. 2024-04-23]. Dostupné z: <https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/consent-apps-are-a-bad-idea-here-s-why>

¹⁸⁷ Volání společnosti po redefinici a práce na ní se zintenzivnily například po medializaci případů bývalého poslance Parlamentu České republiky Dominika Feriho či psychiatra Jana Cimického.

¹⁸⁸ Česká justice. *Změna zákonného vymezení znásilnění by obětím nepomohla, zní z ministerstva*. [online]. 2022 [cit. 2023-11-28]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/04/zmena-zakonneho-vymezeni-znasilneni-by-obetem-nepomohla-zni-z-ministerstva/>

redefinice prosadit a postupovat progresivnějším směrem.¹⁸⁹ Ministerstvo spravedlnosti tedy nakonec přistoupilo na to, aby se judikaturní výklad promítnul i do samotného zákonného znění, a aby byly ze skutkové podstaty vypuštěny explicitní prvky násilí nebo pohrůžky násilí.¹⁹⁰

Na počátku příprav Ministerstvo spravedlnosti pracovalo se dvěma návrhy. První návrh obsahoval trestný čin znásilnění ve stávajícím znění § 185 trestního zákoníku, tedy stále založený na modelu násilí, vedle kterého měl vzniknout nový trestný čin nesouhlasného styku, čímž by byl doplněn model založený na projevu nesouhlasu, neboť při činu sice nedošlo k násilí, ale nesouhlas byl projevem.¹⁹¹ Dle ministra by tak byly postihovány ty případy, kdy není užito násilí, ani není oběť ve stavu bezbrannosti, ale s pohlavním stykem nesouhlasí nebo nesouhlas neprojeví z důvodu silného úleku či překvapení.¹⁹² Nicméně tento návrh byl od počátku kritizován, neboť oblast sexuálních trestných činů by vznikem dalšího trestného činu odlišného od znásilnění a od již existujícího trestného činu sexuálního nátlaku byla spíše více nepřehledná.¹⁹³

S tímto lze souhlasit, jelikož i ve stávající úpravě trestného činu znásilnění a trestného činu sexuálního nátlaku lze shledat nedostatky v tom, že stejně intenzivní zásah do stejného práva je postihován jako odlišný trestný čin s nižší trestní sazbou, a to pouze na základě použití odlišných prostředků k dosažení pohlavního styku, jako je zneužití závislosti oběti nebo zneužití postavení a vlivu pachatele. Pokud by byl ještě přidán trestný čin nesouhlasného styku, mohlo by být o to více problematické posoudit a především dokázat, za použití jakých prostředků k pohlavnímu styku či k jiným sexuálním jednáním došlo a jak takové jednání odlišit od zmiňovaných již existujících trestných činů.

Druhý připravovaný návrh mění stávající definici směrem k modelu založeném na projevu nesouhlasu bude podrobněji rozebrán níže. O tom, že by se redefinice mohla ubírat směrem k modelu aktivního projevu souhlasu Ministerstvo spravedlnosti neuvažovalo, neboť ho od

---

¹⁸⁹ Mezi zastánce redefinice patří například poslankyně Parlamentu České republiky Helena Válková a poslankyně Parlamentu České republiky Barbora Urbanová.

¹⁹⁰ *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YuQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvOWm7ww1cEiuSPb5g

¹⁹¹ Ministerstvo připravilo dvě varianty úpravy znásilnění. Bude stačit nesouhlas oběti? *Česká justice* [online]. 2023 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/06/ministerstvo-pripravilo-dve-varianty-upravy-znasilneni-bude-stacit-nesouhlas-obeti/>

¹⁹² Ministr spravedlnosti Pavel Blažek představil dvě možné varianty řešení trestního postihu nesouhlasného pohlavního styku [online]. *Justice.cz*. 2023 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/ministr-spravedlnosti-pavel-blazek-predstavil-dve-mozne-varianty-reseni-trestniho-postihu-nesouhlasneho-pohlavniho-styku>

¹⁹³ Ministerská změna definice znásilnění není vhodná, míní advokát i Piráti. *ČTK*. [online]. 2023 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2378863>

počátku považovalo za přepínání trestní represe, jelikož nepovažuje za správné stíhat osobu, která si nezjišťovala postoj oběti k sexuálnímu jednání. Model „ano je ano“ má tedy být spíše předmětem osvěty.¹⁹⁴ Takový přístup je některými odborníky považován za nedostatečný, jelikož podle nich pouze definice založená na modelu projevení souhlasu může vyřešit problematické situace, kdy oběť tzv. „zamrzne“ a není schopna svou vůli nijak projevit.¹⁹⁵ To Ministerstvo spravedlnosti vysvětluje doplněním konceptu zneužití bezbrannosti. Postoj Ministerstva spravedlnosti podporuje například Hörnle, která též uvádí, že potencionálně život zničující odsouzení za trestný čin znásilnění je příliš přísné za nevyřešení nejasnosti situace. Proto považuje model „ne znamená ne“ za vhodnější, protože zároveň neukládá přílišné požadavky na oběť, když postačuje jakýkoliv projev odmítnutí.¹⁹⁶ Lze si však klást otázku, proč Hörnle, a především Ministerstvo spravedlnosti, veřejnosti blíže nevysvětlují svůj přístup i s ohledem na to, že oblast sexuálních trestných činů je jedinou oblastí, kde musí oběť vyjadřovat s jednáním pachatele nesouhlas a tento projev nesouhlasu později dokázat, navíc když ani v soukromoprávním styku nelze mlčení považovat za souhlas s právním jednáním.¹⁹⁷

Jak vyplývá již z úvodního popisu daných modelů, není snadné zvolit, který je lepší, jelikož lze na obou přístupech shledat výhody i nevýhody. Zvolením modelu založeného na projevu nesouhlasu se předchází veřejné kritice a obavě z nárůstu křivých obvinění, zároveň však lze souhlasit se Schulhoferem, že nelze souhlas a dostupnost oběti k sexuálním aktivitám presumovat. Současně však i projev souhlasu může být problematický, a to z hlediska svobody vůle. Závěrem lze tedy doporučit spíše sledování veřejné debaty a pozorování, který z modelů je daná společnost schopna lépe akceptovat.

Pokud jde o mezinárodní předpisy, obecnou úpravou se zabývá Istanbulská úmluva, kterou, jak již bylo dříve uvedeno, Česká republika sice podepsala, avšak dodnes neratifikovala. Ani Istanbulská úmluva smluvním státům neukládá konkrétní znění, které by měly

---

¹⁹⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YuQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvOWm7ww1cEiuSPb5g

¹⁹⁵ Chybějící souhlas je pro definici znásilnění vhodnější než nesouhlas, míní advokát Bartoň. *Česká televize* [online]. 2023 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/chybejici-souhlas-je-pro-definici-znasilneni-vhodnejsi-nez-nesouhlas-mini-advokat-barton-4798>

¹⁹⁶ HÖRNLE, Tatjana. *The New German Law on Sexual Assault and Sexual Harassment*. *German Law Journal* [online]. 2017. 18(6). [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/german-law-journal/article/new-german-law-on-sexual-assault-and-sexual-harassment/C8FAD908DD7B6ECC28C6CF36BD9603BE> str. 1320.

¹⁹⁷ PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023. § 1740.

do svých právních řádů přijmout.¹⁹⁸ Nicméně v čl. 36 je zakotvena povinnost smluvních států zajistit taková opatření, aby vyjmenované činy, jako je nesouhlasná vaginální, anální nebo orální penetrace, nebo jiný nesouhlasný akt sexuální povahy, byly považovány za trestné činy. V čl. 36 odst. 2 je poté upřesněno, že souhlas musí být dobrovolný, jakožto důsledek svobodné vůle osoby. Istanbulská úmluva tedy též zakotvuje moderní konsensuální pojetí, které opouští model založený na násilí. Ačkoliv tedy není stanovené přesné znění skutkové podstaty, je zřejmé, že by zákonná úprava neměla být založená na použití násilí. Pokud tedy bude finálně schválen aktuálně projednávaný návrh, nebude tato definice založená na projevu nesouhlasu překážkou pro ratifikaci Istanbulské úmluvy v budoucnu.

Totéž plyne z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, především z rozsudku v případě *MC proti Bulharsku*,¹⁹⁹ dle kterého čl. 1 a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv, ze kterých vyplývá povinnost státu zajistit, aby nikdo nebyl podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení, je nutné tyto ustanovení vykládat ve vztahu k trestnému činu znásilnění tak, aby vyšetřování bylo zaměřeno na projevení nesouhlasu. Tím státy naplní moderní standardy, které znamenají posun od modelu založeného na násilí k modelu, který se zaměřuje na souhlas, ať již alespoň projevem nesouhlasu, nebo přímo projevem souhlasu.²⁰⁰

5.2.1 Koncept redefinice stávajícího trestného činu znásilnění založený na projevu nesouhlasu či zneužití bezbrannosti

Po úvodních přípravách a opuštění od druhého navrhovaného modelu nového trestného činu nesouhlasného styku byl v lednu 2024 vytvořen finální návrh, ve kterém dochází k úpravě stávajícího trestného činu znásilnění na model založený na projevení nesouhlasu. K tomu by měl být doplněn nový trestný čin sexuálního útoku § 185a, který postihuje jiné sexuální jednání, než je pohlavní styk. Dle sněmovního tisku je nyní v legislativním procesu projednáváno následující znění:

---

¹⁹⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YuQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvvOWm7ww1cEiuSPb5g

¹⁹⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *MC proti Bulharsku* č. 39272/98 ze dne 4. 12. 2003.

²⁰⁰ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7. str. 277.

Znásilnění

„(1) Kdo s jiným proti jeho seznatelné vůli vykoná soulož nebo jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží, nebo

kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti,

bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Stejně bude potrestán,

a) kdo jiného donutí k souloži nebo jinému pohlavnímu styku provedenému způsobem srovnatelným se souloží s jinou osobou, nebo

b) kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného.

(3) Odnětím svobody na tři léta až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na dítěti,

b) spáchá-li takový čin na těhotné ženě nebo takovým činem způsobí těhotenství ženy,

c) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami, nebo

d) spáchá-li takový čin se zbraní.

(4) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě omezené na osobní svobodě ve věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(5) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(6) Příprava je trestná“²⁰¹

---

²⁰¹ Sněmovní tisk 616/0. Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=616&CT1=0>. str. 2–3.

„§ 185a

Sexuální útok

(1) Kdo s jiným proti jeho seznatelné vůli vykoná jiný pohlavní styk než uvedený v § 185, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti,
bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

(2) Stejně bude potrestán,

a) kdo jiného donutí k jinému pohlavnímu styku než uvedenému v § 185 s jinou osobou, pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo
kdo k takovému chování jiného přiměje zneužívaje jeho bezbrannosti.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na dítěti,

b) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami, nebo

c) spáchá-li takový čin se zbraní.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na dítěti mladším patnácti let,

b) spáchá-li takový čin na osobě omezené na osobní svobodě ve věznici nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence nebo ze zákonného důvodu umístěné ve zdravotnickém zařízení, školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo pro preventivně výchovnou péči anebo v jiném místě, kde je omezována její osobní svoboda, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(5) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(6) Příprava je trestná.“²⁰²

V redefinovaném návrhu skutkové podstaty trestného činu znásilnění tedy přibude nový první odstavec, který přidává již mnohokrát zmiňovaný model projevu nesouhlasu, a to formulací

---

²⁰² Tamtéž.

„proti seznatelné vůli.“ Právní úprava se tedy posune do stavu, kdy alespoň vyjádření nesouhlasu bude pro naplnění skutkové podstaty vždy dostačující a již nebude nutné prokazovat spáchané násilí. Ve druhém odstavci bude zachována dosud platná skutková podstata založená na definičním znaku násilí, tedy na překonání odporu.

Trestný čin znásilnění bude nově postihovat pouze soulož a pohlavní styk srovnatelný se souloží, tedy například orální či anální styk. Ostatní, méně závažné formy pohlavního styku, budou spadat pod skutkovou podstatu sexuálního útoku § 185a trestního zákoníku. Zákonodárci toto v důvodové zprávě k novému návrhu vysvětlili tím, že veřejnost neakceptovala širší definici znásilnění, která nyní zahrnuje jakékoliv, tedy i nepenetrativní, ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby. Po vzoru zahraničních právních úprav se tedy rozhodli oddělit tyto jiné, nepenetrativní, sexuální aktivity do nového trestného činu sexuálního útoku, což by též mělo vést k narovnání veřejného mínění o ukládání nízkých trestů za znásilnění.²⁰³

Ke změně dojde i v některých trestních sazbách. U trestného činu sexuálního útoku došlo v prvním odstavci k odstranění dolní hranice trestní sazby. Ke zvýšení trestní sazby u trestného činu znásilnění dojde v třetím odstavci, kam bude přesunuto spáchání tohoto trestného činu na dítěti. Při spáchání činu na dítěti mladším patnácti let bude moct být nově pachatel odsouzen až na patnáct let. V návrhu je také přidána nová kvalifikační okolnost, a to spáchání činu na těhotné ženě, nebo způsobení těhotenství ženy, kdy v prvním případě hrozí riziko poškození plodu, v druhém případě jde o výrazný dopad na další život oběti. Nelogicky působí trestní sazba v případě způsobení smrti jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, kdy u trestného činu znásilnění je v tomto případě stanovena sazba trestu odnětí svobody v rozmezí deset až osmnáct let, zatímco u trestného činu sexuálního útoku, a též u pohlavního zneužití, pouze deset až šestnáct let, k čemuž se však bohužel důvodová zpráva blíže nevyjadřuje.

Rozdělení sexuálních jednání na penetrativní a nepenetrativní do dvou trestných činů sleduje určitý mezinárodní trend, jak bude dále představeno v sedmé kapitole této práce, a lze jej považovat za vhodné zejména proto, že pro laickou veřejnost je nynější výklad pojmů pohlavní styk, soulož a pohlavní styk srovnatelný se souloží příliš komplikovaný, a proto jakékoli vyjasnění a zpřehlednění těchto pojmů je krok správným směrem. Toto rozdělení může mít též pozitivní vliv na subjektivní vnímání veřejnosti na výši ukládaných trestů, jelikož bude již z právní kvalifikace skutku lépe zřetelná jeho závažnost.

---

²⁰³ *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YuQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvOWm7ww1cEiuSPb5g

Co se týká formulace „proti seznatelné vůli“ jedná se taktéž o formulaci, která se již v některých státech používá.²⁰⁴ V praxi se jistě objeví řada otázek, které budou muset být později judikatorně upřesněny, například co vše lze považovat za dostatečně seznatelný projev vůle, když takové vnímání může být značně subjektivní. Lze se též zamýšlet nad situacemi, které mohou pod první odstavec navrhované úpravy spadat. Pokud totiž oběť dostatečně seznatelně projeví svou vůli sexuální jednání neuskutečnit, dá se předpokládat, že pachatel, pokud od jednání neupustí, poté musí přistoupit k určitému intenzivnějšímu jednání, aby zamezil očekávanému odporu oběti. Takové jednání však svou intenzitou již může často spadat pod definici násilí, jakožto „překonání vážně míněného odporu,²⁰⁵ a tedy pod odstavec druhý skutkové podstaty trestného činu znásilnění.

5.2.2 Zákonná definice bezbrannosti

Do výkladových ustanovení trestního zákoníku by měl být přidán § 119a, který výslovně zakotvuje definici spáchání trestného činu zneužitím bezbrannosti. Dle sněmovního tisku by jeho znění mělo být následující:

„§ 119a

Spáchání trestného činu zneužitím bezbrannosti

(1) Trestný čin je spáchán zneužitím bezbrannosti, jestliže pachatel využije toho, že jiná osoba je ve stavu, v němž není schopna utvářet nebo projevit svou vůli nebo je její schopnost utvářet nebo projevit svou vůli podstatně snížena z důvodu bezvědomí, spánku, ovlivnění návykovými látkami, nemoci, zdravotního postižení, duševní poruchy, silného ochromujícího stresu, nízkého nebo vysokého věku, překvapení nebo jiného obdobného důvodu.

(2) Za bezbranné z důvodu nízkého věku se vždy považuje dítě mladší dvanácti let.“²⁰⁶

Za průlom v novém návrhu je považováno tzv. znásilnění z podstaty, které tímto bude upraveno v § 185 ve spojení s § 119a odst. 2 trestního zákoníku, kdy od účinnosti této novely bude stanoveno, že v případě soulože nebo pohlavního styku vykonaného způsobem srovnatelným se

---

²⁰⁴ Konkrétně například v Německu, jak bude blíže představeno v sedmé kapitole.

²⁰⁵ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. str. 625

²⁰⁶ Sněmovní tisk 616/0. Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=616&CT1=0>. str. 1.

souloží s dítětem mladším dvanácti let²⁰⁷ se bude vždy jednat o trestný čin znásilnění. V případě jiného pohlavního styku by se jednalo o trestný čin sexuálního útoku, a to bez ohledu na souhlas dítěte s takovým sexuálním jednáním.

Významně se tím tedy omezí aplikace mírněji trestného činu pohlavního zneužití dle § 187 trestního zákoníku, který se nově bude moci aplikovat pouze na případy, kdy je soulož nebo jiný způsob pohlavního zneužití vykonán s dítětem ve věku od dvanácti do dovršení patnácti let.²⁰⁸ Na rozdíl od některých jiných evropských států²⁰⁹ návrh nové právní úpravy v České republice nepracuje s tzv. Romeo a Julie klauzulí, která upravuje situace, kdy je velmi nízký věkový rozdíl mezi obětí a pachatelem sexuálního trestného činu. V případě, že by k takovému případu došlo, nepočítá se s žádnou speciální úpravou a případně je možné užít jiné instituty trestního práva, jako například upuštění od uložení trestního opatření.

Dosud byla bezbrannost z důvodu nízkého věku dovozována judikaturou a byla stanovena na hranici pěti let věku dítěte.²¹⁰ Ačkoliv je jistě mentální vývoj každého dítěte individuální, lze přivítat snahu zákonodárce nově chránit i děti vyššího věku, a to bez ohledu na individuální dokazování. Lze totiž i z laického pohledu předpokládat, že dítě do dvanácti let obecně není v oblasti své vlastní sexuality natolik vyžralé, aby chápalo jednání pachatele a bylo schopné na něj adekvátně reagovat. Tuto věkovou hranici by bylo vhodné doplnit o určitý jednotný vzdělávací systém, kdy by právě do dovršení věku dvanácti let bylo žákům v rámci výuky alespoň základně vysvětleno, co je a není v intimních vztazích přípustné, jak mají na dané situace správně reagovat a kde mohou případně vyhledat pomoc.

Otázkou zůstává, jaký bude mít nová definice vliv na řadu případů, ve kterých dochází k tzv. „zamrznutí“ oběti, která v daný okamžik není z mnohých důvodů schopná svůj nesouhlas jakkoliv projevit. Jak je uvedeno výše, připravovaná zákonná definice pracuje se „silným ochromujícím stresem“ a též s „překvapením“ jako s některými z důvodů, pro který oběť není schopna svou vůli projevit, a proto je považována za bezbrannou.

Důvodová zpráva k novému návrhu odlišuje silný ochromující stres od tzv. disociativního stuporu, který je považován za neurotickou poruchu vyvolanou stresem, a který způsobuje právě výrazné snížení nebo až vymizení volných pohybů, při kterých dochází až k oddělení od reality s izolací mentálních procesů. Naproti tomu je odlišováno „zamrznutí“, které je popisováno jako

---

²⁰⁷ Za dítě mladší dvanácti let se považuje dítě, které dvanáctého roku věku ještě nedovršilo.

²⁰⁸ Obdobně se za dítě mladší patnácti let považuje dítě, které patnáctého roku věku ještě nedovršilo.

²⁰⁹ Například Belgie, Itálie nebo Irsko.

²¹⁰ Například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. srpna 2014, sp. zn. 11 Tdo 782/2014.

fyziologická obranná reakce disociativního charakteru, při kterém dochází k fyzické nepohyblivosti doprovázené zvýšeným srdečním tepem a dýcháním, oběť typicky ztuhne a není schopna obrany.²¹¹

Důvody bezbrannosti jsou v novém návrhu uvedeny demonstrativně, mohou tedy být shledány i další, v zákoně neuvedené. Zdá se, že z teoretického hlediska by stavy „zamrznutí“ nebo disociativního stuporu měly být zákonem pokryty, což by jistě mělo vést k lepší ochraně obětí sexuálních trestných činů. Nicméně je nutné brát v potaz i praktickou stránku případu, kterou je především dokazování. Dokazování subjektivní stránky trestného činu je vždy obtížné, obzvláště v těchto případech, kdy z důvodu „zamrznutí“ a vymizení reakcí často ani nedochází k použití násilí, které by sloužilo jako důkaz nesouhlasu. V konkrétních případech tedy bude samozřejmě nutné se zaměřit na dokazování stavu bezbrannosti ve vztahu k subjektivní stránce trestného činu.

6 Systémová opatření jako alternativa redefinice znásilnění

Tato kapitola je zaměřena na další změny, které by mohly zlepšit aktuální kritizovanou situaci a postavení obětí v oblasti sexuálního násilí, ať už redefinice bude či nebude finálně přijata. Jak již bylo uvedeno v druhé kapitole, problémů, které jsou s aktuálním nastavením vyšetřování a postihování sexuálních trestných činů je více než jen současné znění skutkové podstaty založené na překonání odporu. Výslovně bylo uvedeno, že jde o vysokou latenci sexuální trestné činnosti, a též to, že je tato oblast zatížena mnoha mýty a předsudky, které poté v mnoha případech vedou k sekundární viktimizaci.

Změna skutkové podstaty trestného činu znásilnění je jistě správným krokem minimálně ke zpřehlednění zákonné úpravy, která byla dosud doplňována judikaturním výkladem, a nebylo tak laickému čtenáři zákona plně srozumitelné, jaké situace přesně pod skutkovou podstatu spadají. Nicméně jak tvrdí i někteří odborníci,²¹² navrhovaná redefinice nepřinese dramatickou změnu. Všechny uvedené problematické prvky tvoří ve svém souhrnu určitý systém, který je vnitřně propojen, a proto by bylo vhodné se i na změnu v oblasti sexuálního násilí zaměřit jako na celek.

Dokončení legislativního procesu a nabytí účinnosti nového návrhu nebude najednou znamenat, že dané trestné činnosti významně ubude. Naopak se v lepším případě stane, že

---

²¹¹ *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů* [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YuQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvvOWm7ww1cEiuSPb5g

²¹² Například Ludmila Čírtková na debatě na téma Trestný čin znásilnění a pomoc obětem trestných činů v rámci Diskusního čtvrtku nad trestním právem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy konaném dne 18. 4. 2024.

statistiky porostou a počet oznámených trestných činů se zvýší, protože oběti si budou více jisté tím, zda to, co se jim stalo bylo nebo nebylo dle trestního práva znásilněním, čímž by po určité době, pokud novela nabude účinnosti, mohlo dojít ke snížení latence. Nicméně by bylo vhodné danou redefinici považovat za základní stavební kámen této změny a navázat dalšími, především praktickými opatřeními, které by mohly mít potenciál zlepšit přístup k obětem sexuálních trestných činů, a v důsledku tím zlepšit uvedené kritizované oblasti.

6.1 Vznik specializovaných senátů

Jedna z již účinných legislativních změn se týká přímo oblasti soudnictví. Specializovaná soudní oddělení jsou vytvářena v souladu s § 42 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých zákonů. Od 1. ledna 2024 nabyla účinnosti novela vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů, která v § 2 odst. 2 písm. a) bod 7. přináší změnu v možnosti vzniku tzv. specializovaných senátů ve věcech trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.²¹³

Důvodová zpráva k novele považuje vznik další kategorie specializovaných senátů za nástroj efektivnějšího výkonu justice, a to především z důvodu „typově vyšší náročnosti“ projednávaných věcí, ať již z hlediska projednávané materie (například právě trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti), tak z hlediska specifík vedení řízení (například v řízeních ve věcech mladistvých).²¹⁴

Jak dále důvodová zpráva vysvětluje, v případě specializace na trestnou činnost proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti se nejedná primárně o právně složitou oblast, jako spíše je nutné zajistit citlivý přístup k obětem takové trestné činnosti a zabránit tak sekundární viktimizaci. Tento přístup lze rozhodně podpořit, protože jak již bylo uvedeno v kapitole o sekundární viktimizaci, je nutné v této oblasti k zvlášť zranitelným obětem přistupovat velmi citlivě, což znamená především odprostit se od častých mýtů a předsudků, snažit se o citlivé vedení výslechu a naplnění dalších práv dle zákona o obětech trestných činů, jako je zamezení kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele, nebo užívání audiovizuální techniky. Důležitá je též vysoká vnímavost a citlivost

---

²¹³ Současně též pro trestné činy obchodování s lidmi podle § 168 odst. 1 písm. a) a § 168 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 trestního zákoníku) a svádění k pohlavnímu styku (§ 202 trestního zákoníku).

²¹⁴ *Důvodová zpráva k novele vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů* [online]. [cit. 203-11-24].

Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YUQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvOWm7ww1cEiuSPb5g.

str. 2.

soudce při vedení hlavního líčení, především v otázkách přístupu veřejnosti, možnosti medializace, či ochraně před nevhodnými otázkami ze strany obhájce.²¹⁵

Určitá specializace soudců na tuto oblast by též mohla mít potenciál k většímu sjednocení rozhodovací praxe soudů, neboť jedna z dalších kritizovaných oblastí, kromě představy o obecně nízkých ukládaných trestech, je též určitá nejednotnost a nepředvídatelnost soudního rozhodování. Například ve dvou velmi medializovaných případech z roku 2024 byl na jedné straně uložen pouze podmíněný trest se zkušební dobou na pět let za dlouholeté znásilňování a vydírání nevlastní dcery,²¹⁶ a na druhé straně byl uložen nepodmíněný trest v trvání tří let za dvě dokonaná znásilnění a jeden pokus o něj.²¹⁷ Stejně tak vyplynulo i z dříve citované analýzy organizace proFem, ve které byl vysloven závěr, že v případech, ve kterých byly shledány velmi podobné skutkové okolnosti, byly uloženy velmi odlišné tresty.²¹⁸ Z přehledu ukládaných trestů, který zpracovala iniciativa Bez trestu, vyplývá, že jsou v naprosté většině případů ukládány tresty pouze podmíněné.²¹⁹

Ačkoliv je samozřejmě oblast ukládání trestů v každém jednotlivém případě velmi specifická, musí být dodržovány zásady zákonnosti, přiměřenosti a individualizace konkrétního trestu a samozřejmě brán ohled na konkrétní skutkové okolnosti, veřejnosti se taková rozhodnutí s velmi odlišnými tresty mohou zdát nepochopitelná a podřývajících důvěru v justici. I proto by bylo vhodné podpořit společenskou osvětu a založit veřejně přístupnou databázi všech anonymizovaných soudních rozhodnutí, aby mohlo následně i skrze média dojít k podrobnějšímu vysvětlení všech okolností a důvodů uložení trestu v dané výši. V situaci, kdy jsou v médiích zveřejněny pouze jednotlivé výroky rozsudků bez odůvodnění, dochází často k bouřlivým diskusím, které jsou však založené spíše pouze na emocích, protože racionální odůvodnění není běžnému čtenáři dostupné.

6.2 Školení orgánů činných v trestním řízení

Jedno z dalších opatření, do kterého jsou vkládány velké naděje a po kterém je ze strany progresivní části zákonodárců a zájmových organizací voláno, jsou povinná školení všech

---

²¹⁵ Tamtéž. str. 3.

²¹⁶ Jedná se o rozsudek Krajského soudu v Brně v případě „Anička“, č.j. 9 To 366/2023-335.

²¹⁷ Jedná se o rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ve věci obžalovaného Dominika Feriho, sp.zn. 14 T 119/2022.

²¹⁸ HAVLÍKOVÁ, Petra. *Bagatelizace a nerovnosti: analýza rozsudků sexuálního a domácího násilí*. Praha: ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2023. ISBN 978-80-908931-0-8. str. 35.

²¹⁹ BEZ TRESTU. *Rozsudky*. [online]. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.beztrestu.cz/rozsudky>

profesionálů, kteří přijdou do kontaktu s obětí trestného činu znásilnění.²²⁰ Takové opatření by mohlo dobře doplňovat již účinnou výše zmíněnou novelu jednacního řádu okresních a krajských soudů o vytvoření specializovaných senátů. Především by však mohlo dojít ke zlepšení přístupu k obětem trestných činů, kdy například lépe proškolený policista, státní zástupce nebo soudce nebude oběti klást určité otázky nebo alespoň nebude danou situaci komentovat určitými poznámkami, které vedou k sekundární viktimizaci a v celkovém důsledku zneprístupňují obětem dosažení spravedlnosti, protože řada z nich v daném prostředí raději trestný čin ani neoznámí.

První, s kým se oběť dostane do po spáchání trestného činu do kontaktu, je v případě, že nemusí vyhledat akutní lékařskou pomoc, policie. Policejní ředitelství uvádí, že k zajištění citlivého přístupu k obětem sexuálních trestných činů přijalo řadu opatření, kdy například na každém územním obvodu je přítomen proškolený specialista na mravnostní kriminalitu, dále jsou zřízena i specializovaná oddělení mravnostní kriminality na krajských ředitelstvích, je uplatňována společná metodika a organizována řada vzdělávacích aktivit. V těchto speciálních odděleních je též zastoupeno velké množství žen jako vyšetřovatelek této trestné činnosti. V Praze dokonce došlo k propojení s proškolenými zdravotníky v Ústavu pro péči o matku a dítě v pražském Podolí, kde dochází k lékařskému ošetření všech obětí trestného činu znásilnění, které byly spáchány na území Prahy.²²¹

Dokonce i někteří advokáti, kteří se k dané problematice ve veřejném prostoru často vyjadřují, tvrdí, že se oblast proškolení příslušníků policie za poslední roky velmi zlepšila.²²² Bohužel ale v médiích nedávno nešlo přehlédnout výrok samotného policejního prezidenta Martina Vondráška, který pronesl, že „*velmi často, ale velmi často, je oznámení ženy o nějakém sexuálním násilí smyšlené.*“²²³ Později v tiskové zprávě upřesňoval, že daný výrok souvisel se statistikami, dle kterých byly v roce 2022 zahájeny úkony trestního řízení pro podezření ze spáchání trestného činu znásilnění v 1375 případech, z čehož bylo 573 z nich odloženo dle

---

²²⁰ Na novou definici znásilnění je třeba navázat osvětou a větší ochranou obětí. *Advokátní deník*. [online]. 2024 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/04/25/na-novou-definici-znasilneni-je-treba-navazat-osvetou-a-vetsi-ochranou-obeti/>

²²¹ Spotlight Aktuálně.cz - Martin Vondrášek [online]. 2023 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/spotlight/spotlight-aktualnecz-martin-vondrasek/r~f95c65d832b211eea9eeac1f6b220ee8/r~ae8dc48477d611eebe29ac1f6b220ee8/>

²²² Necitliví policisté i soudci. Záleží, na koho oběti znásilnění narazí, říkají experti. *Aktuálně.cz*. [online]. 2021 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/necitlivi-policiste-i-soudci-zalezi-na-koho-obeti-znasilneni/r~901af3cac2d711eba4560cc47ab5f122/>

²²³ Spotlight Aktuálně.cz - Martin Vondrášek [online]. 2023 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/spotlight/spotlight-aktualnecz-martin-vondrasek/r~f95c65d832b211eea9eeac1f6b220ee8/r~ae8dc48477d611eebe29ac1f6b220ee8/>

§ 159a odst. 1 trestní řádu, tedy z důvodu, že ve věci nešlo o podezření z trestného činu.²²⁴ Nicméně odložení věci dle zmíněného ustanovení trestního řádu nemusí nutně znamenat, že se skutek nestal, ale například může znamenat i to, že se skutek nepodařilo prokázat. To není vzhledem k intimnímu charakteru této trestné činnosti a časté důkazní nouzi zrovna neobvyklé. Policejní prezident se za tento svůj výrok následně několikrát omluvil a uvedl, že „*obět' trestného činu nesmí mít nikdy pochybnost, zda jí je nebo není policista připraven pomoci.*“²²⁵ Ačkoliv se jistě jedná o jednorázové pochybení policejního prezidenta, jsou to právě tato prohlášení, která ve veřejné debatě rezonují nejvíce. Běžný občan nemá informace o tom, jaká opatření Policie České republiky přijímá za účelem citlivého přístupu k obětem trestných činů, a proto tato nešťastná veřejná prohlášení mají potenciál spoustu obětí zastrašit a odradit od oznámení trestného činu, což v důsledku může mít opět vliv na důvěru v pomoc orgánů činných v trestním řízení, a tedy na míru latence nejen tohoto druhu kriminality.

V určitém smyslu podobných výroků se v nedávné době dopustil i předseda Nejvyššího soudu Petr Angyalossy během přednášky na Justiční akademii, kdy ve své prezentaci uváděl vtipy jako „*Obžalovaný, chcete říct něco na svoji obhajobu?*“ *táže se soudce obžalovaného, který v noci v parku znásilnil kolemjdoucí ženu. „Snad jen to, že kdybych měl u sebe baterku, tak by se to nestalo!*“²²⁶ I předseda Nejvyššího soudu se za své výroky omluvil, a ačkoliv není znám konkrétní kontext celé záležitosti, opět jde ale o podobnou situaci, která je ve společnosti medializována tak, že vysílá velmi rozporuplné signály o závažnosti sexuálního násilí a bagatelizuje traumatické zážitky mnoha obětí těchto trestných činů.

Co se však týká školení a povinného vzdělávání soudců, vývoj je stále nejistý. Ačkoliv Justiční akademie semináře pro soudce na tato témata pořádá, účast na nich není pro soudce povinná. To je zdůvodňováno nálezem Ústavního soudu č. 349/2002 Sb., který zrušil některá ustanovení zákona o soudech a soudcích,²²⁷ kterými bylo původně zavedeno povinné soustavné vzdělávání soudců v Justiční akademii a povinnost soudců podrobit se hodnocení svých odborných znalostí.

---

²²⁴ Mé smýšlení je naprosto opačné. *Policie České republiky*. [online]. 2023. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/me-smysleni-je-naprosto-opacne.aspx>

²²⁵ Šéf policie Vondrášek: Přesnou statistiku znásilnění nemá nikdo. Omlouvám se všem, kterých se to dotklo. *iRozhlas.cz* [online]. 2023. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/policejni-prezident-martin-vondrasek-obeti-sexualni-nasili_2308101337_vtk

²²⁶ Šéf Nejvyššího soudu na přednášce vtipkoval o znásilnění. I v soudní síni padají absurdity, hájí se. *Česká justice*. [online]. 2023. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/10/sef-nejvyssiho-soudu-na-prednasce-vtipkoval-o-znasilneni-i-v-soudni-sini-padaji-absurdity-haji-se/>

²²⁷ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

V případě, že by soudce tyto povinnosti nesplnil, mohlo dojít až k zániku soudcovské funkce. Nicméně v těchto povinnostech Ústavní soud spatřil rozpor s ústavním principem, podle kterého může být soudce z funkce odvolán pouze na základě rozhodnutí kárného senátu, a proto předmětná ustanovení zákona zrušil.

Ministerstvo spravedlnosti nyní znovu o zavedení povinného vzdělávání soudců uvažuje, a to právě ve formě navázání na rozdělení do specializovaných senátů. Pokud by byl soudce zařazen do určitého specializovaného senátu, tak by jeho povinností bylo absolvovat určitou sadu kurzů k dané specializaci pořádané Justiční akademií. V případě, že by tuto povinnost soudce nesplnil, uvažuje ministerstvo i o zavedení kárné odpovědnosti.²²⁸ Případné další úvahy směřují například k navázání absolvování povinného školení na kariérní postup. Naopak prezident Soudcovské unie Libor Vávra uvedl, že považuje vzdělávání zaměřené konkrétně na sexualizované násilí za nadbytečné, protože tato kriminalita tvoří v České republice pouze malé procento.²²⁹ V tom lze prezidentu Soudcovské unie jistě přisvědčit, nicméně opomíjí i druhý pohled na věc, tedy že nízké procento této kriminality je dle studií²³⁰ způsobeno především velmi vysokou latencí, která může být právě i přístupem některých soudců dále prohlubována, a proto lze považovat za vhodné, aby při vzniku specializovaných senátů byli alespoň přidělení soudci na tuto problematiku proškoleni. V době psaní této práce však zatím nebyl připraven konkrétní návrh.

6.3 Přístup k oběti po ohlášení znásilnění

Jaký by tedy byl správný postup práce s obětí trestného činu po jeho oznámení? Jak jistě všechny složky orgánů činných v trestním řízení ví, útok pachatele je pro oběť traumatická událost, která klade neúměrnou zátěž na lidskou psychiku a narušuje psychickou integritu oběti, a to zejména tím, že mění životní situaci, způsob fungování ve vztazích s dalšími lidmi, ale i vztah k sobě samému a vlastnímu tělu, stejně jako ovlivňuje možnost kontroly vlastního

---

²²⁸ Ministerstvo chce kvůli sexuálnímu násilí povinné vzdělávání soudců. *Seznam zprávy*. [online]. 2024. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-ministerstvo-chce-kvuli-sexualnimu-nasilii-povinne-vzdelavani-soudcu-244275>

²²⁹ Advokátka chce povinné vzdělávání soudců o sexualizovaném násilí. *Právní prostor*. [online]. 2022. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/aktuality/advokatka-chce-povinne-vzdelavani-soudcu-o-sexualizovanem-nasilii>

²³⁰ Například European Union Agency for Fundamental Rights. *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*. [online]. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

života.²³¹ S takovým traumatem je nutné začít včas pracovat, aby se v budoucnu neprojevíly další, mnohem hlubší problémy, jako je například rozvinutí posttraumatické stresové poruchy. V případě, že jde o oběť oznámit čin ihned, případně v blízké době po jeho spáchání, je v první řadě nutné jí poskytnout kromě lékařské péče též psychologickou první pomoc a zajistit základní pocit bezpečí. Proto lze považovat za vhodné seznámit oběť mimo jiné i s možností obrátit se na řadu neziskových organizací, které se na pomoc obětem specializují.²³²

Čírtková výslovně upozorňuje na důležitost předcházení sekundární viktimizaci, a to především vyvarováním se různých frází, které mohou oběť dále zraňovat. Jedná se především o fráze naznačující, že má oběť na trestném činu podíl kvůli svému lehkovážnému chování, nebo že je její emocionální reakce přehnaná či naopak. Chybné ale mohou být i další fráze, ať již jde o tzv. milosrdné lži, kterými se mohou orgány činné v trestním řízení snažit oběť uklidnit, spolu se sliby, které nelze dodržet, nebo i přílišné používání cizích odborných výrazů a hodnocení situace směrem ke kolegům v přítomnosti oběti.²³³

Jak vyplývá přímo ze zkušeností obětí, nejčastěji se jim v tíživé situaci nedostalo dostatek informací, například o tom, jak bude řízení probíhat, o tom, jaká mají práva, nebo právě na jaké organizace se mohou obrátit pro pomoc, ať již psychologickou, sociální nebo materiální.²³⁴ Po poskytnutí akutní lékařské péče a prvotní psychologické pomoci, by oběť znásilnění měla být vždy informována o jejích právech, která vyplývají z jejího postavení zvláště zranitelné oběti dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Jedná se zejména o právo na zastoupení zmocněncem, právo na informace, právo na ochranu soukromí a na ochranu před hrozícím nebezpečím a též právo na ochranu před druhotnou újmou, které zahrnuje řadu opatření, například aby se oběť nemusela setkat s osobou, kterou označila za pachatele, nebo možnost vznést požadavek na provedení výslechu osobou stejného pohlaví. Toto poučení by bylo vhodné poskytovat opakovaně, neboť jak bylo uvedeno, psychické rozpoložení oběti se může v průběhu řízení měnit.

Řada institutů a opatření tedy již v českém právním řádu zakotvená je. Záleží tak tedy vždy spíše na důslednosti a individuální znalosti jednotlivých příslušníků Policie České republiky a

---

²³¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2. str. 131.

²³² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. str. 193.

²³³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2. str. 133.

²³⁴ Tamtéž. str. 145–149.

dalších orgánů činných v trestních řízení, jak bylo opakovaně uvedeno již v předchozích navrhovaných opatřeních, aby si všem těchto institutů byli vědomi, obětem o nich poskytl náležité poučení a sami je při své práci naplňovali. To vyplývá i z prohlášení některých advokátů, kteří s oběťmi sexuálních trestných činů pracují.²³⁵ Klíčové tedy je, aby se ve společnosti zvýšila důvěra v pomoc orgánů činných v trestním řízení a řada práv obětí, která jsou v zákoně garantována, nezůstala nevyužita. K tomu lze dojít jen postupnou snahou o zlepšení situace, uvědoměním si závažnosti následků, byť i jednoho nevhodného komentáře a individuální odpovědností každého profesionála, který do styku s obětí přichází.

6.4 Podpůrná opatření pro oběti trestného činu znásilnění

Kromě nasměrování oběti trestného činu znásilnění na příslušné neziskové organizace, které nabízí psychologickou a sociální pomoc bezprostředně po spáchání činu, je též nutné se zamýšlet nad dlouhodobou pomocí. Opatření, která jsou v této oblasti doporučována, upravuje právě například Istanbulská úmluva,²³⁶ jak bylo uvedeno ve třetí kapitole této práce. Jedná se především o nepřetržitě dostupné krizové linky a navýšení počtu zařízení, která poskytují dlouhodobou pomoc, případně přechodné bydliště, jako jsou azylové domy a další centra pro oběti trestných činů, případně i pro jejich děti.

V poslední době se čím dál častěji mluví o nárůstu tzv. vztahových znásilnění, tedy znásilnění páchané mezi partnery či manželi. Tato znásilnění mohou být typicky součástí řady dalších násilných jednání, která v souhrnu vytváří prostředí domácího násilí, které v trestním zákoníku pokrývá § 199 jako trestný čin týrání osoby ve společném obydlí. Obzvláště z takového prostředí může být pro oběť extrémně těžké odejít, protože takové situace bývají často doprovázené například i finanční závislostí oběti na pachateli, případně může po odchodu oběti od pachatele docházet k jednáním, která naplňují skutkové podstaty dalších trestných činů, jako například vydírání dle § 175 trestního zákoníku, nebezpečné vyhrožování dle § 353 trestního zákoníku nebo nebezpečné pronásledování dle § 354 trestního zákoníku. Z těchto důvodů je důležité vytvořit bezpečnou síť takových zařízení jako jsou azylové domy a toto vše podpořit informační osvětou včetně zřízení celostátní krizové linky, která poskytne všem potřebným osobám informace, kam se ve své tíživé situaci mohou obrátit.

---

²³⁵ Necitliví policisté i soudci. Záleží, na koho oběti znásilnění narazí, říkají experti. *Aktuálně.cz*. [online]. 2021 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/necitlivi-policiste-i-soudci-zalezi-na-koho-obeti-znasilneni/r~901af3cac2d711eba4560cc47ab5f122/>

²³⁶ Zřízení celostátní SOS linky a zajištění dostatečného počtu míst v azylových domech upravují konkrétně čl. 23 a 24 Istanbulské úmluvy.

První centrum poskytující kompletní spektrum podpůrných služeb PORT bylo otevřeno pod záštitou organizace proFem v lednu 2024 v Praze. Centrum nabízí například služby krizové intervence poskytované sociálními pracovníky, která pomůže oběti s emočním vypětím a pomůže jí nasměrovat k dalším krokům v řešení její situace. Dále jsou též zajištěny informace v právní oblasti, případné právní zastoupení, včetně doprovodu k soudu. V centru je též vyhrazen tzv. výslechový pokoj, který poskytuje příjemnější prostředí pro realizaci policejního výslechu. Zároveň může být nabídnut i tzv. krizový pokoj, pokud oběť potřebuje svou situaci stabilizovat a například právě z důvodu domácího násilí nemá kam jít. Současně centrum poskytuje též individuální a skupinovou terapii.²³⁷

Kromě azylových domů by též mohlo být pro oběti vhodné zajistit lepší dostupnost psychologické a psychiatrické péče, jelikož tato pomoc může být finančně velmi nákladná, a tedy pro řadu obětí zcela nedostupná, když poskytování této pomoci přes systém zdravotního pojištění je velmi limitováno kapacitou, navíc když ne každý psycholog je zaměřen na práci s oběťmi sexuálních trestných činů. Taková opatření však jistě mohou podobně jako ratifikace Istanbulské úmluvy narazit na argument, že jsou příliš nákladná.²³⁸ Proto je nutné zaměřit se na celý problém sexuálního násilí jako na celek, podpořit osvětu ve společnosti a též se zaměřit na prevenci, která může do budoucna finanční prostředky v ideálním případě i ušetřit.²³⁹

Ačkoliv si za žádný trestný čin nikdy nemůže oběť sama a jak bylo uvedeno, je extrémně důležité, aby se orgány činné v trestním řízení vyvarovaly takovýchto výroků alespoň v přítomnosti oběti, velmi podstatnou část systému v boji proti sexualizovanému násilí tvoří též prevence. Vinu nese vždy pachatel, který nikdy, za žádných okolností, nemá právo někoho znásilnit. A ani za svou lehkovážnost nebo naivitu tím oběť nemůže být trestána.²⁴⁰ Přesto lze považovat za vhodné nastavit systém vzdělávání a výchovy dětí a mladistvých, který není pouze o antikoncepci a pohlavně přenosných chorobách, ač to jsou samozřejmě také důležitá témata. Děti

---

²³⁷ Právě se otevírá centrum PORT pro oběti sexuálního násilí, první takové v ČR. *Advokátní deník*. [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/22/prave-se-otevira-centrum-port-pro-obeti-sexualniho-nasili-prvni-takove-v-cr/>

²³⁸ BARTOŇ, Daniel. *Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulské úmluvě* [online]. 2019, č. 2. Jurisprudence. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-ne-uvazovat-o-nasili-a-istanbulske-umluve.m-371.html?fbclid=IwAR3CSvYgsFBUPib-r6wJdDjn0TczC8mKn6BEEJOMC26iQcBoqiMN4ZRZnAw> str. 37.

²³⁹ Na léčbu dopadů sexualizovaného násilí je ročně vynaloženo z veřejného zdravotního pojištění 2,3 mld. Kč. proFem. *Výzkum: sexualizované násilí – výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči* [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/novinky/a/vyzkum-sexualizovane-nasili--vyskyt-dopady-a-naklady-na-zdravotni-peci>

²⁴⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. str. 193.

do patnácti let by měly být vzdělávány nejen o vlastním těle, ale i o vlastní hodnotě, o tom, že nikdo nemá právo se jich dotýkat, nebo s nimi vykonávat jiná jednání sexuální povahy a mohou se vždy proti takovému jednání ohradit a vyjádřit svůj názor. Mladiství by poté měli být vzděláváni také o hodnotě druhého člověka, o souhlasu v sexuální oblasti a o respektu jeden k druhému.²⁴¹ Vzdělávání by také mělo směřovat k tomu, jaké jsou možnosti pomoci, na jaké instituce a organizace se lze obrátit a jak se nevyžádaným sexuálním kontaktům bránit.

7 Srovnání s vybranými právními řády členských států Evropské unie

Tato kapitola se zabývá tím, jak je trestný čin znásilnění upraven v právních rádech některých dalších členských států Evropské unie, na jakém modelu je založena skutková podstata a jak přísně je trestný čin znásilnění postihován. U každého porovnávaného státu jsou uvedeny statistiky z posledních let, na kterých dochází k porovnání, zda má daný model vliv na míru registrované kriminality. Porovnávat míru kriminality mezi jednotlivými státy je však obtížné, a to právě z důvodu odlišných skutkových podstat trestného činu znásilnění, kdy jsou jako znásilnění postihována odlišná jednání, případně mohou určitá jednání spadat pod jiné trestné činy. Navíc každá země používá jiné statistické metody a aktuální údaje nemusí být dostupné.

Pro toto srovnání jsou zvoleny tři členské státy Evropské unie, konkrétně Německo, Španělsko a Švédsko. Německo je do srovnání zařazeno jako stát, který je pro český právní řád častou inspirací, navíc má skutkovou podstatu znásilnění založenou na modelu „ne znamená ne,“ tedy na stejném modelu, který je aktuálně připravován v České republice. Španělsko naopak nedávno novelizovalo definici znásilnění na model založený na projevu souhlasu, a proto je zajímavé tyto dva odlišné modely porovnat z výše uvedených hledisek. Jako poslední členský stát bylo vybráno Švédsko, které skutkovou podstatu znásilnění redefinovalo v roce 2018, a to na model založený na projevu souhlasu, přičemž je zároveň upraven i trestný čin znásilnění spáchaný z nedbalosti.

7.1 Spolková republika Německo

Trestný čin znásilnění upravuje § 177 německého trestního zákoníku (dále jen „StGb“). Novela proběhla v roce 2016 poté, co byly zjištěny nedostatky v právní úpravě při přípravě k ratifikaci Istanbulské úmluvy.²⁴² Současně se v této době také rozvíjela společenská debata nad

---

²⁴¹ Taková školení nabízí například organizace Konsent. <https://konsent.cz/pro-skoly/>

²⁴² HÖRNLE, Tatjana. *The New German Law on Sexual Assault and Sexual Harassment*. German Law Journal [online]. 2017. 18(6). [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/german-law->

zněním tehdy platné skutkové podstaty, která byla především ze strany lidskoprávních organizací označována za zastaralou, jelikož byla založená na modelu použití násilí nebo zneužití bezbrannosti. Především zneužití bezbrannosti bylo soudy vykládáno velmi restriktivně, a proto dle studií těchto lidskoprávních organizací nebyla řada závažných případů sexuálního násilí považována za znásilnění.²⁴³ Novelou byl zvolen koncept „ne znamená ne,“ což vyjadřuje ustanovení § 177 odst. 1 StGb formulací „proti rozeznatelné vůli.“

§ 177

„(1) Kdo vykoná na osobě proti její rozeznatelné vůli sexuální akty nebo tuto osobu nechá sexuální akty vykonat anebo zapříčiní, že dotyčná osoba vykoná sexuální akty na třetí osobě nebo sexuální akty vykonané třetí osobou strpí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo vykoná sexuální akty na jiné osobě nebo nechá tuto osobu takové sexuální akty vykonat anebo zapříčiní, že dotyčná osoba vykoná sexuální akty na třetí osobě nebo sexuální akty vykonané třetí osobou strpí,

1. využívá-li pachatel skutečnosti, že osoba není schopná formovat nebo projevit nesouhlasnou vůli,

2. využívá-li pachatel skutečnosti, že osoba má kvůli svému tělesnému nebo duševnímu stavu výrazně omezenou schopnost formovat nebo projevit svou vůli; to neplatí, získal-li pachatel souhlas,

3. využívá-li pachatel momentu překvapení,

4. využívá-li pachatel stavu, v němž oběti hrozí při vznesení odporu závažná újma, nebo

5. donutí-li pachatel osobu k vykonání nebo strpění sexuálních aktů pod pohrůžkou závažné újmy.

(5) Odnětím svobody na nejméně jeden rok bude pachatel potrestán,

1. užije-li vůči oběti násilí,

2. vyhrožuje-li oběti bezprostředním ohrožením života nebo zdraví nebo

3. využívá-li stavu, kdy je oběť bezbranná vůči jeho působení.

(6) Odnětím svobody na nejméně dvě léta bude pachatel potrestán ve zvlášť závažných

---

[journal/article/new-german-law-on-sexual-assault-and-sexual-harassment/C8FAD908DD7B6ECC28C6CF36BD9603BE](https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=186819) str. 1315.

²⁴³ KRAUSOVÁ, Marta a ZACHOVÁ, Magdalena. *Skutková podstata znásilnění v právních rádech států, kde je znásilnění definováno na základě absence souhlasu*. Parlamentní institut Poslanecké sněmovny. [online]. Srovnávací studie č. 5.404. 2022. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=186819> str. 26.

případech. O zvlášť závažný případ se jedná zpravidla tehdy,

1. vykoná-li pachatel s obětí soulož nebo nechá-li oběť soulož vykonat anebo vykoná-li na oběti obdobné sexuální akty, které jsou pro ni zvlášť ponižující, zejména když jsou spojeny s proniknutím do těla (znásilnění), anebo nechá-li oběť takové akty vykonat,“²⁴⁴

Skutková podstata je v novelizovaném znění velmi rozsáhlá, kromě znásilnění zahrnuje i další jednání spáchaná proti rozeznatelné vůli osoby, která lze označit za sexuální útok a sexuální nátlak, tedy jednání nepenetrativní povahy. V následujících odstavcích § 177 StGB jsou upraveny další způsoby jednání pachatele, která lze přirovnat ke zneužití bezbrannosti, jako například situace, kdy pachatel zneužije skutečnosti, že osoba není schopna utvořit nebo projevit svou vůli, nebo pachatel zneužije momentu překvapení či využije situace, kdy oběti hrozí z důvodu kladení odporu vážná újma. Upraveny jsou též situace, kdy pachatel donutí osobu k vykonání nebo strpění sexuálního aktu pod pohrůzkou vážné újmy. Jednání postihované jako znásilnění nalezneme v šestém odstavci. Jedná se pouze o soulož nebo obdobné sexuální akty, které jsou pro oběť zvláště ponižující, zejména souvisejí-li s penetrací. V § 178 StGB je poté upraven trestný čin sexuálního útoku, sexuálního nátlaku a znásilnění s následkem smrti.

Pro shrnutí upravuje německá právní úprava následující:

- Skutková podstata je založena na projevení nesouhlasu prostřednictvím formulace *“proti rozeznatelné vůli.”*
- V základní skutkové podstatě je sazba trestu odnětí svobody stanovena na šest měsíců až pět let.
- V odstavci upravujícím penetrativní znásilnění je sazba trestu odnětí svobody modifikovaná zvýšením spodní hranice na nejméně dvě léta.

Níže je dostupná přehledová tabulka s celkovým počtem oznámených trestných činů na území Německa, počtem oznámených skutků sexuálního násilí a jejich procentuální zastoupení v celkovém počtu oznámených trestných činů. Pojem „sexuální násilí“ byl v tomto případě zvolen

---

²⁴⁴ § 177 německého trestního zákoníku.

Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1717.

překlad: KRAUSOVÁ, Marta a ZACHOVÁ, Magdalena. *Skutková podstata znásilnění v právních řádech států, kde je znásilnění definováno na základě absence souhlasu*. Parlamentní institut Poslanecké sněmovny. [online]. Srovnávací studie č. 5.404. 2022. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=186819> str. 23-24.

jako souhrnné označení pro trestné činy znásilnění, sexuálního útoku a sexuálního nátlaku, tedy jak pro penetrativní, tak nepenetrativní jednání, která jsou v daných statistikách uváděny společně. Konkrétní počet oznámených skutků slouží k porovnání nárůstu v dané oblasti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Pro účely porovnání mezi jednotlivými zeměmi je uveden též počet obyvatel v daném roce, aby šlo brát v potaz případné demografické změny.

Ačkoliv je problematika latence velmi obtížně měřitelná a též z vývoje registrované kriminality za posledních pár let nelze dovozovat jednoznačné závěry o vlivu novelizace, slouží přehledová tabulka alespoň pro hrubou představu o vývoji počtu registrovaných skutků. Znázorněn je poté vývoj v roce 2017, jelikož novela nabyla účinnosti 10. 11. 2016.

Tabulka č. 1 – Vývoj registrované kriminality sexuálního násilí v Německu

	Celkový počet oznámených skutků	Počet oznámených skutků sexuálního násilí ²⁴⁵	Procento oznámených skutků sexuálního násilí z celkového počtu oznámených skutků	Počet obyvatel
2014	6 082 064	7 345	0,12	80 767 000
2015	6 330 649	7 022	0,11	81 197 000
2016	6 372 526	7 919	0,12	82 175 000
2017	5 761 984	11 282	0,20	82 521 000
2018	5 555 520	9 234	0,16	82 792 000
2019	5 436 401	9 426	0,17	83 019 000
2020	5 310 621	9 752	0,18	83 195 000
2021	5 047 860	9 903	0,19	83 222 000
2022	5 628 584	11 896	0,21	84 270 000

Zdroj: Vlastní zpracování na základě statistických dat.²⁴⁶

Jak vyplývá ze statistických údajů, před novelizací skutkové podstaty v roce 2016 bylo průměrně za rok oznámeno zhruba 7 429 skutků sexuálního násilí. V roce 2017, tedy první rok po účinnosti novely trestního zákoníku, je vidět výrazný nárůst na 11 282 oznámených

²⁴⁵ Statistický údaj pod pojmem „skutek sexuálního násilí“ zahrnuje jak penetrativní, tak nepenetrativní sexuální jednání, tedy znásilnění i sexuální útok, případně sexuální nátlak.

²⁴⁶ Všechny statistické údaje dostupné online z:

https://www.bka.de/EN/CurrentInformation/Statistics/PoliceCrimeStatistics/policecrimestatistics_node.html

[cit. 2024-04-29].

skutků, přičemž zároveň došlo k poklesu celkového počtu oznámených trestných činů. V následujících letech 2018 až 2021 došlo k určitému ustálení na průměrném počtu 9 579 skutků, tedy významnější nárůst lze sledovat pouze v roce 2017, poté došlo opět k určitému snížení, avšak průměr je stále vyšší než před novelizací, zatímco vývoj celkové registrované kriminality je mírně sestupný. V posledním sledovaném roce 2022 došlo opět k výraznějším nárůstu na 11 896 oznámených skutků, kdy dle celkového počtu oznámených skutků šlo o srovnatelný nárůst s rokem 2017. Lze tedy spatřit trvalý nárůst v počtu oznámených sexuálních trestných činů. Ačkoliv tento nárůst nelze dát do jednoznačné souvislosti pouze se změnou skutkové podstaty, protože zajisté má vliv i medializace této problematiky a intenzivní společenská diskuse, lze nárůst počtu oznámených skutků sexuálního násilí interpretovat jako správný, protože může znamenat zvýšení důvěry obětí v pomoc orgánů činných v trestním řízení, a tedy snižování latence.

7.2 Španělské království

Novela zakládající skutkovou podstatu na modelu „ano je ano“ byla ve Španělsku schválena ke konci roku 2022 po velkých protestech, které následovaly po rozhodnutí v přelomovém případě „la Manada“ neboli „vlčí smečka.“ Jednalo se o případ z roku 2016, kdy skupina pěti mužů, jeden z nichž byl příslušníkem policie, další z nichž byl členem armády, oslovila v noci na ulici během probíhajícího festivalu podnapilou osmnáctiletou dívku. Po krátké konverzaci, když dívka chtěla odejít za svými přáteli, s ní dva muži pokračovali v cestě až ji zavedli do suterénu jednoho z přilehlých domů. Tam s ní všech pět mužů najednou vykonalo vaginální, orální a anální styk, přičemž si dva z mužů vše natáčeli na mobilní telefon. Dívka ve stavu „zamrznutí“ situaci podlehla, na nahrávce bylo zřetelné, že měla zavřené oči a byla pasivní. Po dvaceti minutách, kdy útok skončil, muži dívce ukradli mobilní telefon a nechali ji v suterénu domu. Té se později za pomoci kolemjdoucích podařilo přivolat policii. Během trestního řízení bylo zjištěno, že muži si podobný útok plánovali ve skupinové konverzaci, kde si později též posílali natočená videa.²⁴⁷

Případ byl přelomový v tom, že dle tehdejší platné právní úpravy nemohli být pachatelé obviněni z trestného činu znásilnění, neboť dívka neprojevila nesouhlas, a zároveň nedošlo k donucení za použití násilí, neboť dívka v daném okamžiku, po požití alkoholu a ve velkém stresu

---

²⁴⁷ The shocking rape trial that galvanised Spain's feminists – and the far right. *The Guardian* [online]. 2019 [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/23/wolf-pack-case-spain-feminism-far-right-vox>

nebyla schopná jakkoliv projevit svou vůli, dá se říct, že byla ve stavu „zamrznutí,“ kdy vypověděla, že „pouze zavřela oči a čekala, až vše skončí.“²⁴⁸

Z toho důvodu byli pachatelé zprvu odsouzeni pouze pro trestný čin sexuálního zneužití dle čl. 181 španělského trestního zákoníku, který postihoval sexuální jednání obdobné trestným činům sexuálního útoku dle čl. 178²⁴⁹ a znásilnění dle čl. 179²⁵⁰ španělského trestního zákoníku, ovšem bez použití násilí, a za který byla stanovena mírnější sazba trestu odnětí svobody oproti dvou zmíněným činům.

V roce 2019 však byl tento rozsudek změněn Nejvyšším soudem v Madridu, který v odůvodnění odkázal na Istanbulskou úmluvu a uvedl, že dívka byla vystavena „zstrašujícímu scénáři, ve kterém nikdy nedala souhlas k sexuálnímu jednání spáchaném obviněnými.“²⁵¹ Právě z důvodu této zstrašující situace se dle soudu dívka podvolila a submisivně vykonala vše, co jí obvinění přikázali. Toto soudní rozhodnutí vedlo k potvrzení, že souhlas nemůže být presumován, což později vedlo k přijetí legislativních změn.

Novela právní úpravy tedy opouští dělení sexuálních trestných činů na spáchané za použití násilí a bez použití násilí, jelikož stanoví, že rozhodujícím prvkem je udělení souhlasu, přičemž pasivitu a mlčení nelze považovat za souhlas. Znění novely je následující:

Čl. 178

„1. Kdo provede jakýkoli úkon, kterým naruší sexuální svobodu jiné osoby bez jejího souhlasu, bude potrestán za sexuální útok odnětím svobody na jeden rok až čtyři roky. Souhlasem se rozumí pouze takový souhlas, který byl svobodně vyjádřen úkony, jež s ohledem na okolnosti případu jasně vyjadřují vůli dané osoby.

2. Pro účely předchozího odstavce se za sexuální útok považují v každém případě akty se sexuálním obsahem provedené za použití násilí, zstrašování nebo zneužití situace nadřazenosti nebo zranitelnosti oběti, jakož i akty provedené na osobách s omezeným smyslovým vnímáním nebo na osobách, jejichž duševní stav je zneužit, a akty provedené tehdy, kdy je osoba z jakéhokoli důvodu zbavena volných schopností.“

---

²⁴⁸ Tamtéž.

²⁴⁹ Dle tehdy platné právní úpravy sexuální útok postihoval nepenetrativní sexuální jednání, ke kterému došlo za použití násilí.

²⁵⁰ Dle tehdy platné právní úpravy znásilnění zahrnovalo penetrativní jednání, ke kterému došlo za použití násilí.

²⁵¹ Spanish court lifts 'wolf pack' convictions from sexual abuse to rape. *The Guardian* [online]. 2019 [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/jun/21/spanish-supreme-court-finds-wolf-pack-men-guilty-of-rape>

Čl. 179

„Spočívá-li sexuální útok v pohlavním styku provedeném vaginální, anální nebo orální cestou anebo provedeném vložení částí těla nebo předmětů první nebo druhou zmíněnou cestou, bude pachatel potrestán za znásilnění trestem odnětí svobody na čtyři až dvanáct let.“²⁵²

Pro shrnutí upravuje španělská právní úprava následující:

- Skutková podstata je založena na projevu souhlasu. Explicitně je vyjádřeno, že souhlas musí být svobodný a vyjádřen takovým jednáním, které vzhledem k okolnostem jasně vyjadřuje vůli dané osoby.
- Skutková podstata upravuje také situace, které jsou tímto trestným činem postihovány vždy, jedná se o akty, při nichž bylo použito násilí, zastrašování, zneužití postavení a též akty, při kterých byla zneužita bezbrannost osoby, tedy osoba měla omezené smyslové vnímání, osoba byla z jakéhokoliv důvodu zbavena volných schopností nebo byl zneužit její duševní stav.
- V základní skutkové podstatě je sazba trestu odnětí svobody stanovena na jeden až čtyři roky.
- Trestní sazba za penetrativní sexuální útok je stanovena na čtyři až dvanáct let.

Níže je uvedena tabulka se statistickými údaji jako u předchozího komparovaného státu.

---

²⁵² Čl. 178 a čl. 179 novely španělského trestního zákoníku, překlad: KRAUSOVÁ, Marta a ZACHOVÁ, Magdalena. *Skutková podstata znásilnění v právních rádech států, kde je znásilnění definováno na základě absence souhlasu*. Parlamentní institut Poslanecké sněmovny. [online]. Srovnávací studie č. 5.404. 2022. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=186819> str. 36.

Tabulka č. 2 – Vývoj registrované kriminality sexuálního násilí ve Španělsku.

	Celkový počet oznámených skutků	Počet oznámených skutků sexuálního násilí ²⁵³	Procento skutků sexuálního násilí z celkového počtu oznámených skutků	Počet obyvatel
2014	2 096 248	6 389	0,30	46 480 000
2015	2 038 716	7 006	0,34	46 440 000
2016	2 012 584	8 026	0,40	46 480 000
2017	2 049 960	8 716	0,43	46 590 000
2018	2 134 080	10 727	0,50	46 800 000
2019	2 200 971	11 964	0,54	47 130 000
2020	1 766 901	10 061	0,57	47 370 000
2021	1 961 210	13 856	0,70	47 486 000
2022	2 311 349	15 696	0,68	47 558 000

Zdroj: Vlastní zpracování na základě statistických dat.²⁵⁴

Do statistických údajů bohužel zatím není vliv novely promítnut, jelikož poslední dohledatelné údaje v době psaní této práce jsou z roku 2022, kdy teprve došlo k jejímu schválení. Nicméně lze také vypočítat určitý trend v nárůstu oznámených případů. Mezi lety 2014 až 2017 bylo v průměru oznámeno 7 534 sexuálních trestných činů, které tvořily přibližně 0,37 % všech oznámených trestných činů. Poté co začalo trestní řízení v případě „la Manada“ a ve Španělsku se otevřela diskuse nad trestně právní politikou ve vztahu k sexuálnímu násilí se počet oznámených případů zvýšil, a to především v roce 2018 na 10 727.²⁵⁵ V té době též probíhaly velké protesty na podporu ženských práv.²⁵⁶ V roce 2021 a 2022, kdy již byla novela v legislativním procesu, došlo ještě k většímu nárůstu, když bylo oznámeno v průměru 14 776

²⁵³ Statistický údaj zahrnuje jak penetrativní, tak nepenetrativní sexuální jednání, tedy znásilnění i sexuální útok dle původní španělské úpravy, tak i tehdejší trestný čin sexuálního zneužití, který nevyžadoval použití násilí.

²⁵⁴ Všechny statistické údaje byly shromážděny z následujících zdrojů:

<https://estadisticasdecriminalidad.ses.mir.es/publico/portalestadistico/en/seriesAnuales.html>

<https://www.statista.com/statistics/1445821/crime-rate-in-catalonia-and-spain/>

²⁵⁵ Prvostupňový rozsudek v případě „la Manada“ byl vyhlášen v listopadu 2017.

²⁵⁶ The shocking rape trial that galvanised Spain's feminists – and the far right. *The Guardian* [online]. 2019 [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/apr/23/wolf-pack-case-spain-feminism-far-right-vox>

skutků, zatímco celkový počet registrované kriminality až do roku 2022 spíše klesal. Oproti situaci před medializací daného případu jde tedy o jednu takový nárůst v počtu oznámených skutků.

Obdobně jako v Německu nelze tento nárůst oznámených skutků sexuálního násilí dát do jednoznačné souvislosti s otevřením debaty na téma sexuálního násilí a s přípravou nové skutkové podstaty. Nicméně i ve Španělsku lze od tohoto roku sledovat zvýšený nárůst, zatímco celkový vývoj registrované kriminality zůstává relativně stejný. Lze tedy též vznést závěr, že medializace, připravované změny a společenská diskuse přináší větší důvěru obětí v orgány činné v trestním řízení a postupně snad též snižuje latenci sexuální kriminality.

7.3 Švédské království

Trestný čin znásilnění byl ve Švédsku novelizován 1. 7. 2018, kdy vešla v účinnost úprava založená na modelu absence souhlasu. Ve švédském trestním zákoníku se je upraven v kapitole šesté a jeho znění je následující:

§ 1

„Kdo vykoná soulož nebo jiný sexuální akt s ohledem na závažnost porušení srovnatelný se souloží, s osobou, která se neúčastní dobrovolně, je vinen ze znásilnění a bude potrestán odnětím svobody na dva roky až šest let.

Při posuzování toho, zda účast osoby byla dobrovolná či ne, se vezme v úvahu zejména, zda byla dobrovolnost vyjádřena slovy či jednáním nebo jiným způsobem.

Účast oběti nikdy nemůže být považována za dobrovolnou, pokud:

1. je důsledkem útoku, jiného násilí, vyhrožování trestným činem, hrozby zahájení trestního stíhání proti osobě nebo podání trestního oznámení pro jiný čin nebo hrozby podání poškozující informace o jiném;

2. pachatel zneužije skutečnosti, že osoba se nachází ve zranitelné situaci z důvodu bezvědomí, spánku, závažné obavy, vlivu alkoholu nebo drog, nemoci, zranění nebo jiného důvodu s ohledem na okolnosti;

3. pachatel přivede oběť k účasti na činu závažným zneužíváním závislosti osoby na pachateli.

Pokud je s ohledem na okolnosti s činem spojené čin považován za méně závažný, bude pachatel potrestán odnětím svobody na nejvýše čtyři roky.

Pokud je trestný čin dle prvního odstavce považován za závažný, bude pachatel potrestán odnětím svobody na nejméně pět let a nejvýše deset let. Při posuzování, zda je trestný čin

závažný, se přihlíží zejména k tomu, zda pachatel použil násilí nebo pohružku zvláště závažné povahy, zda na oběť zaútočilo nebo se na útoku podílelo jiným způsobem více osob anebo zda pachatel projevil zvláštní bezohlednost nebo krutost s ohledem na způsob provedení, nízký věk oběti či jiné okolnosti.“²⁵⁷

Dále je ve švédském trestním zákoníku v šesté kapitole též upraveno znásilnění z nedbalosti:

§ 1a

„Kdo se dopustí činu podle § 1 v hrubé nedbalosti ohledně skutečnosti, že se druhá osoba neúčastní dobrovolně, je vinen ze znásilnění z nedbalosti a bude potrestán odnětím svobody až na čtyři roky.

Pokud je s ohledem na okolnosti trestný čin méně závažný, osoba nebude považována za trestně odpovědnou.“²⁵⁸

Pro shrnutí upravuje švédská právní úprava následující:

- Skutková podstata je založena na projevu souhlasu, kdy se posuzuje dobrovolnost účasti obou aktérů. Ta může být vyjádřena například slovy, jednáním nebo jiným způsobem.
- Skutková podstata upravuje situace, kdy nikdy nemůže být předpokládána dobrovolnost. Jedná se o násilí, pohružku násilí nebo jiné těžké újmy, stav bezbrannosti a zneužití závislosti.
- V základní skutkové podstatě je sazba trestu odnětí svobody stanovena na dva roky až šest let.
- Pokud je čin považován za méně závažný, je horní hranice trestní sazby snížena na čtyři roky. Naopak pokud je čin považován za závažný, tedy například pokud pachatel použil násilí, je trestní sazba zvýšena na pět až deset let.
- Méně závažné, nepenetrativní sexuální jednání jsou upravena ve skutkové podstatě trestného činu sexuálního útoku dle § 2.

---

²⁵⁷ § 1 a § 1a kapitoly 6 švédského trestního zákoníku, dostupný z:

<https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>

překlad: KRAUSOVÁ, Marta a ZACHOVÁ, Magdalena. *Skutková podstata znásilnění v právních rádech států, kde je znásilnění definováno na základě absence souhlasu*. Parlamentní institut Poslanecké sněmovny. [online].

Srovnávací studie č. 5.404. 2022. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=186819> str. 24.

²⁵⁸ § 1 a § 1a kapitoly 6 švédského trestního zákoníku, dostupný z:

<https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>

překlad: KRAUSOVÁ, Marta a ZACHOVÁ, Magdalena. *Skutková podstata znásilnění v právních rádech států, kde je znásilnění definováno na základě absence souhlasu*. Parlamentní institut Poslanecké sněmovny. [online].

Srovnávací studie č. 5.404. 2022. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=186819> str. 24.

Níže je dostupná tabulka se statistickými údaji jako u předchozího komparovaného státu.

Tabulka č. 3 – Vývoj registrované kriminality sexuálního násilí ve Švédsku.

	Celkový počet oznámených skutků	Počet skutků sexuálního násilí ²⁵⁹	Procento skutků sexuálního násilí z celkového počtu oznámených skutků	Počet obyvatel
2014	1 443 753	6 697	0,46	9 747 000
2015	1 503 399	5 918	0,39	9 850 000
2016	1 510 197	6 715	0,44	9 905 000
2017	1 514 902	7 369	0,48	10 060 000
2018	1 550 626	7 958	0,51	10 180 000
2019	1 548 006	8 811	0,56	10 280 000
2020	1 566 872	9 669	0,62	10 350 000
2021	1 480 557	10 037	0,68	10 420 000
2022	1 447 470	9 699	0,67	10 490 000

Zdroj: Vlastní zpracování na základě statistických dat.²⁶⁰

Jak lze vyčíst ze statistických údajů, oproti Německu a Španělsku je patrný nejmenší nárůst v počtu oznamovaných skutků. Zároveň je však nutné podotknout, že ve Švédsku je oproti předchozím zmiňovaným státům vzhledem k počtu obyvatel oznamovanost dlouhodobě nejvyšší, kdy jsou počty v podstatě shodné se Španělskem, které má čtyřikrát více obyvatel.

Švédská národní rada pro prevenci kriminality (Brå) vypracovala k novele znásilnění analýzu o praktických dopadech.²⁶¹ Tato zpráva shodně uvádí, že počet oznámení se od přijetí novely příliš výrazně nezvýšil, za to ale zpráva konstatuje, že za rok 2019 došlo k trestnímu stíhání v 76 případech, které by před novelou nebyly stíhatelné jako znásilnění, jelikož oběť nijak

²⁵⁹ Statistický údaj pod pojmem „skutek sexuálního násilí“ zahrnuje jak penetrativní, tak nepenetrativní sexuální jednání, tedy znásilnění i sexuální útok, popř. sexuální nátlak.

²⁶⁰ Všechny statistické údaje byly shromážděny z následujících zdrojů:

<https://bra.se/bra-in-english/home/crime-and-statistics/crime-statistics.html#Reportedoffences>

<https://bra.se/bra-in-english/home/crime-and-statistics/sexual-offences.html>

I v této tabulce je souhrnně pracováno s pojmem „skutky sexuálního násilí“, zahrnující jak penetrativní, tak nepenetrativní sexuální akty.

²⁶¹ HOLMBERG, Stina. LEWENHAGEN, Lars. *Rape – from report to conviction. A study of the criminal justice system's work in rape cases.* [online]. 2019 [cit. 2024-05-01]. Dostupné z: <https://bra.se/bra-in-english/home/publications/archive/publications/2019-08-19-rape---from-report-to-conviction.html>

neprojevila svůj odpor, ať již z důvodu stavu “zamrznutí” nebo z důvodu silného překvapení, a proto pachatel nemusel použít násilí. Dále zpráva sleduje pozitivní dopad v tom, že došlo ke zvýšení počtu odsouzení, a to až o 75 % a také se mírně zvýšila průměrná délka trestu odnětí svobody. Užívány jsou též nové důkazní prostředky, jako jsou videonahrávky činů, výpovědi osob, kterým se oběť svěřila nebo záznamy hovorů na tísňovou linku.

Dle zprávy je však problematický výklad znásilnění z nedbalosti, kde i řada profesionálů uvádí, že vlastně neví, co pod skutkovou podstatu spadá, což považují za porušení principu právní jistoty. Dle zprávy se o znásilnění z nedbalosti jedná v situaci, kdy pachatel “*byl srozuměn s tím, že existuje riziko, že osoba nechce mít pohlavní styk.*”²⁶² V souhrnu však Brå prezentuje novelu jako úspěšnou, kdy již po krátké době účinnosti je zřejmé, že dosáhla chtěného výsledku, ačkoliv je žádoucí, aby v budoucnu bylo judikaturou více upřesněno, co lze považovat za projev souhlasu.²⁶³

7.4 Výsledek komparace

Jak vyplývá již z předchozích podkapitol, ve všech srovnávaných státech docházelo ke změnám postupně s tím, jak se vyvíjela společenská debata, případně s potřebou plnit mezinárodní závazky. V žádném z těchto států nebyly změněny základní zásady trestního práva, jako je například presumpce nevinny nebo zásada *in dubio pro reo*. Trend, který tato práce s novelizací, zvýšenou medializací a intenzivní společenskou debatou dává do souvislosti, je zvýšení počtu oznamovaných skutků za současného zachování či až snižování stavu celkové registrované kriminality.

Pro lepší přehlednost jsou níže dostupné srovnávané statistické údaje též pro Českou republiku.

---

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Tamtéž.

Tabulka č. 3 – Vývoj registrované kriminality v České republice.

	Celkový počet oznámených skutků	Počet oznámených znásilnění ²⁶⁴	Procento oznámených znásilnění z celkového počtu oznámených skutků	Počet obyvatel
2014	288 660	669	0,23	10 530 000
2015	247 628	598	0,24	10 550 000
2016	218 162	649	0,3	10 570 000
2017	202 303	598	0,3	10 590 000
2018	192 405	651	0,34	10 630 000
2019	199 221	683	0,34	10 670 000
2020	165 525	639	0,39	10 700 000
2021	153 233	773	0,50	10 510 000
2022	181 991	880	0,48	10 670 000

Zdroj: Vlastní zpracování na základě statistických dat.²⁶⁵

Níže uvedená tabulka č. 4 mezi sebou porovnává všechny čtyři sledované státy. Aby bylo možné státy mezi sebou porovnat, byly jednotlivé parametry převedeny na podíly (%), případně přepočítány na obyvatele.

---

²⁶⁴ V statistických údajích jsou za Českou republiku uvedeny pouze registrované trestné činy znásilnění dle § 185 trestního zákoníku, který postihuje jak penetrativní, tak nepenetrativní pohlavní styk. Není však uveden trestný čin sexuálního nátlaku dle § 186 trestního zákoníku.

²⁶⁵ Všechny statistické údaje byly shromážděny z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

Tabulka č. 4 – Porovnání sledovaných států se zaměřením na predikovanou latenci.

	Latence (%) podíl žen, které zažily sexuální násilí v posledních 12m	Latence Počet žen, které zažily sexuální násilí v posledních 12m	Počet oznámených skutků sexuálního násilí na 1 mil obyvatel	Oznámené skutky/ latence (% oznámených skutků sex. násilí z celkového počtu sexuálního násilí)
CZ	2 %	210 600	65	0,32
DE	1 %	807 670	115	1,15
ES	1 %	465 000	221	2,21
SE	3 %	292 500	830	2,77

Zdroj: Vlastní zpracování na základě předešlých tabulek a dat ze studie Agentury EU pro lidská práva.²⁶⁶

Data poukazují na značné rozdíly mezi státy v několika ohledech. Ve Švédsku se ženy setkávají se sexuálním násilím třikrát častěji než v Německu nebo ve Španělsku. Je zde nutné podotknout, že data pro studii zabývající se latencí sexuální kriminality byla získána dotazníkovým šetřením v rámci výzkumu Agentury Evropské unie pro lidská práva, tato studie byla podrobněji představena ve čtvrté kapitole této práce.²⁶⁷ Jedná se tedy o subjektivní hodnocení dotazovaných žen. Vzhledem k tomu, že sexuální násilí může být vnímáno v jednotlivých státech rozdílně, nelze tento parametr použít k porovnání bez výhrad.

Otázku vyvolává především počet oznámených znásilnění na milion obyvatel. Přestože ženy v České republice zažívají sexuální násilí dvakrát častěji než ženy v Německu, tak počet oznámených znásilnění na milion obyvatel je v České republice téměř poloviční. Česká republika v počtu oznámených znásilnění na obyvatele silně vyčnívá a nutně to vyvolává otázku, proč tomu tak je. Rozdíly mezi Českou republikou a dalšími státy jsou ještě výraznější.

Nejvýznamnější rozdíl lze spatřovat v podílu oznámených znásilnění na celkovém počtu sexuálního násilí v období jednoho roku. V České republice je oznamováno devětkrát méně znásilnění než ve Švédsku. Avšak jak lze vyčíst z tabulky č. 3, i v České republice se počet oznámených mírně zvyšuje, zatímco celkový počet oznámených trestných činů se snižuje. Nárůst

---

²⁶⁶ European Union Agency for Fundamental Rights. *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*. [online]. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

²⁶⁷ Tamtéž.

lze pozorovat od roku 2021, kdy se i v České republice zintenzivnily debaty o nutnosti redefinice, došlo k medializaci některých významných případů²⁶⁸ a obecně se ve veřejném prostoru začala vést debata o sexuálním násilí.

Vzhledem k poměrně stejným výsledkům v nárůstu oznámených skutků sexuálního násilí v rámci jednotlivých států nelze jednoznačně uvést, který model, tedy založený na souhlasu nebo na projevu nesouhlasu, je lepší. Dle zkušenosti ze Švédska je nedbalostní forma spíše problematická, proto asi nelze doporučit přecházet od modelu založeném na násilí rovnou k modelu založeném na projevení souhlasu, navíc v nedbalostní formě zavinění. Jak však vyplývá z dat dostupných ve Španělsku, na zvýšení počtu oznamovaných skutků nemusí mít vliv pouze změna zákona, ale i další doprovodné jevy, jako je především zvýšená medializace a intenzivní společenská debata požadující změnu. To potvrzuje závěr, který byl uveden v šesté kapitole této práce, tedy že pouhá změna zákona dramatickou změnu nepřinese, ale je nutné ji následovat osvětou a vzděláváním.

Závěr

Z první kapitoly o historickém vývoji je zřejmé, že nahlížení společnosti na to, jaká jednání zasahující do osobní integrity v sexuální oblasti jsou a nejsou přijatelná je v čase značně proměnlivé. V České republice lze tento vývoj však označit spíše za konzervativní, což je patrné například z debaty o ratifikaci Istanbulské úmluvy a samozřejmě z účinného znění skutkové podstaty trestného činu znásilnění, která je i v současnosti stále ještě založená na modelu použití násilí, případně na zneužití bezbrannosti.

Nicméně i v České republice nyní dochází v této oblasti k dalšímu vývojovému stupni, kdy je na této současné právní úpravě mnoho prvků kritizováno. Mezi tyto kritizované prvky patří například právě nutnost projevit odpor proti použitému násilí, ukládání nízkých trestů, ale i systémové nedostatky, související s tím, že řada osob vystupující za orgány činné v trestním řízení je ovlivněna spoustou předsudků a mýtů, které se promítají do přístupu k obětem sexuálních trestných činů a mají za následek sekundární viktimizaci těchto obětí, což v konečném důsledku vede k vyšší latenci tohoto druhu kriminality.

Po dlouhých debatách mezi zástupci neziskových organizací, převážně podporujících lidská práva a práva žen, s mnohými zákonodárci a zástupci z Ministerstva spravedlnosti byla dosažena shoda na tom, že je vhodné opustit model skutkové podstaty založený na násilí a následovat řadu

---

²⁶⁸ Například již dříve zmiňované kauzy Dominika Feriho či Jana Cimického.

dalších nejen evropských zemí přistoupením na změnu v podobě založení skutkové podstaty na konsensuálním modelu. Jak již bylo uvedeno, projednávaným návrhem by mělo dojít u trestného činu znásilnění k vypuštění prvku násilí a jeho nahrazením projevem nesouhlasu, kdy tento trestný čin by měl nově postihovat pouze soulož a pohlavní styk srovnatelný se souloží, za současného přidání nového trestného činu sexuálního útoku, který by měl postihovat méně závažné, nepenetrativní formy pohlavního styku.

Již před dokončením legislativního procesu však z řad odborné veřejnosti zaznívá upozornění, že samotná novela skutkové podstaty trestného činu znásilnění ve znění, v jakém je projednávána v legislativním procesu, dramatickou změnu v oblasti sexuálního násilí nepřinese. Redefinice je pouze prvním krokem, po kterém by měla následovat osvěta a edukace veřejnosti, která změní nahlížení společnosti na oběti znásilnění. Proto lze považovat za vhodné zaměřit se též na doplňující instituty, které byly podrobněji představeny v šesté kapitole této práce, jako je vzdělávání všech zúčastněných orgánů činných v trestním řízení, které pomůže odstranit předsudky a mýty z výsledkových místností a soudních síní, a také investice do prevence a do dalších podpůrných opatření, která mohou usnadnit návrat do života řadě obětí těchto trestných činů. Kladně lze z toho důvodu hodnotit též uvedenou novelizaci vyhlášky jednacího řádu okresních a krajských soudů, která přináší možnost vzniku specializovaných soudních senátů na tuto problematiku, a která by mohla přispět ke sjednocení rozhodovací praxe.

Po zhodnocení všech uvedených problematických prvků a nastínění různých řešení, ať již prostřednictvím změny zákona či dalšími alternativními opatřeními, a též po komparaci s některými dalšími členskými státy Evropské unie lze dojít k závěru, že nová skutková podstata je v českém právním řádu potřebná. Ve srovnání se sledovanými státy je míra oznamovanosti trestného činu znásilnění v České republice opravdu podezřele nízká. Ačkoliv projednávaný návrh redefinice do právního řádu v podstatě pouze promítne více či méně ustálený judikатурní výklad, tak i to lze považovat za krok správným směrem, který danou oblast zpřehlednění a učiní srozumitelnější pro laickou veřejnost, a především pro oběti. Pokud zároveň bude změna zákona doprovázena osvětovou kampaní, která navíc podpoří veřejnou debatu, lze doufat, že obdobně jako v dalších sledovaných státech dojde k nárůstu počtu oznámení těchto skutků, čímž se následně sníží latence sexuální kriminality.

Co se týče otázky, jak by daná redefinice měla znít, nebo na jakém modelu by měla být založena, lze obecně spíše doporučit sledování veřejné debaty a dle toho posoudit, na co je česká společnost připravená, jelikož se jedná o změnu postupnou, spojenou právě s nahlížením společnosti na to, co je v sexuálních vztazích přijatelné. Navíc přijetí nové definice není konečným

bodem tohoto vývoje a snahy o změnu, protože by bylo vhodné provést i další systémové změny uváděné v šesté kapitole této práce, tedy školení orgánů činných v trestním řízení spolu s řadou dalších podpůrných opatření, jako je podpora azylových domů či krizových linek. Jelikož i samotné Ministerstvo spravedlnosti dlouhodobě zastávalo názor, že není potřebné znění skutkové podstaty jakkoliv měnit, a též vzhledem k tomu, jaké debaty jsou vedeny mezi odbornou i laickou veřejností na téma ratifikace Istanbulské úmluvy, lze soudit, že společenská změna je spíše postupná. Proto by zřejmě nebylo vhodné přistoupit z definice založené na násilí rovnou k definici založené na vyjádření souhlasu. Z těchto závěrů lze dovodit, že změna, kterou nakonec Ministerstvo spravedlnosti připravilo, tedy model založený na projevu nesouhlasu formulovaný souslovím „proti seznatelné vůli“ se zdá být vhodnou variantou, pokud bude zároveň podpořena dalšími zmiňovanými opatřeními a společenskou osvětou.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BARTOŇ, Daniel. *Jak (ne)uvažovat o násilí a Istanbulské úmluvě*. Jurisprudence. 2019, č. 2. ISSN 1802-3843.

BLATNÍKOVÁ, Šárka, Petra FARIDOVÁ a Petr ZEMAN. *Znásilnění v ČR: trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 221 s. ISBN 978-80-7338-153-0.

CRUZE, Shani D'. Approaching the history of rape and sexual violence: notes towards research. Online. *Women's history review*. 1992, roč. 1, č. 3, s. 377-397. ISSN 0961-2025.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Křivá obvinění ze sexuálních trestných činů*. Kriminálnístika: časopis pro kriminálnístickou teorii a praxi: čtvrtletník pro kriminálnístickou teorii a praxi. 2017. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR. ISSN 1210-9150.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti znásilnění*. Kriminálnístika: časopis pro kriminálnístickou teorii a praxi: čtvrtletník pro kriminálnístickou teorii a praxi. 2002. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR. ISSN 1210-9150.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Ovlivňují mýty vyšetřování trestného činu znásilnění?* Kriminálnístika: časopis pro kriminálnístickou teorii a praxi: čtvrtletník pro kriminálnístickou teorii a praxi. 2014. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR. ISSN 1210-9150.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a VITOUŠOVÁ, Petra. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

GANGOLI, Geetanjali; WESTMARLAND, Nicole a GANGOLI, Geetanjali. *International approaches to rape*. Bristol, UK: Policy Press, 2011. ISBN 1-4473-0262-1.

GŘIVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*. Bulletin Advokacie. 2009 (10). Praha: Česká advokátní komora, 2009. ISSN 1210-6348.

GŘIVNA, Tomáš a VÁLKOVÁ, Helena. *Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb. s účinností k 1. 4. 2017*. Trestněprávní revue. 2017 (9). Praha: C.H. Beck. 2017. ISSN 1213-5313.

HAVLÍKOVÁ, Petra. *Bagatelizace a nerovnosti: analýza rozsudků sexuálního a domácího násilí*. Praha: ProFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, 2023. ISBN 978-80-908931-0-8.

HÖRNLE, Tatjana. *The New German Law on Sexual Assault and Sexual Harassment*. German Law Journal [online]. 2017. 18(6). ISSN: 2071-8322.

JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2. dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1.

JEŽKOVÁ, Veronika. *Jen ano je ano: trestný čin znásilnění ve světle Istanbulské smlouvy*. Praha: ProFem, 2017. ISBN 978-80-904564-9-5.

KOVÁŘ, Petr. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. ISBN 978-80-7345-161-5.

LEWINSOHN, Richard; STACH, Jiří a PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Světové dějiny sexuality*. Vyd. 2., dopl. (v NV 1.). Praha: Naše vojsko, 1992. ISBN 80-206-0071-X.

SCHULHOFER, Stephen J. *Reforming the Law of Rape*. Online. *Law & inequality*. 2017, roč. 35, č. 2, s. 335. ISSN 0737-089X.

SCOTTO DI CARLO, Giuseppina. Defining 'Gender' Across Europe: A Linguistic Analysis of the Definition, Translation, and Interpretation of the Word 'Gender' from the Beijing Declaration to the Istanbul Convention. Online. *International journal for the semiotics of law = Revue internationale de sémiotique juridique*. 2023, roč. 36, č. 3, s. 1217-1238. ISSN 0952-8059.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník.: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8.

ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina; HAVELKOVÁ, Barbara a ŠPONDROVÁ, Pavla. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-761-7.

ŠIMÁK, J., DOLENSKÝ, A., PINDRYČOVÁ, L. a kolektiv. *Trestní zákon. Komentář k zákonu ze dne 12. července 1956, č. 86 Sb.* Praha: Orbis, 1953.

ŽUKOV, Ilja, PTÁČEK, Radek, ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Oběti znásilnění*. Soudce. 2009. č. 7. ISSN 1211-5347.

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023.

POPOVA, Milena. *Sexual consent*. Cambridge: The MIT Press, 2019. ISBN 0-262-35360-1.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Advokátka chce povinné vzdělávání soudců o sexualizovaném násilí. Právní prostor. [online]. 2022. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/aktuality/advokatka-chce-povinne-vzdelavani-soudcu-o-sexualizovanem-nasili>

AMNESTY INTERNATIONAL. *Kampaň Chce to souhlas vítá záměr upravit definici znásilnění. Hrozí však, že navrhované legislativní změny situaci obětí zhorší, nikoliv zlepší*. [online]. 2023. [cit. 2023-11-28]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/zprava/5695/chce-to-souhlas-navrhovane-zmeny-k-lepsimu-nebo-horsimu>

AMNESTY INTERNATIONAL. *Let's talk about "yes": Consent laws in Europe* [online]. 2020. [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2020/12/consent-based-rape-laws-in-europe/>

Aplikace jaktrestame.cz. *Jaktrestame.cz* [online]. [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here

BEZ TRESTU. *Rozsudky*. [online]. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.beztrestu.cz/rozsudky>

DALE, M. T. G., AAKVAAG, H. F., STRØM, I. F., AUGUSTI, E. M., & SKAUGE, A. D. *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen [Prevalence of Violence and Sexual Abuse in Norway]. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 1)*. [online]. 2023. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://www.nkvts.no/english/report/prevalence-of-violence-and-abuse-in-norway/>

DRÁPAL, Jakub. LEGAL DATA HUB. *Studie 4/2023: Tresty za znásilnění jsou druhé nejpršisnějši po vraždě* [online]. 2023. [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/uploads/files/LDH_4_23.pdf

Důvodová zpráva k novele vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějšich předpisů. [online]. [cit. 2023-11-24].

Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YuQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvvoWm7ww1cEiuSPb5g

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějšich předpisů. [online]. [cit. 2023-11-24]. Dostupné z: https://justice.cz/web/msp/pravni-predpisy-v-legislativnim-procesu?fbclid=IwAR1_TbV7YuQ0mVGj8-cT7QLMjKy_owVfo9xhKWkmgvvoWm7ww1cEiuSPb5g

EIGE. *Terminology and indicators for data collection: Rape, femicide and intimate partner violence – Report*. [online]. [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: <https://eige.europa.eu/publications->

[resources/publications/terminology-and-indicators-data-collection-rape-femicide-and-intimate-partner-violence-report](https://fra.europa.eu/en/publication/terminology-and-indicators-data-collection-rape-femicide-and-intimate-partner-violence-report)

European Union Agency for Fundamental Rights. *Violence against women: an EU-wide survey. Main results report*. [online]. 2014. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

FILEBORN, Bianca. HINDES, Sophie. CONSENT APPS ARE A BAD IDEA – HERE’S WHY. University of Melbourne. *Pursuit* [online]. 2021. [cit. 2024-04-23]. Dostupné z: <https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/consent-apps-are-a-bad-idea-here-s-why>

Historical background. In: *Action against violence against women and domestic violence – Istanbul Convention* [online]. [cit. 2023-12-27]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/historical-background>

HOLMBERG, Stina. LEWENHAGEN, Lars. *Rape – from report to conviction. A study of the criminal justice system’s work in rape cases*. [online]. 2019. [cit. 2024-05-01]. Dostupné z: <https://bra.se/bra-in-english/home/publications/archive/publications/2019-08-19-rape---from-report-to-conviction.html>

Chybějící souhlas je pro definici znásilnění vhodnější než nesouhlas, míní advokát Bartoň. Česká televize. [online]. 2023. [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/chybejici-souhlas-je-pro-definici-znasilneni-vhodnejsi-nez-nesouhlas-mini-advokat-barton-4798>

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Seminář o Istanbulské úmluvě*. Bulletin Advokacie [online]. 2018. [cit. 2024-04-19]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/cak-proti-istanbulske-umluve>

KRAUSOVÁ, Marta a ZACHOVÁ, Magdalena. *Skutková podstata znásilnění v právních rádech států, kde je znásilnění definováno na základě absence souhlasu*. Parlamentní institut Poslanecké sněmovny. [online]. Srovnávací studie č. 5.404. 2022. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=186819>

LEMFELDOVÁ, Magdalena. *Lze trestný čin znásilnění spáchat nedbalostně?* In: Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí PROFEM [online]. 2021. [cit. 2023-11-05]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/lze-trestny-cin-znasilneni-spachat-nedbalostne>.

Mé smýšlení je naprosto opačné. Policie České republiky. 2023. [online]. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/me-smysleni-je-naprosto-opacne.aspx>

Ministerská změna definice znásilnění není vhodná, míní advokát i Piráti. ČTK. [online]. 2023. [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2378863>

Ministerstvo chce kvůli sexuálnímu násilí povinné vzdělávání soudců. Seznam zpravy. [online]. 2024. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-ministerstvo-chce-kvuli-sexualnimu-nasili-povinne-vzdelavani-soudcu-244275>

Ministerstvo připravilo dvě varianty úpravy znásilnění. Bude stačit nesouhlas oběti? Česká justice [online]. 2023. [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/06/ministerstvo-pripravilo-dve-varianty-upravy-znasilneni-bude-stacit-nesouhlas-obeti/>

Ministr spravedlnosti Pavel Blažek představil dvě možné varianty řešení trestního postihu nesouhlasného pohlavního styku [online]. Justice.cz. 2023. [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/ministr-spravedlnosti-pavel-blazek-predstavil-dve-mozne-varianty-reseni-trestniho-postihu-nesouhlasneho-pohlavniho-styku>

Na novou definici znásilnění je třeba navázat osvětou a větší ochranou obětí. Advokátní deník. [online]. 2024 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/04/25/na-novou-definici-znasilneni-je-treba-navazat-osvetou-a-vetsi-ochranou-obeti/>

Necitliví policisté i soudci. Záleží, na koho oběti znásilnění narazí, říkají experti. Aktuálně.cz. [online]. 2021 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/necitlivi-policiste-i-soudci-zalezi-na-koho-obeti-znasilneni/r~901af3cac2d711eba4560cc47ab5f122/>

NYTRA, Aleš. *Právní a jiná úskalí Istanbulské úmluvy* [online]. 2018. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: http://www.istanbulskaumluva.cz/assets/pravni_a_jina_uskali_iu.pdf

ODBOR ROVNOSTI ŽEN A MUŽŮ ÚŘADU VLÁDY ČR. *Odborná veřejnost o Istanbulské úmluvě* [online]. 2022. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://www.tojеровnost.cz/cs/istanbulska-umluva-cr/>

PERSEFONA. *Sexuální násilí očima české veřejnosti: Prezentace hlavních závěrů z výzkumu* [online]. 2016. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <http://www.persefona.cz/sexualni-nasili-nebo-obtezovani-zazilo-39-cechu>

Policie České republiky. *Statistika k trestnému činu znásilnění*. [online]. 8. 10. 2019. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: https://www.policie.cz/clanek/statistika-k-trestnemu-cinu-znasilneni.aspx?fbclid=IwAR2U3C51zcZu-_qk64WS4sIx92P2HY1xwdLE_AmQbPedi_MSfao1kRtDyh8

Policie České republiky. *Trestný čin znásilnění – statistika r. 2019 až 2021*. [online]. 11. 5. 2022. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/trestny-cin-znasilneni-statistika-r-2019-az-2021.aspx>

Policie České republiky. *Domácí násilí (statistiky)*. [online]. 1. 2. 2023. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-statistiky.aspx>

Právě se otevírá centrum PORT pro oběti sexuálního násilí, první takové v ČR. Advokátní deník. [online]. 2024. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/22/prave-se-otevira-centrum-port-pro-obeti-sexualniho-nasili-prvni-takove-v-cr/>

proFem. *Výzkum: sexualizované násilí – výskyt, dopady a náklady na zdravotní péči* [online]. 2014–2021. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/novinky/a/vyzkum-sexualizovane-nasili---vyskyt-dopady-a-naklady-na-zdravotni-peci>

PIŤHA, Petr, Mons. *Sdělení k diskuzi o Istanbulské úmluvě*. [online]. [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <http://kapitulavsv.cz/wp-content/uploads/2018/11/Mons.-Petr-Piřha-Sdřen%C3%AD-k-diskusi-o-Istanbulské-úmluvě.pdf>

Sněmovní tisk 616/0. Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. [cit. 2024-04-24]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=616&CT1=0>

Spain passes 'only yes means yes' sexual consent law. The Guardian [online]. 2022. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2022/aug/25/spain-only-yes-means-yes-sexual-consent-bill-expected-to-become-law>

Spanish court lifts 'wolf pack' convictions from sexual abuse to rape. The Guardian [online]. 2019. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2019/jun/21/spanish-supreme-court-finds-wolf-pack-men-guilty-of-rape>

Spotlight Aktuálně.cz - Martin Vondrášek [online]. 2023 [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/spotlight/spotlight-aktualnecz-martin-vondrasek/r~f95c65d832b211eea9eeac1f6b220ee8/r~ae8dc48477d611eebe29ac1f6b220ee8/>

Šéf Nejvyššího soudu na přednášce vtipkoval o znásilnění. I v soudní síni padají absurdity, hájí se. Česká justice. [online]. 2023. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/10/sef-nejvyssiho-soudu-na-prednasce-vtipkoval-o-znasilneni-i-v-soudni-sini-padaji-absurdity-haji-se/>

Šéf policie Vondrášek: Přesnou statistiku znásilnění nemá nikdo. Omlouvám se všem, kterých se to dotklo. iRozhlas.cz [online]. 2023. [cit. 2024-04-27]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/policejni-prezident-martin-vondrasek-obeti-sexualni-nasili_2308101337_vtk

ŠTURMA, Pavel. VÝZKUMNÉ CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA. *Několik poznámek k otázce ratifikace Istanbulské úmluvy* [online]. 2019 [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://www.vclp.cz/news/nekolik-poznamek-k-otazce-ratifikace-istanbulske-umluvy/>

TADROS, Victor. *Rape without Consent.* Oxford Journal of Legal Studies, vol. 26, no. 3, Autumn 2006, pp. 515-544. HeinOnline, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/oxfjls26&i=521>. [cit. 2024-4-21].

The shocking rape trial that galvanised Spain's feminists – and the far right. The Guardian [online]. 2019. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z:

<https://www.theguardian.com/world/2019/apr/23/wolf-pack-case-spain-feminism-far-right-vox>

Za znásilnění často jen podmínka: Trauma není pro soudce to, co bodnutí do nohy. Seznam Zprávy [online]. 2020. [cit. 2023-12-03]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tresty-za-znasilneni-jsou-absurdne-nizke-pulka-pachatelu-odchazi-s-podminkou-108918>

Změna zákonného vymezení znásilnění by obětem nepomohla, zní z ministerstva. Česká justice [online]. 2022. [cit. 2023-11-28]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/04/zmena-zakonneho-vymezeni-znasilneni-by-obetem-nepomohla-zni-z-ministerstva/>

3. Seznam použitých právních předpisů

Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů

Císařský patent č. 117/1852 z.ř.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 144/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 150/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod č. 209/1992 Sb.

4. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 4 To 40/76 ze dne 7. 1. 1977.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 2 Tz 26/77 ze dne 23. 1. 1978.

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 To 105/93 ze dne 4. 3. 1994.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 535/2009 ze dne 13. 5. 2009.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 294/2014 ze dne 26. 3. 2014

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 924/2014 ze dne 13. 8. 2014

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 17/2015 ze dne 16. 4. 2015.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1610/2017 ze dne 10. 1. 2018.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 699/2021 ze dne 3. 8. 2021.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 699/2021 ze dne 4. 8. 2021

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1023/2021 ze dne 10. 11. 2021

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci MC proti Bulharsku č. 39272/98 ze dne 4. 12. 2003.

5. Seznam ostatních zdrojů

Redefinice trestného činu znásilnění [seminář]. In: *Ústavně-právní výbor – semináře* [online]. Praha: Ústavně-právní výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, 12. dubna 2022. [vid. 28. 11. 2023]. Záznam dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4006&td=19&cu=2>

Možné přínosy a rizika změny definice trestného činu znásilnění založené na souhlasu – příklady ze zahraniční praxe. [seminář]. In: *Ústavně-právní výbor – semináře* [online]. Praha: Ústavně-právní výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, 17. ledna 2023. [vid. 28. 11. 2023]. Záznam dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=4006&td=19&cu=4>

Trestný čin znásilnění a pomoc obětem trestných činů [seminář]. 2024. Diskuzní čtvrtky nad trestním právem. *Právnická fakulta Univerzity Karlovy*. 18. dubna 2024.

Ne znamená ne. historie.cs. *Česká televize*. [online]. 2024 [cit. 2024-05-13]. Dostupné z: https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/224411058220012/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR0ZQh-pb1FSZlZAXIb58i0-hcKIGmR67TDPMeJBUeg76BIJWS1XAMLBago_aem_AYdIivP9A6-VsGQuyypPOi-XZV_7pdRfmLcaSnThAJTbrsXC7rj03iIRV6Fcu1L4eVEMoS9IjcsTCd0nu74AABx-

Redefinice trestného činu znásilnění

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá trestným činem znásilnění a jeho redefinicí v českém právním řádu. Jelikož je znásilnění považováno z pohledu oběti za druhý nejzávažnější trestný čin hned po vraždě a s ohledem na to, že pohled společnosti na to, co je a není přijatelné v sexuálních vztazích se v průběhu času významně mění, probíhají v současné době intenzivní diskuse o potřebě trestný čin znásilnění v českém právním řádu změnit. Tato práce je rozdělena do dvou hlavních částí, kdy první část pojednává o teoretických otázkách a druhá část je zaměřena spíše prakticky. Práce se dále skládá ze sedmi kapitol. První kapitola pojednává o historickém vývoji a podrobněji představuje skutkové podstaty trestného činu znásilnění od 50. let minulého století. Druhá kapitola detailně analyzuje současnou právní úpravu v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, tedy představuje model skutkové podstaty založený na překonání odporu. Třetí kapitola se zabývá Úmluvou Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, jejíž doposud neúspěšná ratifikace debatu o redefinici trestného činu znásilnění svým způsobem doprovází. Ve čtvrté kapitole jsou analyzovány problematické prvky současné právní úpravy, které jsou kritizovány zájmovými organizacemi i odbornou veřejností. Pátá kapitola pojednává o souhlasu a o jeho různých modelech, dále představuje návrhy redefinice, které během příprav redefinice zveřejnilo Ministerstvo spravedlnosti. V šesté kapitole jsou představována alternativní opatření, která by mohla mít potenciál problematiku sexuálního násilí zlepšit, ať již dojde k finálnímu přijetí novely zákona, nebo nikoliv. V poslední kapitole jsou za použití komparativní metody vymezeny rozdíly v právních úpravách trestného činu znásilnění v Německu, Španělsku a Švédsku. Za použití statistických údajů je pozorováno, zda může mít novelizace a intenzivní společenská debata vliv na latenci tohoto trestného činu.

Klíčová slova

znásilnění, redefinice, projev nesouhlasu

The Crime of Rape and its Redefinition

Abstract

This thesis is focused on the crime of rape and its redefinition in the Czech legal system. As rape is considered the second most serious crime after murder from the victim's perspective and as society's view of what is and is not acceptable in sexual relationships has changed significantly over time, there is currently an intense debate about the need to change the crime of rape in the Czech legal system. This thesis is divided into two main parts, with the first part dealing with theoretical issues and the second part being more practically oriented. The thesis further consists of seven chapters. The first chapter discusses the historical development and presents in detail the elements of the crime of rape since the 1950s. The second chapter analyses the current legislation in Act No. 40/2009 Sb., the Criminal Code, as amended, i.e. it presents a model of coercion. The third chapter deals with the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, whose so far unsuccessful ratification in some way accompanies the debate on the redefinition of the crime of rape. Chapter Four analyses the problematic elements of the current legislation, which have been criticised by interest organisations and the professional community. The fifth chapter discusses consent and its different models and presents the proposals for redefinition published by the Ministry of Justice during the preparation of the redefinition. Chapter Six presents alternative measures that could have the potential to improve the issue of sexual violence, whether or not the amendment is finally adopted. In the last chapter, the differences in the elements of the crime of rape in different European countries, such as Germany, Spain, and Sweden, are identified using a comparative method. Using statistical data, it is observed whether amendment and intense social debate can have an impact on the latency of this crime.

Key words

rape, redefinition, no-means-no model